

Athenaeum
olvasótár

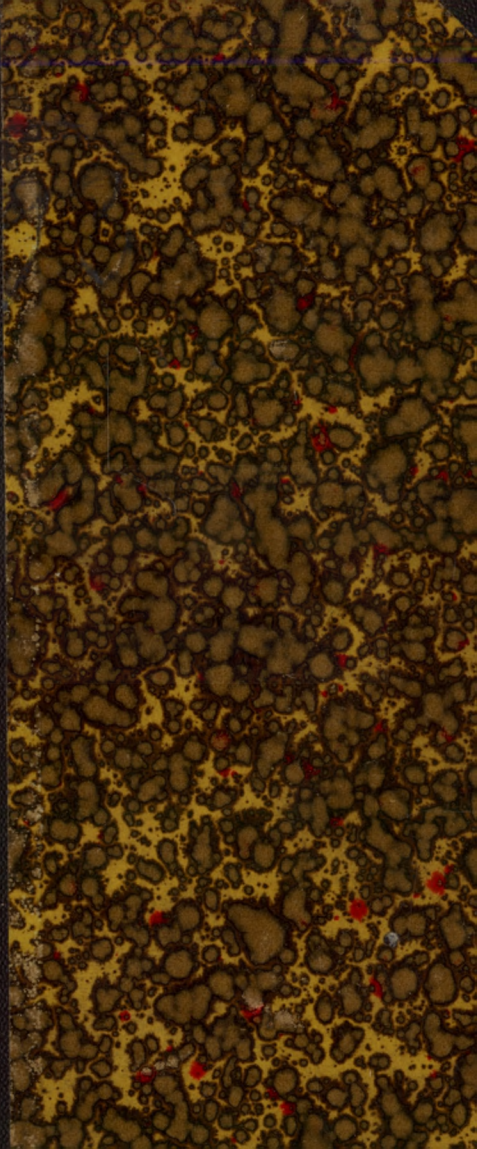
Luis
Coloma

Csekély-
ségek

2.

N.M.

14993

OSER

CSEKÉLYSÉGEK

SPANYOL REGÉNY

IRTA

LUIS COLOMA S. J.

FORDITOTTA

M. HRABOVSKY JULIA

(NIMEN)

II. KÖTET

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA.

93918

14.993/13a/4/2

1905 év 2

Budapest, az Athenaeum r.-társulat könyvnyomdája.

VIII.

Hogy érthető legyen, minő fontosságot tulajdonított Sabadell Jakab eme találkozásnak, vissza kell térnünk és némi világot vetnünk némely eddig büntetlen maradt bűntényre, és néhány cselszövényre, melynek titokzatossága nem lett tökéletesen földerítve. Tudvalevő dolog, hogy az 1868-ki forradalom, mely egész Spanyolországot földulta, a szabadkőművesek műve és dicsősége volt. A társulat korifeusai azt vélték és nagyon helyesen, hogy a nép még nem eléggé érett meg a köztársaságra és elhatározták, hogy átmenetül egy konstitucionális fejedelmet helyeznek uralomra, aki majd kezeik között nem lesz egyéb türelmes eszköznél.

A választás Amadeora, az aostai hercegre esett és följánlották neki a koronát a két legbefolyásosabb szabadkőműves: Prim tábornok és Ruis Zorilla Manuel által, akit később a spanyol kormány a legfelsőbb tanács tiszteletbeli tagjává nevezett ki. Ezen kinevezés nagy viszályokat idézett elő a szabadkőművesek között, és ennek lehet tulajdonítani Prim meggyilkoltatását is 1870. dec. 27-én, éppen amaz időtájt, midőn a küldöttség megérkezett Florencből, hová a herceg beleegyezését ment kikérni. Eme küldöttség-

ben résztvett egy politikai személyiség, előrelátó, ügyes ember, szabadkőműves ő maga is, akinek nevét szükségtelen lenne itt megnevezni vagy megbecsteleníteni. Élénk részt vett a meghasonlott szabadkőművesek vitájában, és emez utjára anélkül, hogy valaki tudta volna, mi célja van vele, magával vitt nagyon fontos irományokat, melyek annyira kompromittálók voltak, hogy kegyelem nélkül megsemmisítették volna az ellenpárt vezéreit. Ezen egyéniség 1870-ben dec. 11-én hirtelen meghalt Genuában. Véletlen folytán irományai egy milanói szabadkőműves páholy birtokába jutottak, amely később azokat Victor Emánuelnek adta által.

Miért és hogyan, mindeddig nem lett fölfedve. Annyi azonban áll, hogy ezen irományok veszélyes fegyverekké váltak és nagyon sok vakmerő politikai egyénnek amaz időben vesztét okozhatták volna és elég hathatósak voltak Amadeo ingadozó trónját megerősíteni. Emez időben történt, hogy Sabadell nagy bajjal megszökve Konstantinápolyból, tönkretéve, hitelét vesztve, Milanoba érkezett.

Jelentkezett ama páholynál, hol egykoron Garibaldi ajánlatára vették be. A nagy-épitész küldöttjeként fogadták és úgy mutatták őt be Victor Emánuelnek, mint a helyzet urát s az ügynek legmegfelelőbb egyént. És csakugyan ki lett volna alkalmasabb nálánál átadni az irományokat s utasításokat a fiatal fejedelemnek, aki ezeknek segítségével olyan politikai irányzatot adott volna kormányának, mely az olasz kormány titkos óhajainak megfelel. Őt bízták meg tehát. De a segítség későn érkezett, mert Jakab Párisba érkezve, értesült Amadeo lemon-

dásáról (1873. febr. 11-én). Ezen váratlan esemény minden reményétől megfosztotta. Újólág szegényen, elhagyatva látta magát, még pedig minden remény nélkül arra, hogy helyzetéből megmenekülhessen.

Kétségbeejtő helyzete sugalmazta neki, hogy a becses letétből hasznot huzzon. Eme merész terv azonban nem járt sem veszély, sem nehézségek nélkül, azért is okozott eme lelkiismeretlen kalandornak, szemérmetlen politikusnak s megszökött gonosztevőnek olyan nehéz s hosszantartó gondokat.

Dacára ravaszsága és vakmerőségének, megállapított tervének sikere kétséges maradt és a körülményeknek volt alárendelve. A fődolog volt ezen irományokat vagy az Alfonzisták vagy a Carlistáknak eladni, aszerint, hogy az egyik vagy másik párt jut uralomra. Hogy eltörülje a rossz benyomást, melyet váratlan megérkezése Párisba Izabella királynő hiveire és családjának tagjaira gyakorolt, gondolta ki és híresztelteté Ferenc bácsi által a szultána történetét, ami regényes, hősies színben tüntette föl konstantinápolyi szökését. De ugyanolyan szükséges volt, hogy a dühös, kijátszott szabadkőművesek nyomát veszítsék. Ez okból óhajtott kibékülni feleségével, kit szegénynek vélt és gazdagon talált. Egy-két csöndben, visszavonultságban töltött év után elterelheti magáról a gyanut, kifizetheti adósságait és biztosabb föllépéssel adhatja el irományait a többet ígérőnek.

Elvirának beleegyezése volt tehát a kulcs eme légvárakhoz. Nem mulasztott el semmit sem e játszma megnyerése végett. Fölfegyverkezett türelem s bátorsággal és ha valaki látja őt, amint

mosolygva, örömteljesen belépett a szalonba, azt vélhette volna, hogy egy jó barát siet régen látott kedveseit viszontlátni. A márkinő barátságosan nyujtá kezét feléje.

— Jó reggelt, Jakab, — mondá oly hangon, mintha csak tegnap váltak volna el és nagyon szeretnék egymást, — hogy vagy? . . . De látom, az idő nyomtalanul suhan el feletted . . . Csöppet sem változtál, mióta utolszor Brüsszelben találkoztunk, pedig annak már öt éve lesz . . . Emlékezel?

Sabadell melegen szoritá meg a feléje nyujtott kezét és vidáman felelé: — Ha emlékezem-e? . . . Hogyan feledhetném el a veled töltött perceket? De te sem változtál, még mindig olyan vagy, mint huszonöt éves korodban . . .

— Minő valótlanságot állítasz, csakhogy bókot mondhass nekem! . . . Nézd a fejem: a hajam kissé fehérebb, mint huszonöt éves koromban.

— Ez csupa kacérkodás tőled. Hajport viselsz, mint a XV. Lajos korabéli márkinők.

— Azt hiszem, csakis ebben hasonlithatok reájok.

Jakab egy íróasztal előtti karosszékben foglalt helyet, szemben véle a márkinő ült, az asztal közöttök volt. Folytatta a szokásos udvariaskodásokat, de sietett azokon tulesni, hogy mielőbb áttérhessen a tárgyra, mi őt ide vezette. De szerette volna, ha a márkinő kezdi meg a beszélgetést. Hogy alkalmat adjon reá neki, beszélni kezdett ama különböző pártokhoz tartozó politikai személyiségekről, kik akkor elárasztották Biarritzot: eme sziklát — mondá — hová a forradalmi hullámok kidobták a savoyai dynastia hajótöröttjeit.

— Igen, — válaszolá Villasis asszony — Biarritz, ugy látszik, az alkudozások — és hangsúlyozta a szót — színhelye.

Sabadell elértette. Komoly arcot csinált, mint egy szolgálaton kívüli diplomata.

— Nem igen látom a fölhatalmazott nagyköveteket.

— Nos? ... És én? ...

— Ah! ez más dolog, — viszonzá nevetve. — A női diplomáciát nem lehet kijátszani. Castelar mondta nekem egyszer, hogy a világot a szoknyák és a reverendák, vagyis az asszonyok és papok uralják. Különbén átadták nekem a te fölhatalmazásodat.

És e szavaknál letette az íróasztalra a levelet, melyet azelőtt való nap Villasis asszony mondott tollba Elvirának. A márkinő átvette és oly figyelemmel olvasta azt végig, mintha nem ösmerné annak tartalmát.

— Csakugyan, fölhatalmazásom rendén van, — mondá átnyujtva Jakabnak a levelet. — De nem találod, hogy mi nagyon is kis személyiségek vagyunk, legalább ami engem illet, ilyen fontos alkudozásokat folytatni és ezért nem rossz lenne — és ezáltal annál szabadabban mozoghatnánk — ha valami híres diplomata álneve alatt működ-nénk. Mit tartasz például... Bismarck felől? Ez csak eléggé hirneves ember és nem ösmeretlen erre felé.

— Kitünő és nagyon szellemes ötlet.

— Tehát Bismarck ő excellenciája legyen kegyes óhajait nyilvánítani.

— Nem inkább Excellenciádon volna a sor?

— Mondjuk Antonelli, ha neked is ugy tetszik; ez is szoknyát visel.

— Helyes! tehát öné a szó, Monsignore, mert a nunciust mindig a diplomáciai testület legöregebb tagjának tekintik.

— Oh! az én politikám nagyon egyszerű és egyenesen visz a céloom felé. Ime! Miatyánk Isten, ki vagy a mennyekben, legyen meg a te akaratod!... Bocsásd meg ami vétkeinket, *amint mi is megbocsájtunk az ellenünk vétetteknek*... És ne vigy minket a *kisértetbe*... De szabadíts meg a *gonosztól*...

Sabadell figyelmét nem kerülte el, hogy a márkinő némely szót feltűnően hangsúlyoz. A vétkek megbocsájtásának ígérete különösen föltűnt neki és reménységgel töltötte el szívet.

— Olasz politika, — viszonzá. — És ez a legügyesebb.

— Nem olasz, de római. Ez a becsületesebb.

Jakab elértnek véle a pillanatot, hogy fölhagyjon a vidám tréfás modorral, melyet a spanyolok a legkomolyabb percekben fölvenni szoktak és áttért a tárgyra.

Az íróasztalra könyökölve merően szemébe nézett ellenének:

— Figyelj reám, Mária, — mondá. — Én nagyon örvendek, hogy Elvira helyett inkább veled tárgyalhatok. Te tapasztalt vagy, ösmered a világot és így megértheted helyzetemet és helyembe képzelheted magadat. Ime, mit mondhatok én önmagamról: Sokat éltem és fáradt vagyok. Emlékszem, hogy egyszer ezt olvastam Confuciustól... Te nevetsz?

— Nem, nem; — bár őszintén szólva más íróra voltam elkészülve. De lássuk, mit mond.

— Nagyon bölcs valamit: »Fölmentem a Tam-Sam hegyére és Lu királysága csekélynek tetszett

előttem. Fölmásztam a Tai-Sam hegyére, mely sokkal magasabb és onnan az egész Chinát kicsinynek láttam . . . « Ez életem története. Mennyivel magasabb polcra helyeztek az események, annyival megvetésre méltóbbnak tetszett előttem a megtiszteltetés, a siker.

— A te hasonlatod szép és helyes, bár Confuciustól van. De ha helyesen akarod azt magadra alkalmazni, ugy fordítsd meg és használd ekként: »Leszálltam« és nem »fölmentem«, mert ahelyett, hogy a »megtiszteltetések« és »sikereid« fölemeltek volna téged, lealacsonyítottak . . . »Leszálltam Tam-Sam mocsaraiba és elvesztettem az erény fogalmát; lementem Tai-Sam még mélyebb és piszkosabb ciszternáiba és elvesztém a becsület és kötelesség érzetét . . . «

Ez a váratlan heves támadás kihozta Sabadellt sodrából, ajkait harapdálta és keserűen felel:

— Ez csakugyan római politika: büszke és engesztelhetetlen!

— A te politikád pedig, büntetésre méltó gyöngeségeivel, méltó Bismarckhoz!

Jakab lecsüggeszté fejét. Elsápadt a haragtól és keztyüit szorongatá. Belátta, hogy Villasis asszonyt nem lehet eltántorítani ama sajtószereű erkölcsi tévelygésekkel, melyek elegáns modor és szép szavakkal borzasztó bűnöket és szemérmetlen romlottságot takarnak és hogy a »római politika« a kenyeret kenyérnek, az aljasságot aljasságnak és a »Csekélyégeket« óriási gáztetteknek nevezi, végre hogy hibázott, mikor multjának védelmére kelt. Elhatározá tehát, hogy köpönyeget fordít.

— Belátom, igazad van — mondá komoly hangon. — És te sohasem tehetsz nekem annyi szemrehányást, mint amennyit én teszek magam-

nak ; de valld be, hogy ez nagy önmehtagadásomba kerül és számottevő áldozat, ha valaki saját szégyenét bevallja és azért nem volna keresztényi eljárás, sem jótékony cselekedet, ha nem nyujtanál kezet annak, aki a sárban fetreng. Cifuentes atya könyörületesebben bánt velem.

— Mit mondott neked ?

— Eme levelet adta nekem számodra.

A márkinő — ki, mint emlékezni fogunk, megkapta a jezsuita intését — ismeretlen okmányként olvasta azt végig és nagyon megelégedettnek látszott.

— Ez nagyot változtat a dolgon, — felelé. — Cifuentes atya ajánlata parancs számomra ; rendelkezésedre állok. Mondd el óhajaidat röviden és világosan.

Igaza lett volna Castellárnak ? A világot csakugyan a reverenda és a szoknya igazgatná ? ...

Mialatt Jakab a szerzetes befolyása fölött töprengett, ami még sokkal gyűlöletesebb volt előtte, egy elragadó tervet vázolt jövőendő boldogságáról, valódi idyllt félig falusi félig feudális életmódjukról, egész szerelmi költeményt.

Neki nincs, nem is lesz más akarata, mint Elvirát boldogítani, egyéb ambíciója, mint nejének vágyait kielégíteni. Hibásnak, legyőzve, kifáradva érzi magát és a legfőbb boldogság lenne számára, ha bocsánatot nyerne és engedelmelkedhetnék. Miért is ne térhetnének vissza ama boldog idők, midőn ő és Elvira olyan tiszta, olyan tökéletes boldogságot élveztek ? ...

A mult idők emlékére ellágyult, a költőkből szavalt, elérzékenyült az ember törékenységén, a lét mulandóságán. Ékesszóló, lágy, szenvedélyes, mélabús volt ; kitünően játszott a szerepét. A már-

kinő elragadtatva látszott figyelni szavaira és meg volt hatva, midőn Jakab ama kéréssel végzé mondókáját, hogy reményli, a márkinő meg fogja valósítani ezen álmát. Igen, eme boldogságot tőle várja, csak tőle, egyedül tőle, mert csak tőle függ, hogy kibékülhessen az ő szerencsétlen, nagyra-becsült és mindenek dacára még mindig szeretett feleségével! . . .

Sabadell a helyzet urának vélte magát és éppen annyira örült, hogy ellenfelét meg bírja csalni, mint hogy célját eléri. Ki akarta élvezni diadalát. Az emlékezetébe tóduló elképzelt pompás időszakok tápot nyújtottak üres bőbeszédűségének és ajkaira tódultak. Hogyan is birna ezentul máskép élni, ha nem szeretve, imádva Elvirát? és mennyire gyöngéden, alázatosan, tiszteletteljesen, hálásan tudná őt szeretni! . . .

Odalent, Granada mellett, ősi birtoka van, a Tellez-Ponce-oknak, őseinek kastélya, régi vár, rétek és parlagon heverő földek közepett. Ide szeretne visszavonulni, mert megutálta a világot, belefáradt a politikai viszályok és cselszövényekbe; itt szeretne megtisztulni, újjászületni; megkísérteni a spanyol grandok egykori életmódját, akik az ekére és kardra támaszkodva, a környéknek urai, jóltevői, a parasztoknak tanítói voltak egy-szersmind.

Vajjon Elvira hajlandó lesz-e neki eme vállalatában segédkezni, követni fogja-e őt eme visszavonultságba? . . . Oh! ha a spanyol főnemes-ség végre be birná látni saját érdekeit, ha szakítana a parvenük és kalandorokkal, kik szégyenteljesen küzdenek a gazdagságért és minden aljasságot elkövetnek a hatalom birhatásáért; — ha visszavonulna falusi birtokaira, segédkezet nyuj-

tana a szegény, kifosztott parasztnak, aki el van tiporva, nyomva a pénzemberek és a lelketlen ambiciózusok által, akkor a nép, az igazi nép, föl tudná ismerni igazi barátait! Ah! akkor a demagógok hiába fondorkodnának, hiába szitanának elégtelenséget, hiába hirdetnék az igazságtalanságot és gyártanának hazugságokat!... A pocsolya hullámai, amik mindent elnyeléssel fenyegetnek, megtörnének két bevehetlen vár falain és ezek: a templom és a kastély!...

A márkinő most már nemcsak bámulatot, de elragadtatást mutatott. Hiszen visszaemlékezett, hogy ugyanilyen kifejezésekkel, ugyanezt olvasta egyszer Venillotnak egyik regényében. Azután ott volt íróasztalának egyik fiókjában elzárva a többi Elvira által átadott irományok között a Tellez-Ponce-i kastély eladási szerződése. A kastélyt a hitelezők árvereztették el és Elvira titokban visszavásárolta, mert nem akarta uzsorás kezekben tudni a család ősi fészket, ama családet, melynek utolsó sarja az ő fia volt! De távol volt attól, hogy fölháborodást mutasson eme visszataszító komédia fölött, ellenkezőleg azt akarta, hogy a nyomorult annyira belemenjen a saját maga által vetett hálóba, hogy ne legyen képes onnét többé menekülni. Biztosítá őt, hogy Elvirának ezen terv nagyon fog tetszeni, azért kezeskedik.

— Az eszme jó, ugy-e bár? — folytató Jakab, az öröm és hiúságtól elvakítva. — Az igaz, mig e gondolat megérlelődött benne, sok kiábrándulás és szerencsétlenségen kellett átesnie, de most már mit sem sajnál, éppen semmit. Most csak egytől fél, egy bántja őt. Ferenc bácsitól Párisban azt hallotta, hogy Elvira egy fontos pört

megnyert és ezáltal gazdag, nagyon gazdag lett... fájdalom!... Ha tehát most ő a szegény, a tönkrement, a szökevény kibékül nejével, az irigyek, a rosszakarók — a világ oly gonosz — azt fogják mondani, hogy nem annyira a megbánás, mint inkább a nyomor vitte őt a kibékülésre és nem az asszonyt, de a pénzt akarja megnyerni! Erre azonban csak azzal felelhet, hogy visszavonul Tellez-Poncera és ott szerényen fog élni egy tulajdonát képező birtok jövedelméből, anélkül, hogy fia örökségéhez nyulna!...

— Sohse bánkódj, mit törődöl te az irigyekkel? Nem fogod-e a derék emberek tiszteletét birni? Mi kell ennél több?

— Semmi, semmi, csakugyan. Ezt mondta nekem Cifuentes atya is.

— És ami a többieket illeti!... Különbben ami azt illeti, nagyon könnyű lesz őket is elhallgattatni. Én is gondoltam már erre és valami nagyon egyszerű dolog jutott eszembe, ami meg fogja nyugtatni kételyeidet.

— És mi az? — kérde Jakab élénken, újra nyugtalankodva.

A márkinő kivette íróasztalából az iratot, melyet az éjjel fogalmazott volt, odahelyezte azt a tékozló fiu elé és biztató mosolylyal mondá:

— Csak alá kell írnod ez irományt.

Sabadell átolvasta, elpirult, megremegett, azután az asztalra dobva azt rebegé:

— Hová gondolsz?... hiszen ez lehetetlen!.. Ezt sohasem fogom aláírni.

Az irat egy világosan, jól fogalmazott lemondási okmány volt mindazon jogok és követelésekről, melyeket a törvény neki, mint férjnek, netalán biztosítana, azonfelül amaz ünnepélyes ígéretet

foglalta magában, hogy felesége vagyonából egy morzsányit sem fog elpazarolni, sőt annak kezeléséről is lemond. A vágás jól volt irányozva. Jakab kapzsisága és csalfasága nem birtak neki ellenállani. Dühös volt, amiért önhibája folytán lépre ment, amiért vereséget szenvedett éppen akkor, midőn a győzelmet már biztosnak hitte és látva, hogy ügyesen előkészített tervei összemulanak, a hang elhalt ajkán, mozdulatlan maradt és idegesen reszketni kezdett a márkinő előtt, ki nyugodtan, mosolyogva folytatá:

— Miért utasítod vissza? ... Mi gátol ebben? ...

— Mert ... mert ... mert ezt elfogadni annyi, mint lemondani méltóságomról.

— Méltóságodról? ... De hiszen éppen az előbb mondtad, hogy egyedül attól félsz, amit éppen aláírásoddal elkerülhetsz.

— Ez megalázó reám nézve ...

— Megnyered magadnak a világ jó véleményét.

— Ha a becsületről van szó, a világ véleményével keveset törődik az ember.

— Az előbb pedig annyi súlyt fektettél reája ...

— De lelkiismeretem sugalma előbbre való nekem.

— Téged tehát lelkiismereted óv ettől?

Jakab nem lévén képes magát emez érvek ellen védeni, hiába keresett kibuvót, és belátta, hogy el van veszve.

Haragja kitört.

— Ah! igen, — kiáltá, — ime a római politika, telve álszenteskedéssel, csalfasággal, és a sekrestyék cselszövéseivel! ...

— Vigyázz szavaidra! Mert kénytelen leszek

azt hinni, hogy a te bismarcki politikád aljas-
ságokat takar.

— A tied egy összeesküvést takar, amelyben
Cifuentes atya keze működött.

— Cifuentes atyáé? . . . Oh! a szegény szent
férfi! Te bizonyára ama Tai-Sam hegyről fedez-
ted föl őt, amelyről az előbb beszéltél?

Egy percig mindketten hallgattak, azután a
márkinő, ki megőrizte hidegvérét, folytatá:

— Tehát el vagy határozva alá nem irni?

— Nem! . . . ezerszer nem! . . .

— Amint tetszik. De ha a kibékülés nem
jön létre, magadnak tulajdonítsd azt. A feleséged
megtett minden lehető engedményt, de a te gyanus
fejességed szükségtelenné teszi azokat.

— Széttépem a hálót, amit ezzel az átkozott
jezsuitával ellenem szőttél. Látni fogom Elvi-
rát és . . .

— Elvira nem jön Biarritzba.

— Utána megyek és fölkeresem.

— Menj hát!

— De végre is — kiáltá magánkivül — mit
jelentsen mindez? Honnan veszi feleségem a
bátorságot, hogy velem dacoljon? Ugy látszik,
feledi, hogy nem vagyunk törvényesen elválva és
a törvény nekem jogot ad őt a közös háztartásra
kényszeríteni és fiamat magamhoz venni.

Villasis asszony nem tudott magán tovább
uralkodni.

Fenyegetőleg fölemelkedett és összeszorított
öklével egyet ütött az íróasztalra.

— Jól van! — mondá — folyamodj a tör-
vényhez . . . Menj, próbáld ezt megtenni! . . . Az
első lépésre, melyet tenni fogsz, megindítja elle-
ned a válópört, amit okvetlen el fogsz veszíteni.

— Oh! csak indítsa meg. Bizonyítékokra lesz szüksége.

— Az nem hiányzik neki és nem csak hogy a válópöرت megnyeri, de még a csuklyát is fejére huzathatja valakinek... aki azt megérdemli.

(Spanyolországban a halálra ítéteknek fekete vászon-csuklyát borítanak a fejére, mikor a vérpadra viszik.)

— Mária!...

— Azt hiszed, talán mivel a feleséged egy szent, továbbra is vértanu legyen?... A türelemnek is megvan a maga határa és jaj a rókának, ha a tyukok beleuntak magukat elnyeletni!...

Sabadell elpalástolta haragját és merészséggel próbált szerencsét. A márkinő borzasztó célzása megijeszté. Akarta tudni, milyen bizonyítékokról van szó.

— Papiros oroszlánokkal nem lehet rám ijeszteni, — viszonzá gunyosan. — Lelkiismeretem nem tesz nekem szemrehányást és csak nevetni tudok képzelt bizonyítékaid fölött.

— Szemeid világosítsák föl tehát lelkiismeretedet!...

A márkinő ezzel fölnyitá íróasztalának egyik fiókját, kivett onnan egy csomó levelet és messziről mutatva azt Jakabnak, mondá:

— Fölismered Pennarron Róza irását és a tiedet?... Ha majd a törvényszék ítélni fog ez okmányok folytán, gondolod, lesz szüksége egy irásszakértő ítéletére?

A kalandor vére arcába szökött.

Egy ugrással Villasis asszony mellett termett és meg akarta őt ragadni. De ez előre látva haragjának kitörését, kisiklott, kinyitá az ablakot és kidugta rajta kezét, mely a borzasztó irományokat

tartá és kiáltá: — Monina!... Vigyázz!... El fogsz esni, már eleget játszottál... Mademoiselle, kérem, vegye el tőle az ugró-kötelet.

Azután Jakab felé fordult, még sápadt volt kissé, de már visszanyerte nyugodtságát és még mindig kihajolva az ablakon, mondá:

— Azt hittem, agyonüti magát az a gyerek! Ezek az ördögös gyerekek sohase hagyják békén az embert.

Jakab ismét elfoglalta a helyét és nem tudva, miként viselje magát, zavartan dadogá:

— Monina itt van?

— Természetesen! Nem birnék tőle megválni. Te még nem is ismered őt. Akarod látni?

És be sem várva a választ, újból kihajolt.

— Mademoiselle, kérem, hozza ide a gyermeket.

A kis leány kis vártatva belépett és egyenesen nagyanyja karjaiba repült; ott elhelyezkedett és fejét kíváncsian fordítá az idegen felé. De Jakab nem vette észre sem a bájos arcot, sem mosolyát. Szégyenteljes felsülése egészen elfoglalá és azon törte fejét, miként volt képes Elvira megszerezni eme leveleket, melyek csalhatatlan bizonyítékai voltak élete legaljasabb tettei egyikének.

Pedig ez csak ügyes cselfogás volt a márkinő részéről. Pennarron Róza, Sabadell egyedüli bűntársa, két év előtt meghalt volt és a bünténynek nyoma veszett. Villasis asszony jószágigazgatójának leveleivel ijesztett reá a kalandorra. De a hatás, melyet keltett, minden kétségét eloszlatá, mert Sabadell ijedelme eléggé bizonyítá bűnöségét.

Antonelli legyőzte Bismarckot.

Miért hosszabbítani eme találkozást. Jakab még a látszatot sem iparkodott megmenteni.

Majdnem szóltanul távozott, kocsiba szállt és Bayonneba hajtatott, ahol az előtte való éjen át aludt. — Biarritz nagyon kis hely és lehetetlen lett volna ott elrejtőznie és kellemetlen találkozásokat elkerülnie; mert a fürdőhely tömve volt alfonzista és karlista emigránsokkal és különböző pártokhoz tartozó egyénekkel, kiket Amadeo bukása és a köztársaság kikiáltása ide kergetett. Harag és bosszuság tölté el szivét. Minden elveszettnek látszott előtte; tervei romba dőltek, reményei örökre meghiusultak. Lelke sivár volt, csak szerencsétlenségének okozói elleni halálos gyűlölet élt benne.

Ó, Sabadell, a hirhedt roué, a lelkiismeretlen intrigáns, a kipróbált diplomata, le lett győzve egy szerzetes és egy szenteskedő asszony által! . . .

Dühében nem volt más vágya, mint egy napon megfojthatni a gyűlölt Villasisnét a szenteskedő Cifuentes atya kék-sárga zsebkendőjével.

HARMADIK RÉSZ.

I.

Sohasem volt még ilyen fényes az operai évad a madridi királyi színházban. Ezen este a »Ploërmeli bucsut« adták, ami nagy vonzerőt gyakorolt, mert Dinorah személyesítője gyönyörű szép és kitűnő művésznő volt. — A madridi arisztokrácia épen olyan mohón esett neki az élvezeteknek, mint a direktóirbeli franciák a forradalom után és teljes számmal képviselve volt a színházban. A divatos uracsok és urhölgyek közül ott voltak: Gordona Gorito, Velez Paco, Tagle Carmen, Moreno Lopez asszony, Bara hercegnő, Valdivieso Mária stb. Currita egy elsőemeleti páholyban ült Pastor Leopoldinával, a szenvedélyes zenekedvelővel. A grófné nagy figyelemmel látszott hallgatni a művésznő énekét és rendkívülien élvezni emez isteni zenét. Tekintetét azonban nem irányozá sem Dinorah, sem Coirentin, sem Bellakra, a fehér kecskére, hanem inkább a Velez-Club földszinti páholyára, honnan Sabadell és Diogenes szemtelenül látcsövezték a női közönséget. Jakab látcsöve folyton egy baloldali páholyra volt irányozva, mely a grófnő páholya fölött lévén, Currita természetesen nem láthatta

a bennülőket. A márki kitartóan oda irányítá látcsövét és Diogenessel megjegyzéseket váltott az ott levők fölött. Midőn a függöny legördült és a tapsvihar kissé lecsillapult, Currita odafordult az elragadtatott Leopoldinához:

— Remek, ugy-e bár? . . . De vajjon kit néz annyira Jakab a felettünk levő páholyban? . . .

A márki viselete igazolta Currita csodálkozását. A páholy közepén állt és látcsövét az említett páholyra szegezte; körülötte kis fiatal emberek, kik imádták őt, teli torokból nevettek, Diogenes pedig fölemelt kezével az áldás mozdulatát utánozá.

— Látod? . . . Mit jelent ez? . . .

Pastor kisasszony a nők amaz utánozhatlan művészetével fordítá meg fejét, melylyel föltűnés nélkül mindent látni képesek. Szenvedélyes zenekedvelő és évek óta rendes látogató lévén, valamennyi páholybérlőt ismert. Követé Sabadell tekintetét, mérlegelé a távolságot, elgondolkozott és felelé:

— Nem tudom . . . Ez a páholy nincs bérelve.

— Ah! . . . akkor tehát átutazó idegenek. Mondd csak, akarsz nekem egy szivességet tenni? Látogasd meg Tagle Carment, az ő páholyából épen oda láthatsz . . .

Bármilyen kellemetlen is volt eme megbizás, Leopoldina nem utasithatta azt vissza. Bátyja katonai pályájának sikerei — főleg pedig mióta néhány hónapig Madrid főkapitányi tisztét is viselte — megnyitották előtte a főrangú társaság termeit és szerény származása dacára odatartozónak számították őt. Szerény vagyoni körülményei azonban gátolták őt zenebolondságát és fényüző hajlamait kielégíteni. Így vált ő a jó társaságok

tányérnyalójává s kész volt mindent elviselni, csakhogy helye legyen a főrangu asztaloknál, fogatokban és páholyokban; de sehol sem élvezett annyi vendégszeretetet, mint épen Albornoz aszszony házában.

Mialatt habozni látszott, a páholy mélyéből egy szomorú hang szólalt meg:

— Currita . . . — te nem is tudod! . . . Beteg vagyok . . . — A fürj-pástétom megártott. Mondtam neked, ezt az ételt a gyomrom nem bírja elviselni.

A derék Villamelon volt, nekitámaszkodott a páholy egyik falának és szemeit fájdalmasan függesztve a mennyezetre, ekként adott kifejezést a benyomásnak, mit reája Meyerbeer remekműve gyakorolt.

A gyöngéd feleség hirtelen megfordult:

— Az Istenért Ferdinánd, ne mondd ezt!

— Igen, mindig megárt . . . Tudtam előre . . . a fürj-pástétom . . .

— Majd elmulik . . . Járkálj kissé, ez jót fog tenni . . . Menj, kísérd el Leopoldinát és jere vissza hamar.

Azután odasugta a vén leánynak:

— Vigyázz, nehogy Carmen észrevegyen valamit . . . Ő a tekintetet röptében is elfogja . . .

A márki elfintoritotta arcát és mormogá:

— Talán jobb volna otthon? . . .

— Jézus Mária! De hová gondolsz, kedves barátom? . . . Mit csinálnál otthon így egészen egyedül? . . .

A »tenger s szárazföldi« harc, a feketefok hőse, megkisérlé Currita tanácsát megfogadni. A páholy ajtaja e pillanatban megnyillott és beléptek rajta Bringas herceg és Ferenc bácsi.

ki Valdivieso Mária hugát kísérte. Szigoruan megvitatták az opera szépségét, az előadók játékát, megszólták a színházban levő kedves barátok és barátnőket, nem feledve el Bara hercegnőt sem, ki Matapuerca visszahelyezett királynőjének, Moreno Lopez asszonynak páholyában ült.

— Apropos, — kiáltá Valdivieso asszony, — talán nem is tudják?.. Végleg el van határozva...

— Micsoda?

— Gonzalito nőül veszi Lucy-t... Velez Pacotól hallottam...

— Igazán? — kérdé Currita. — Nos! én sohasem kételkedtem benne.

— Nézzék csak, hogyan mosolyog egymásra a két turbékoló galamb, mintha már ki lennének hirdetve. De hallom, sok huzavona volt miatta. Velez Paco azt állítja, Moreno asszony a kiéhez-tetéshez folyamodott. A hercegnő előtt két ut állott: vagy elveszti birtokait, vagy beleegyezését adja a házassághoz, így a kedves Beatrice kénytelen volt megadni magát. Átengedte a hercegi koronát, a bankárné eltépte a váltókat és minden rendbe jött. A legpikánsabb azonban a dologban, hogy Lucy négy milliót irat Gonzalito nevére.

— Vagyis azon esetre, ha Gonzalito özvegy-ségre jutna, ő lenne Matapuerca örökös hercege.

— Ugy van! Pompás... Ezt elmondom Paconak... Ah Istenem! Nézd csak, Currita, Jakab Mazacan asszonynál van... ez botrányos... Hogyan birsch ilyesmit eltűrni?...

Szegény Currita! Ha látta-e!? Kezei resz-kettek a haragtól, keskeny szájszélei remegtek. A fölvonás vége óta szemei folyton követték Jakabot, ki most sorba járta a páholyokat, hol

az asszonyok bájos mosolylyal, édes szavakkal fogadták őt. Mazacan Izabella főként majd megette szivességével és ezalatt diadalmas pillantásokat vetett Currita felé . . . Sabadell, a blazirt világfi, a divatkirály, a divatos arszlán nyugodt egykedvűségével fogadta eme hódolatokat, mint aki megszokta, hogy köszöntését koldulják, szavait ismételik, öltözeteit utánózzák, ásitásait bámulják.

Sohasem adott még Madrid nagyobb és teljesebb bocsánatot, mint eme rovott multu kalandornak, aki még magán viselte a forradalom sarának mocsokját. És mi okból? Saharai szultána regényes története adta vissza neki szüziességét. Butron és Albornoz grófnő megnyitották előtte a szentély ajtaját és ő emelt fővel tartá oda bevonulását. Az elegáns boudoirokban, a legtitkosabb politikai körökben azonban furcsa hírek keringtek róla. Azt beszélték, hogy Sabadell marquis nagy szolgálatokat tett az Alfonspártiaknak; leálcázta és hallgatásra birt nagyon terhelő bizonyítékokkal néhány kétes hírű politikai nagyságot, kik pénzre és hatalomra vágyva, Amadeo bukása után mint védői léptek föl ama trónnak, melyet őt évvel annakelőtte sajátkezüleg döntöttek meg. Mi volt igaz eme mendemondákból, nem lehet tudni, annyi azonban bizonyos, hogy a tiszteletreméltó Butron megajándékozta Jakabot bizalmával, Currita pedig elhalmozta önzetlen barátságának jeleivel és rendelkezésére bocsátá kedves Ferdinándjának pártfogását.

Ezért ugy a társaságokban, mint az egész városban nem is nevezték másként e három bizalmas barátot, mint: »az óvatos Mentor«, a »fiatal Telemak« és a »sérthetetlen Calypso«.

Az igaz, azt is suttogták, — de a világ oly gonosz, — hogy Jakab egészen tönkre ment, de a királypárt vezérei miniszteri tárcát ígértek neki a Bourbonok alatt alakult első miniszteriumban és addig is, hogy ne legyen gátolva szerepet játszani, Currita látta el a szükségessel és azt oly pazar bőkezűséggel tette, hogy bár gazdag volt, a Villamelon-vagyont mégis veszély fenyegette.

— És ez egészen rendén van — mondá egy napon Bara hercegnő, — Currita nagyon hervadt már és Jakab nem Velarde Juanito, aki beérte egy odadobott csonttal is . . .

Pastor Leopoldina ez alatt belépett Tagle Carmen páholyába.

— Na! — mondá belépve, — itt legalább védve leszek.

— Ki üldöz?

— Currita, édesem, ez a kiállhatatlan Currita . . . Soha többé nem megyek vele nyilvános helyre. Micsoda kihívó modor! Végre is belefáradtam. Azért is azt mondám magamban: bármily rövid is ezen fölvonásköz, én Carmenhez menekülök.

— Köszönöm a kitüntetést.

— Az élvezet az enyém. — Azután ég a kíváncsiságtól, hogy megtudja, ki van a fölötte lévő páholyban, magánkívül van, dühösködik . . . és mindez, mert »ő« folyton oda kacsintgat.

Az epés vén leány megragadta Carmen gyöngyház látcsövét és a titkosatos páholy felé fordítá. Két nőt vett ott észre; — az egyik, aki elől ült, még gyermeknek látszott, oly kicsiny és gyöngéd volt. Egyike volt ama bájos kis cicáknak, kik a Szajna partján születnek és kecsességben és ravaszságban vetekednek a macska fajjal. Közö-

nyösen, hanyagul dült meg páholyában, tekintetét végigjártatá az egész színházon, de sehol sem pihenteté. Könnyü volt kitalálni, hogy nem látni, de láttatni akart; már ruhájának excentrikus eleganciája elárulta azt.

Fekete bársony, kivágott ruhát viselt vörös kaméliákkal. A másik, a páholy háttérébe száműzött nő, anyja lehetett neki.

Már érettkoru, sovány és ráncos volt, de azért meglehetősen előkelő benyomást tett ősz hajával, fekete bársony, nyakig gombolt ruhájával, melyet egy hamisgyöngy melltü tartott össze.

Idegéneknek látszottak és az előadás kezdete óta egy szót sem váltottak egymással.

A szorgos vizsgálat, melynek őket Leopoldina alávetette, nem látszott őt kielégíteni, mert fejét rázta, mialatt mondá:

— Veres és fekete . . . ez rossz jel . . . ezek az ördög szinei . . . Mifélék lehetnek? A kicsi különben csinos . . . Tudod a nevét?

— Senki sem tudja. Kedden itt volt ugyan ebben a páholyban, fehérben rózsaszínü kaméliákkal. Tegnap egy igen elegáns kocsiban a Castellánében láttam őt, szürke ruhát fehér kaméliákkal viselt. Ma fekete bársonyban van vörös kaméliákkal.

— Nos, ha senki sem tudja a nevét, legjobb lesz őt a »Kaméliás hölgy«-nek nevezni.

A második fölvonás kezdetét vette. Pastor kisasszony visszasietett Currita páholyába és hiven elmondta neki megfigyeléseit, biztosítva őt, hogy Carmen mit sem vett észre. Villamelon még mindig sóhajtozott és átkozta a fürj-pástétomot. Ferenc bácsi kedvesen mosolygott a színház különböző zugaiban fölfedezett hugai és

öccseire, a grófnő pedig továbbra is figyelemmel kísérte a Velez-Club páholyát, hol Jakab egyedül maradt Diogenessel és újra megkezdte a látcsövezést — mert az elegáns dilettánsok így szokták hallgatni Rossini és Meyerbeer remekműveit. Ama percben, midőn Hoël rábeszélni igyekszik Corentint, hogy a kincset tulajdonítsa el, a páholy ajtaja megnyilott és Butron, a tiszteletreméltó Butron lépett be halkán, ujjával ajkain, kérve, hogy senki se mozduljon miatta. A grófnő mellé siklott és fölhasználva az alkalmat, midőn a zenekar javában zugott, fülébe sugta:

— Az óra ütött... Concha velünk van.

(A hirneves Concha marsal a királypártiak leghivebb tábornoka volt. 1874-ben, 80 éves korában, Bilbao mellett legyőzte a Carlistákat.)

Ez a hir nagyon fontos és váratlan lehetett, mert Currita megremegett és arca oly csudálkozást fejezett ki, hogy ez nem kerülte el Ferenc bácsi figyelmét. De a zenekar viharos zaja igen alkalmas volt a titkos közlésekre.

— Holnap négy órakor én nálam, — folytatá a diplomata. — Okvetlen jöjj el és értesítsd Jakabot is.

— Jakabot!... talán nem is látom őt ma este. Minden páholyban volt és nekem még csak nem is köszönt.

— Oh! a hálátlan... Várj, mindjárt elhozom őt.

Butron épen olyan diszkrétül távozott, mint ahogyan jött. Ferenc bácsi kíváncsisága föl lett csigázva e néhány futólagosan hallott szó által:

— Négy órakor!... Butronnál!... Mentor, Telemak és Calypso... ez furcsa, nagyon furcsa!...

Ferenc bácsi látta Butront belépni a Velez-Club páholyába, látta, amint intett Jakabnak, aki Diogenessel együtt azonnal követte őt. Alig gördült le a függöny, Butron, Sabadellt kézen fogva, újból megjelent Curritánál. Leülteté őt a grófnő mellé és mint egy jóságos papa, ki mit sem tud megtagadni kedvenc leányától, meghatott szemekkel nézte, mikor kezét szoritottak és kezeikre téve szőrös kezét, sóhajta:

— A kedves gyermekek!...

A kibékülés eme megpecsételése után a »kitünő diplomata« — egészen büszkén e daldalmas sikerére — »a gavallérok mintaképe« — ki a közvetítő szerepét játszotta, amaz ürügy alatt távozott, hogy egy nagyon fontos ügyben találkaja van a toledo-i püspökkel.

Ferenc bácsi nagyon szerette volna Jakab és Currita beszélgetését kihallgatni, de egy álnok kéz hirtelen megragadta hófehér nyakravalóját és azt majdnem a nyakacsigolyájára rántotta. Dühösen megfordult és szembe találta magát a szerelmesen reá mosolygó Diogenessel.

— Kis Franciskám... én vagyok, a te Paolód!

Dühtől s ijedtségtől sápadtan rebegé a szegény Francesca: — Micsoda ostoba tréfa!... Te bizonyára részeg vagy...

Az öreg a tükör elé sietett, hogy rendbe hozza öltözékét, átengedve helyét Diogenesnek, ki nem is akart mást és nem feszélyezve magát, azt azonnal elfoglalta. Azután folytatta szokott nyers tréfáit, nagyot ütött Villamelon combjára, illetlen célzást tett gyomorrontását illetőleg, belekötött Leopoldinába, Curritába, Jakabba s ekként végzé:

— Gyerekek, ki ad nekem ma este helyet a kocsijában?

— Én nem, — viszonzá élénken Sabadell.
— Azonnal távozom.

— Én sem, — mondá a grófnő. — Ferdinánd rosszul van és alig várom, hogy otthon legyek.

— Jó!... akkor tehát leteszel az Alcalautcában donna Mariquita boltjánál; minden este ott iszom egy csokoládét két lepénnyel...

— Kitünőek! — viszonzá Villamelon, — de hiába, a fürj-pástétomot nem türi a gyomrom.

— A te lepényeid! — kiáltá Currita dühösen, — miért nincsenek mindig a szájadban? A nyelved legalább rövidebb lenne akkor.

— Ami pedig téged illet — viszonzá Diogenes nyugodtan, — ha oda helyeznéd őket, ahová én tanácsolhatnám neked, ugy kevesebb okot adnál a világnak a mende-mondára!

Mit lehet az ilyen vad embernek felelni?... A fölvonás közepén Jakab távozott, kedvese fülébe sugva »a viszontlátásra«, ami túlboldoggá tette Curritát.

Nem is várta be, hogy a függöny legördüljön, hanem magára ölté hermelinnel bélelt sötét veres köpenyét, bocsánata jeléül elfogadá Diogenes karját és elhagyta páholyát, követve Villamelon és Pastor kisasszony által. Az előbbi boldog volt, mert alig várta, hogy otthon lehessen, a vén leány azonban dühösködött, mert elmulasztá az opera fináléját.

Az üres foyerban prémes libériákba öltöztetett lakájok vártak uraságaikra, hogy előszóliítsák a kocsikat. Currita ahelyett, hogy az övét kérte volna, leült egy divánra és kijelenté, hogy

végig akarja nézni a nézőközönség kimenetelét. Villamelon kétségbe volt esve, félt, hogy gyomor-fájása mellé még náthát is kap, könyörgött, menének haza, fölhajta kabátjának gallérját és vas-tag selyemkendőt csavart nyaka körül. De mind hiába, panaszait óriási tüsszentés szakította félbe.

— Na, itt van, nem megmondtam? — mondá siránkozva. — Megkaptam a náthát, ma igazán szerencsétlen napom van... Hapci!... Tessék... most egy hétig náthás leszek.

De a grófnő nem hallgatott reá! Gyöngéden Pastor kisasszony karjára támaszkodva, lassanként ürülni látta a páholyokat és jobbra-balra köszönté számtalan barátnőit. Leopoldina most jelentőségteljesen megszorítá kezét és sugá: »ezek azok...«

A grófnő mit sem látott, jobban mondva két prémes bársony köpenybe burkolt alak suhant el mellette, egy sovány arcot és két kék szemet vett észre, melyek kihívóan látszottak őt vizsgálni. Ugy tetszett neki, a két alak jelentőségteljes pillantást vált egymással, néhány idegen nyelven — talán németül — kiejtett szavat vélt hallani és a két alak egy tiz éves groom által követve eltűnt.

— Megyünk már végre, valahára? — kiáltá Villamelon — Diogenes nyujtsd neki karodat... Hapci... Tessék, már megint!... Jaj nekem!... Mondd csak Diogenes, mit csinálsz te, mikor náthás vagy?

— Én?... tüsszentek.

II.

Butron márki nem ok nélkül tartott titkos tanácskozást. Komoly dolgok történtek. 1874. év január 3-án Pavia tábornok egy fricskával lerombolta a köztársaságot. A képviselők megszöktek a néhány puska lövéstől, mely a képviselőház folyósóján elhangzott és a hatalom kiesett kezeikből. A hadseregben uralkodó általános zavar, fegyelmetlenség, kislelkűség, az északspanyolországi céltalan és sikertelen vérontások bizonyítékul szolgáltak a türelmesen várakozó Alfonz-pártiaknak, hogy az aranyalma megérett és csak kezüket kell utána kinyújtani. Egy előrelátó, tehetséges tábornok, ki számtalan hőstett által lett híressé, vállalkozott az aranyalma ágát az Alfonz-pártiak felé hajlítani. Concha tábornok elfogadta az északi hadsereg parancsnokságát, elhatározta a rendet helyreállítani, a carlistákat eltiporni és a fiatal Alfonz herceget kiáltani ki királynak. Bilbao győzelme eléggé ösmeretes. De a párt kiválóbb férfiai nem bízták ügyüket egyedül a fegyverre. Megkétszerezték ügyességüket és cselszövényeiket, előkészíték a közvéleményt, megerősíték az ingadozók hűségét és a jóakaratot és kapzsiságot általán fölébreszték. Az északi győzedelmes hadsereg szenvedései találékony eszmét

sugalmaztak a vén diplomatának. Azon ürügy alatt, hogy tőkét gyűjtsenek, valamennyi párt előkelő hölgyeit egy jótékony egyesületben akará egyesíteni és a közös jótékonyág gyümölcsét a Bourbonok céljaira fölhasználni. Aki ösmeri az arisztokraciánkban duló hiúságot és irigységet, könnyen belátja, hogy eme gyöngéd eszme megvalósítása fáradságosabb volt és nehezebben megvalósítható, mint egy vár bevétele vagy egy trónkövetelő legyőzése. Butron furfangos természete szerette az ilyen bonyolult föladatokat és kitűnően érvényesült azok megoldásánál. Bizottságot akart alapítani, melynek tagjai rang- és pártkülönbség nélkül megválasztva, ezáltal ügye előmozdításának az egész társaságot megnyerte volna.

A legnehezebb pont volt reá birni Alborno grófnőt, hogy elfogadja az alelnöknői tisztet amaz egyletnél, melynek elnöknője Jakab ellenfele, Villasis marquisnő és pénztárnoka természetesen Moreno Lopez asszony lenne. Hogy eme megalázást kissé megédesítse, egy nagy jótékonyági ünnepély rendezését sugalmazá Curritának, ami egyedül csak az ő vezetése alatt sikerülhetne. Pastor tábornok, ki Concha seregéhez készült csatlakozni, biztosítá a grófnőt, hogy többet fog végezni legyezőjének egy legyintésével, mint ő kardcsapásaival.

Bara hercegnő azt vélte, hogy ha Currita nem lenne hajlandó az ünnepély rendezését elvállalni, — ugy Mazacan Izabellára lehet számítani. A hiúság és féltékenység ujólag győztek ebben a kalmárlélekben és dacára Sabadell ellenkezéseinek, ki megijedt a nagy kiadásoktól, el lett határozva egy nagyszabásu jelmezbál rendezése,

melyet farsang első napjára terveztek és a Villamelon-palotában lett volna adandó.

De milyen jelmezeket válasszanak? Dominók, arabs, örmény, cigány és mór jelmezek, mindez már elcsépelt dolog volt, Currita valami ujat, valami különöset akart.

Báljának felül kell emelkedni a mindennapin. Párisban lefestette magát Bonnat által és ez alkalommal fölbredtek benne a szívében szunynyadó művészi hajlamok. Belebolondult a festészetbe, meglátogatta Meissonier műtermét, meghívta asztalához Carolus Durant. Azután fölhagyva a Mecénás szerepével, maga is fölcsapott művésznek, néhány leckét vett Madrazo R. szivességéből és ama tudattal tért vissza Madridba, hogy Bonheur Róza hozzá képest valóságos kontár. Minden gondja volt most egy előzékeny szerény tanárra akadni, egyikére amaz ügyes mestereknek, kik képesek elhíttetni tanítványaikkal, hogy többet tudnak náloknál. Választása végre Reguera Celesztinre esett, a szevillai iskola híres vízfestőjére, ki egyike volt ama divatos festőknek, kik a szépet elébe helyezik a nagyszerűnek és egy Watteau-féle arcképet többre becsülnék Michel-Angelo falfestményénél. Reguera ecsete életet, mozgást kölcsönzött a grófnő élettelen karikaturáinak és annyira javíthatá azokat, hogy jogosan ismételhette volna az egyszeri harangozó eme mondását: »A plébános és én, mi ketten mondjuk a misét.«

De azért, mert Currita Velasquez, vagy Rembrandtnak készült, azért nem szünt meg divatkirálynő is lenni és egy Makarthoz méltó műtermet rendeztetett be magának. Tágas helyiség volt, ügyesen megvilágítva, telve, tultömve drága csecsebecsék, ritkaságok, csudadolgokkal.

Beauvais-féle szőnyegek, gobelinok, antik bronzok, értékes porcellánok, pompás vázák, arabs lámpások, szobrok, képek, fegyverek, stb. voltak egymásra halmozva mint valami muzeumban, de a legbecsesebb az egész műtéremben Currita festő-állványa volt. Ott állt a legjobb helyen, a terem közepén, az üvegkupola alatt és ugyanazon égi fény sugara esett reá — állítá az a jó Reguera apostol, — mely egykoron Raphael és Ticián homlokát megvilágítá. Mindeme kincsek közepett, a keletkező remekmű közelében ki vette volna észre egyik sarokban, a perzsa kerevet mögött, melyen tétlen óráiban Albornoz asszony pihent és a bódító narghilé — a marokkói követ ajándoka — illatát szívta magába, egy másik egyszerű, közönséges festőállványt, mely előtt a kis Paquito munkálkodott, kiben Reguera Celesztine mihamar fölfedezte a gyermek anyjánál tökéletesen hiányzó tehetséget.

A geniusz eme templomában — ahol csak az istenség hiányzott — ült egy mexikói onyxasztal mellett Currita, Reguera, Sabadell és egy a madridi világban fölkapott uracs, Cepeda Tonito, segédkeztek neki a tervezett ünnepély kigondolásában. Nem kis zavarban voltak. Valami ujat, soha nem látottat, utánozhatatlan valamit kellett kigondolniok, aminek emléke megörökítse az eseményeket, csodálkozásba ejtse a polgárok, parvenük és a republikánusokból álló csordát, Martinez és Castelar hiveit, kiket Ferenc bácsi még a korcs-öccsek közé sem hajlandó elfogadni és kiket Albornoz grófnő számüzni készült termeiből, ha majd kielégítette hiuságát és az északi hadsereg sebesültjei számára eleget gyűjtöttek össze. A Menuet és Pavanet elcsépelt dolgok vol-

tak. Száz alkalommal bemutatták már a Sarbande-ot és a Chacone-t. Reguera azt javaslá, válasszanak valami spanyol történeti eseményt és az urak és hölgyek viseljék a különböző provinciák népviseletét. De ez nem lett volna más, mint unalmas földrajzi lecke! Ez eszme nem tetszett. Cepeda Tonito megemlékezett Sagan hercegnő állat-bálgáról, hol ő rendkívül kitünt az afrikai majom jelmezében. Bár ez sem volt új gondolat, Curritának tetszett, mert szeretett volna fehér cicának öltözni rózsaszínű csizmákkal. De Sabadell, ki hűségesen őrködött a pénztár fölött, miután két kézzel belemarkolhatott, nagyon figyelt, nehogy kedvese költséges szeszélyeket engedjen meg magának és most is teljes erejéből ellenkezett és valami egészen új és kevésbé költséges eszmét ajánlott. Vagyis egy élő sakkjátékot, melyben a fehér és fekete figurák négyest táncolva játszanak el a játszmat.

Egyik nagykövet barátja látta ezt Siámban. Currita el volt ragadtatva ez eszme által, Cepeda Tonito kegyeskedett azt elfogadni. Reguera meg lett bizva a grófnő jelmezét — a fehér királynőt — egy pompás japáni elefántcsont sakkjáték mintájára megrajzolni; és a készületek kezdeteket vették.

Sabadell tehát urként parancsolt a házban. Villamelontól kezdve egészen don Joselitoig, mindenki vakul engedelmeskedett neki és iparkodott legkisebb vágyait, parancsait megelőzni.

Csak két lénytől tapasztalt ellentállást, a két leggyöngébbtől, ki képtelen volt az önvédelemre: Paquitotól és Lilitől. A gyermekek bámulatos ösztönével, mely ritkán csal, kitalálták, hogy ez az idegen, ki csak rövid idő óta fészkelte be

magát náluk és házukban despota módjára parancsol, ellenségük. Semmi sem hatott reájuk, sem arroganciája, sem édeskés hizelkedése és ritkán mult el egy nap, melyen nem kellett sértéseit eltűrniök és ellenszenvüket iránta kimutatniok.

Egy napon Currita Lord Byron, kedvenc költőjének arcképén dolgozott. Sajátságos véletlen folytán a nagy angol lyrikus arca, ecsete alatt Sabadell Jakab vonásait öltötte föl. Reguera előzékeny felügyelete alatt éppen az utolsó ecsetvonásokat tette meg és a két gyermek nagy áhittal bámulta anyja művét. Lili nagyon gondolkozónak látszott és egyszerre csak egészen váratlanul megszólalt:

— Mama . . . — mondd csak, miért szereted annyira Jakab bácsit?

E váratlan, sajátosságos hangon kiejtett kérdésre a grófnő hirtelen megfordult. Egy percig nem volt képes szólni és iparkodott a kis leány titkos gondolatát kitalálni, azután felelé:

— De hát miért ne szeressem? . . . Hiszen unokafivérem, nektek bácsitok . . .

Lilit nem látszott e felelet meggyőzni.

— Oh! — mondá fejét rázva — hiszen én is szeretem Péter, meg Károly bácsit . . . de azért még sem tudom őket úgy szeretni, mint téged vagy Paquitot. Nem, nem . . . nem . . . sohasem!

És sirva vetette magát anyja karjaiba, mig Paquito, ki már megtanulta bánatát eltitkolni, lenyelte könnyeit.

. . . Más alkalommal a két gyermek meglepetést készített anyja névnapjára, október 10-ére. Paquito, kinek rajztehetsége napról-napra jobban fejlődött, megfesté apja arcképét. — A kép eset-

len volt, Villamelon arca répaszinü és balfelől dagadt volt, de a hasonlat azért meglepő volt. — A kis művész főleg a fej- és homlokra fektette a fősulyt, nagy gonddal festette meg a ritkás haját, mely középen elválasztva szarvalakban volt — úgy mint III. Napoleon viselte — a halántékokra fésülve.

Oroszbőr rámába tették, melyre Lili himzett kidomborodó virágokat. Miss Buteful legszebb angol irásával alá írta: »A mi kedves mamánknak névnapjára« és a két gyermek aláírta: Lili, Paquito.

A várva várt nap elérkezett. A gyermekek titkon besuhantak a fényes müterembe, a képet anyjok festőállványára helyezték és hogy jobban élvezzék a meglepetést, melyet szerezni fognak, elbujtak egy függöny mögé és ott várták, tudva, hogy a grófnő a villásreggeli előtt mütermébe szokott jönni. Gyöngéden átölelve egymást, kézt kézben, ragyogó szemekkel bámulták művöket.

— Milyen szép!... — suttogá Lili.

Egy fél óra telt el boldog várakozásban. Végre léptek zaja hallatszott, a gyerekek még inkább összekuporodtak és visszafojtották lélekzetüket.

Currita volt csakugyan; de nem egyedül, hanem Jakab bácsi társaságában. Érthetetlen dolgokról beszéltek: kifizetendő adósságokról, egy aláírásról, melyet Villamelontól kellett kicsikarni, háromezer forint értékű és már háromszor megóvatolt váltó miatt, sürgős pénzkölcsönről, melyet Sabadell akkor ígért visszafizetni, ha a restauráció végkép helyre lesz állítva és bizonyos titkos okmányokért kifizetik neki a díjat. Sabadell alázatos, bátortalan hangon beszélt. Currita ellenben vig,

élénk volt és minden kérésére megnyugtató igennel felelt, biztosítva őt, hogy mi sem könnyebb és egészen nyugodt lehet.

— Mi ez? — kiáltá hirtelen.

Bizonyára észrevette az arcképet és örömkialtást fog hallatni!

Lili és Paquito szive úgy dobogott, majd meghasadt... de csak egy gunyos nevetést hallottak:

— Láttad?

Most egy második gunyakacaj hallatszott: Jakab bácsi nevetése volt és válaszolá:

— Oh! a méltóságteljes bamba!...

És mindketten, a csalfa hitves és az alávaló roué, még jobban nevettek. Milyen csalódás, milyen fájdalom volt ez a két gyermeknek! Ez volt tehát szeretetteljes fáradozásuk jutalma: ez a kegyetlen, szemérmetlen, sértő nevetés, amely kijátszotta legszentebb reményeiket, megtörte ártatlan szivüket és anélkül, hogy annak öntudatával bírtak volna, úgy érinté őket, mint az utcai söpredék inzultusa.

— Milyen szerencsés eszme! — folytatá a grófnő. — És milyen rut a szerencsétlen! Nézd csak, az ember azt vélné, a foga fáj. Ha! Ha!...

— És a festő nagyon helyesen találta el fejkét.

— Ah! csakugyan!... Ha, ha, ha.

Megrettenve, a meglepetéstől és szomorúságtól némán alig bírták a gyermekek könnyeiket visszatartani, kibontakoztak ölelésükből és még mindig lekuporodva mozdulni sem mertek. Most susogni hallották Curritát és Jakabot és tisztán kivették, amint valami tárgyat az asztról fölvesznek, a festőállványhoz közelednek, megérintik az ott

elhelyezett arcképet, újra nevettek és azután, midőn egy inas jelenteni jött, hogy tálalva van, nevetve, tréfálva hagyták el a műtermet.

Paquito volt az első, ki elhagyni merészkedett buvóhelyét; gondolatai, mint valami rossz álom után, zavartak voltak. Lili követte őt és mindketten a festőállványhoz szaladtak.

— Oh! — kiáltá sirva a kis leány — nézd csak, mit csináltak! Egy gonosz kéz, fekete krétával meghosszabbítá a halántékokra fésült hajcsomót és Villamelon saját házában minden arra menőnek gunytárgyul volt kitéve, megbélyegezve ama szégyenítő jellel, mely vakmerő bizonyítéka volt neje hűtlenségének és kicsapongásának. Lili még mindig a képet nézte és keservesen zokogott, bár nem fogta föl e gyalázatos sértés mélyebb értelmét. Paquito megcsókolta és vigasztalni igyekezett őt.

— Ne sirj kis bolond... És főleg ne szólj semmit a missnek, de másnak se..... Érted? semmit, egy szót sem...

Ő nem sirt. Reszketett a dühtől, orrcimpái remegtek, ökleit összeszorítá, elfehérült ajkakkal kabátja alá dugta a rajzot, azután biztos léptekkel távozott és szobájába ment.

De ott kitört fájdalma.

Igaz, ő sem értett semmit, úgy amint testvére sem; de azért borzasztóan szenvedett, valami ösmeretlen, türhetetlen érzés szorongatá szívét. A szégyennek egy nemét érezé; gyermeki szeretete lett megtámadva, szüleit lealacsonyítva, meggyalázva, megfosztva látta ama glóriától, melylyel fiai szeretete őket körülövezte. És akkor sirni kezdett, sirt sokáig, sirt dühből és gyermekes, engesztelhetetlen gyűlölettel fordult Sabadell felé. Ön-

érzete föllázadt e betolakodó ellen, ki kigunyolta apját, ellopta tőle anyjának szeretetét és parancsolni akart neki. Eddig még csak ritkán szenvedett önkényétől, néhányszor, mikor a szabad napok és szünidő alatt hazajött. De kevés idő múlva e jelenet után, mely felejthetlen volt reá nézve, elhagyta a jezsuiták intézetét, ahol legalább védve volt a világi mocsoktól. Tizenhárom éves lett és korára nézve nagyon erős és nagy volt. Az intézet rektora elérkezettnek látta az időt, hogy a fiut az első áldozáshoz bocsájtja. Currita amaz ürügy alatt, hogy Franciaországban a gyermekek csak tizennégy éves korukban áldoznak, el akarta halasztani emez ájtatos szer tartást. Az igazgató, aki átlátott Currita hippokrita szivén, nem akart ebbe beleegyezni és így a grófnő inkább hazavitte fiát, semhogy engedjen.

A gyermek tehát otthon volt.

Mindig egyedül és magára hagyatva, idejének legnagyobb részét a cselédszobában és az istállóban töltötte. Ártatlan szemei az előtte föltáruló sajátságos látványok folytán fölnyiltak, fülei sok meglepő dolgot hallottak, amin előbb csodálkozott, de később megértett. A lakájok nem sokáig türtőztették magokat előtte.

Eleinte elpirult megjegyzéseikre, később nevetett és végre midőn szemérme tűnni kezdett, jól érezte magát mellette. Don Joselito, az iciny-piciny mindenestül befejezte nevelését, elosztatá kételyeit, fölvilágosítá tudatlanságát, míg végre Paquitonak nem volt többé mit tanulnia fölvilágosodott tanítójától. E perctől fogva megváltozott. Mélabusan kóborolt a palotában és hosszú órákat töltött el szomorú álmodozásban. Hová lett gyermeki ártatlansága? A győzedelmeskedő bün

folytonos érintkezése által be lett mocskolva. A gyermek nemesen érző szive, a szülők helytelen bűnös viselkedése folytán, lassan-lassan és örökre meg lesz mételyezve. Vajjon nem gondolják-e meg az ilyen szülők, hogy gyermeköket, eme kincset, Isten helyezte kezeik közé és egy napon kérdőre fogja őket vonni ama rosszért, amit gyermekeik ellen elkövettek!

A rossz példa gyógyíthatlan, halálos sebként rágódik a társadalmon és előbb-utóbb vesztét fogja okozni. Vannak, akik erre azt mondják: »Ezek csak *csekélységek!*« De vajjon *csekélységek-e* annak szemében is, ki így szólt hozzánk: »Jaj annak, aki a botrány által ér célt.«

Néhány hó múlva Paquito atyja iránt csak megvetést, anyja iránt közönyt érzett. Minden szeretetét Lilire ruházta. Sabadellt kerülte, ahol csak tehette, szívében vad gyűlöletet érzett a kalandor iránt. Oh! ha majd egyszer férfi lesz, ha ő lesz az ur a házban!... De egészen még sem birta eltitkolni gyűlöletét, mert az elárulta magát megvető mozdulataiban és tüzes pillantásaiban, melyeket dühös oroszlánként, ki prédájára készül lecsapni, Jakabra vetett; Currita nem egyszer észrevette ezt. A fiu egészen a festészetnek adta magát és napokat töltött a műteremben festőállványa előtt. Lili őrzőangyalként ült mellette.

Egy napon Currita, Sabadell és Reguera Celesztin jöttek a műterembe, hogy megállapítsák utolsó teendőiket a jelmezbálra. A két gyermek, mikor belépni látta őket, egy butor mögé menekült. De mikor Celesztin az elefántcsont minták után a pionok jelmezeit kezdé rajzolni és Jakab neki az alakok ritmikus mozdulatait

kezdte magyarázni, Lili nem tudott többé a kísértésnek ellentállni. Halk léptekkel közeledett és intett fivérének, hogy kövesse őt. Olyan mulatságos volt! . . . Paquito legalább futó pillantást akart vetni művész munkájára. Közelebb jött, egyik kezében ecsetjét, másikban festékkel teli palettáját tartva. A látvány érdekelte, lábujj-hegyen mindinkább közeledett, úgy, hogy már majdnem érinté Sabadellt. Ez a beszéd hevében egy gyors mozdulatot tett a karjával a palettát érintve, az a földre bukott, széles festék-sávot hagyva balkarján. Dühösen megfordult és szemben találta magát a haragtól sápadt Paquitoval, ki mereven nézett reá. Durván káromkodni kezdett, nem kimélve a szavakat, mert ha az ős természet egyszer kitör és szabad utat enged magának, a legelegánsabb világfi éppen úgy bővelkedik a cifra kifejezésekben, mint a csőcselék, melyet ő megvet.

— Mit keressz itt? — kiáltá. — Ki hívott ide? Takarodj.

A gyermek még jobban elsápadt, vér futotta el szemeit. Fenyegetőleg emelte föl öklét és kihívó pillantást vetve ellenfelére, felelé:

— Nem akarok!

Jakab magánkívül a vakmerőre akarta magát vetni, de a grófnő visszatartá.

Még egyszer végignéztek egymáson és Paquito rekedt hangon ismétlé:

— Nem akarok! Rajtad a sor távozni. Te nem vagy itt az ur, te nem vagy odahaza!

Nagyobbnak látszott haragjában. Összeszorított öklökkel, fölemelt fejjel, megnyult nyakkal nézett szembe a viharral. A jelenlevők reszkettek és elnémultak, valami szerencsétlenség előérzetében.

-- Takarodj!... Takarodj!...

Sabadell arcából kikelve, kinyújtá karját és rebegé:

— Ez a szemtelen viselet büntetést érdemel és mindjárt megtanítlak...

De nem fejezte be. Paquito egy ugrással reá rontott, körmeit torkába mélyeszté, öklével arcát, fejét verte és lábaival rugta őt. Jakab a támadástól megingott. De nemsokára kibontakozott és a gyermeket izmos karjaival megragadva, mint egy rongydarabot, tiz lépésnyire dobta magától. — A fiu feje beléütődött egy óriási japáni bronzbálványba és Paquito ájultan, véresen terült el a földön, mialatt Lili félőrülten térdelt le anyja előtt s annak kezeit kis karjaival szorongatva, rebegé:

— Vér... mama... vér!... Ments meg engem, én félek!...

... Négy nappal később Currita meggyőzte Ferdinándot, hogy idehaza nem képesek gyermekeiknek a kellő nevelést megadni. Lilit a »Szent sziv« zárdába küldték Chamartinba, Paquitot pedig a jezsuiták intézetébe, melyet azok akkor alapítottak Franciaországban Guichonban, Bayonne mellett.

Sem neki, sem Sabadellnek nem jutott eszébe, hogy a kis fiu ott tanulótársa lesz a fiatal Tellez-Ponce Alfonsnak.

III.

A szerencse kedvezni látszott Butronnak és a furfangos alfonzista örvendett a sikernek, mely kieszelt terveit koronázta. A Currita által rendezett bál oly diadal volt, amelyet még sohasem énekelt meg Lopez Pedro a »Flor de Lis«-ben és csakis számtalan fölkiáltó- és idézőjellel volt képes azt leírni. A furfangos diplomata által még fokozott elragadtatása minden határon tul ment. Csak »találomra nevezte meg az előkelő egyéniségeket, kik a bálban szorongtak, mert a tömegben lehetetlen volt mindenkit meglátnia«, ott volt valamennyi asszony, akit a hiuság vonzott. Kimerítette a »bájos«, »elbűvölő«, »gyönyörű« jelzőket és kénytelen volt ujakat kitalálni. A sakkjátszmát az egekig emelte.

Currita, a »fehér királynő«, meghívta valamennyi alattvalóját, a feketéket és fehéréket egyaránt, másnapra villásreggelire, még pedig báli öltönyben kellett megjelenniök, hogy Ferdinánd csoportosan lefényképezhesse őket. A villásreggeli nagyon vigan folyt le.

A csemegénél, hálás gyomra által inspirálva, Ferenc bácsinak geniális eszméje támadt. Azt indítványozá, hogy emez esemény emlékének meghosszabbításául, valamennyi fehér alattvaló állandó

tiszteletbeli őrséget képezzen királynője mellett és fölváltva tegyen nála szolgálatot, kísérje el mindenüvé és viseljen tiszte jeléül mások által is észrevehető jelvényt. Találékony, bámulatos, isteni eszme! Az új lovagrend jelvénye kék selyem nyakkendő lett igazgyöngy melltüvel. A melltüket és nyakkendőket Alborno asszony ajándékozta lovagjainak, kik »Currita testőrei« nevetettek föl és Ferenc bácsit tették meg a rend főnökének. A fuzió tehát biztosítva volt és a jótékony egyesület, az éjszaki hadsereg sebesültjeinek segélyére, megalakult.

Nem maradt egyéb hátra, mint szervezni az egyesületet. Ezen működött Butron, nehogy az egyesület jövőbeli tagjainak lelkesedése kihűljön. A rendszabályok megállapítására és a bizottsági tagok megválasztására kitűzött napon hosszú kocsisor lepte el a Hortalezza-utcát és zárta el a Szent Lajos-keresztutat. Már a Monteza-utcától kezdve a kocsik csak lépésben mehettek és a Szent Borbála-téren megállapodtak. A járó-kelők csudálkozva szemlélték a sok elegáns asszonyt, akiket ritkán lehet így tömegesen délutáni három órakor Madridban látni. A kormány nyugtalanodni kezdett. A Butron-palota előtt a szomszédos utcákban rendőrügynökök cirkáltak. Egyebet sem lehetett hallani, mint ostor-pattogást, a kocsiajtók becsapódását, a lovak nógatását, a kocsisok veszekedését. A báméskodók összegyűltek a palota kapujának két oldalán, megbámulták a jótékonyág emez összeesküvőnőit és szokás szerint kedveseik szerint nevezték meg őket.

A gyűlést a palota házi-színházában tartották meg, mely nagyon nevezetes volt egykoron Madridban és nagyon látogatott, midőn Ventura de

la Vega »Világfi« című darabját adatta elő és Breton de los Herreros egyik remekművének próbáit személyesen vezette. De eme fényes idők régóta letűntek már a házi ur csillagával együtt. Mint minden lakosztályban, úgy itt is, ugyanazon okból, óvatos félhomály uralkodott, védő alkony, mely nagyszerű látszatot adott a romoknak. A terem küszöbén azt lehetett volna vélni, hogy egy óriási méhkasba lép az ember. Kétszáz... méhecske dongott szünet nélkül, dongásába belevegyült a selyemruhák suhogása, a legyezők zörgése, váratlan és csökönös köhögések, melyek időt engedtek a válaszolásra. Kétszázféle illatszer töltötte be a levegőt. Néha pillanatnyi csend állott be, melyet andaluziai nőink az öntudatlan tiszteletnek tulajdonítanak, amit a felettünk repülő angyal okoz. De a csend okozója angyal helyett inkább egy démon volt, ki valami nevezetes, előkelő asszony képében lépett be, és aki felé azonnal száz kritikus szem fordult.

Férfi egy sem volt a teremben. De Barajas báróné, ki az első sorban ült és nagyon jó hallással birt, több izben tüszentést és köhögést hallott, mely mintha a veres bársony és Butron címereivel ékitett s a színpadot elfedő függöny mögül jött volna. A kísértetek és árnyak azonban ki vannak zárva az emberi nyomorból. Azért a báróné odasugta szomszédnőjének: »Nem messze innét... szellemek járnak« — és emez válaszolá:

— Bizonyára Robinson és hű szolgálja kaptak náthát hideg elhagyott szigetükön.

Nem csalódtak. A színpad szélén letérdelve a függöny egyik lyukacsáján keresztül Butron nézett be a terembe; jó barátja Pulidó, egy

másik nyiláson át kukucsált. Ez a Pulidó nagyon előrelátó, diskrét ember volt, gyermekkori barátja a márkinak, később annak titkos tanácsosává, sugalmazójává, mint mondani szokták, Egeriájává lőn. A diplomata legjobb eszméi az ő agyában fogamzottak meg, de közreműködését oly szerényen titkolta, hogy ezáltal nélkülözhetlenné tette magát. Butron gondteltnek látszott. Pulidó egyik nyilástól a másikig ment és minden pillantás után elégedetlenül rázta fejét. A »Sebesülteket segélyző egyesület« sorsa, melytől az Alfonz-pártiak csudákat vártak, egyedül a bizottság megalakulásától függött. Csak befolyásos neveknek, s a különböző pártokból és körökből összeválasztva, kellett a bizottságban szerepelniök. Ki kellett kerülni az önérzetek megsértését, az elsőbbségért való vitákat, a női gyűlölködések — és ennél nehezebb föladata diplomatának még nem volt. Butron és hü Egeriája már elejétől fogva tisztában voltak, hogy az elnöknői tisztet csakis nő viselheti. E nő, ki nemcsak előkelő volt, de általában becsült is és kinek csupán neve elegendő volt a siker biztosítására; Villasis márkinő volt. Ha ő beleegyezik és Alborno grófnő megelégszik az alelnöknői tiszttel, ugy minden rendén van. Az egyik maga után vonná az okos, vallásos, tiszteletreméltó madridiakat, a másik a lármás, frivol Madridot.

E számítás helyes, finom és alapos volt. Igen, de... miként fog Villasis márkinő beleegyezni egy Alborno asszony mellett elnökölni? És hogyan lehet reávenni emezt, hogy beérje az alelnökséggel, ő, aki meg volt szokva mindenütt az első lenni és felsőbbségét kétségen alulinak tartá?... Itt volt a bökkenő. Pulidó sohasem

kételkedett, hogy emez akadályban meg fognak botlani, Butron azonban bizva reábeszélő tehetségében, nem esett kétségbe. A terem látképe elegendő okot szolgáltatott fokozni az egyiknek félelmét és megerősíteni a másiknak reményeit. A társaság számos válogatott és lelkesült volt. A két összeküvőnek azonban már volt alkalma megfigyelő helyéről egy nagyon veszélyes tünetet észlelhetni. Az Alfonz-párti urhölgyek, kik majdnem mindnyájan az arisztokráciához tartoztak, valamennyien balfelől foglaltak helyet és tömör csapatot képezve, fecsegve, gunyolódva, leereszkedő pártfogással nézték a köztársasági és radikális párt »asszonyait« belépni és a másik oldalon helyet foglalni. Ugy tettek, mint ama hercegnő, ki megengedi komornájának, hogy az ő jelenlétében leüljön, de csak négy méter távolságban.

Egyedül Bara hercegnő tartá meg ígérését és két exminiszterné között foglalt helyet. Az egyik Martinez asszony volt, egyszerű, szelid, jó asszony, aki nagyon idegenül érezte magát és egy szót sem szólt, a másik az együgyü Garcia Gomez asszony, aki minden áron el akarta vakítani a grófnőt eleganciája- és finom modorával, másrészt a karlisták, ha számban nem is, de jelentőségben nagyon számottevő ellenfelet képeztek, élükön Bivot bárónővel, ki előkelő cataloniai családból származott. Egészen kicsiny, száraz, élénk, ideges öreg asszony volt, folyton mozgott a helyén és legyezőjével akként hadonázott, mint egy harcra szomjas veterán, aki már érzi a puszkapor szagát s Butron márkinő, kit a fővárosban joggal tiszteltek és becsültek, mert alázatos, gyöngéd, páratlan hitves és szerény volt és kit a »gavallérok mintaképe« bizalmasan hol Geno-nak, hol Veva-

nak, de sohasem szólított Genovévának, leggyakrabban pedig ilyen neveket adott neki: idióta, vén sátán, vén boszorkány stb. — hiába ment egyik csoporttól a másikhoz és kitünő tapintata és rendkívüli udvariasságával hasztalan erőlködött a sértegetéseket meggátolni, érzékenykedéseknek és vitáknak elejét venni. Ha a vihar még nem is tört ki, de azért már erősen fenyegetett.

Butron dacára optimizmusának kezdett valami katasztrófától tartani és a pokolba kívánta valamennyi asszonyt.

Iparkodott a nyüzsgő zajban egy mondatot, egy tájékozó szót futtában kivenni, de a szavak elmosódtak a zavaros morajban, ami rendkívülien boszantá őt.

— Kétszázan vannak és egy sem tud hallgatni — mondá.

— Jobb ha beszélnek, ha hallgatnának, ez a normalis és e szerint nyugtalanító szünet lenne.

E percben a bájos teremtések, mintha csak bebizonyítani akarták volna, hogy az ellenmondás nemöknek ösmertető jele, egyszerre elhallgattak és a mély csönd egy egész percig tartott, azután pedig egyszerre siketítő zaj, mozgás támadt. Valami fontos dolognak kellett történnie. Butron és Pulidó a fölindulástól sápadtan, kimeredt szemekkel figyeltek. Királynői vagy Virgilként istennői léptekkel, Albornoz grófnő lépett a terembe; fejét büszkén, de kissé lehajtva tartá, mint ama római császár, ki hajolt fővel haladt el a diadalkapuk alatt.

Valdiviesó Mária kísérte. Pastor Leopoldina föltartóztatá őt utjában és hogy megleckéztesse azokat az illetlen republikánus asszonyokat, helyet

akart neki csinálni maga mellett. De Currita nem volt az az asszony, aki ilyen hibát elköveszen. Hagyta magát Butron márkinő által vezetni s Bara hercegnő és a két ex-miniszterné mellett foglalt helyet. Martinez asszonynyal barátságosan kezét szorított és »kedvesem«-nek szólította, Gomez Garcia asszonynak pedig kifejezte mély sajnálkozását, amiért azelőtt való nap látogatása alkalmával nem volt odahaza. Gomez asszony majd megpukkadt örömeiben, fölfujta magát, mint a béka és diadalmas pillantásokat vetett jobbra, balra.

— Brávo Currita! susogá Butron, aki figyelemmel kísérte e némajátékot. Brávo, ügyes asszony!... Ha Villasisné is így viseli magát, diadalmaskodunk.

Pulidó nem osztá nézetét, ő mindig mindent feketében látott és rögtön fölfedezte a veszélyt.

— Hm!... mondá. Nagyon elnöknői arcot vág.

— Kicsoda?

— Currita, ki más? — majd meglátod.

Es nem csalódott. Alborno asszony annyira meg volt győződve felsőbbbségéről, hogy legkevésbé sem kételkedett sikerén és ennek folytán már rendeleteket is adott testőrei főnökének, Ferenc bácsinak; Valdivieso Máriával pedig már közölte a kocsiban, minő ünnepélyeket fog rendezni a sebesültek javára, főleg pedig egy »vásár«-t tervezett, mely ezreket fog jövedelmezni.

— Ah! úgy találod, elnöknői arcokat vág! — válaszolá Butron, fölemelt karokkal. Csak tegye, ha ez mulattatja őt! Más sem hibáznék!... Egy asszony, akinek se hitele, se szemérme!... Hiszen a papság kikaparná a szememet!... És ugyan mit szólna az érsek, ha Albornozné menne

fölkérni, áldaná meg az egyesületet? ... Nem, nem, csakis Villasisné, egyedül ő képes ...

— Osztom nézetedet, csakhogy kételkedem benne.

— Szemére vethetsz valamit?

— Igen: nagyon könnyen náthát kap és nem fog eljönni.

— De eljön!

— Nem!

— Igen, ha mondom. Megígérte, megígérte... érted? Verának ígérte meg, akit külön evégből küldtem hozzá.

Ez igaz volt. Villasis asszony először megtagadta megjelenését egy gyülekezetben, hol Currita és hozzája hasonlókkal kellene találkoznia, de azután engedett Butron asszony kérésének és könnyeinek, mert nagyon szerette őt és megígérte neki, hogy minden áron meg fog jelenni. Nem minden ellenszenv nélkül tette ez ígéretet, mert tudta, mire akarja nevét a diplomata fölhasználni, szerénysége és szeplőtlen hírnevére való büszkesége szenvedett általa.

Mint már oly gyakran, most is föláldozta magát, mert megszánta barátnőjét, aki félt, remegett, tagadó választ vinni ingerlékeny férjének.

Butron tehát Pulidó vészes jóslata és hidegvérü állításának dacára és bár az óra már elütötte volt a fél hármat, még mindig reménylett és lekuporodva a függöny mögött, szivdobogva leskelődött a függöny repedésein keresztül és csak önmagában dühösködött és káromkodott.

Most hirtelen megfordult, mert nehéz léptek sulya alatt a szinpad deszkái recsegni kezdtek. Az ujonnan érkezett láttára olyan dühbe jött, hogy kedve lett volna odakiáltani:

— Csendesen, az ördögbe is.... csendesen...

Ferenc bácsi volt a betolakodó, akinek sikerült a tilalom dacára behatolni.

Albornoz asszony magához hívatta volt őt, hogy első elnöknői rendeleteit kiadja neki és a vén gyerek olyan kíváncsi lett eme női gyülekezetre, hogy nem volt hevesebb vágya, mint oda behatolni. Mosolyogva jött előre, hivatalának jelvényét, óriási égszinkék nyakkendőt viselt igazgyöngy-melltüvel. Butron nem távolíthatta el őt, csak csendre inté és kérte Pulidót, tenné be a szinpad ajtaját. De ez nem mozdult, mert félt helyét elhagyni, nehogy onnét kiszorítsák és így az ajtó nyitva maradt és nagy bajt hozott számukra.

Mialatt Ferenc bácsi hiába keresett egy harmadik lyukat a függönyön s elhatározá zsebkésével vágni egyet rajta, óriási árnyék jelent meg a háttérben, lassan, zajtalanul mozogva. Diogenes árnya volt, kinek szintén sikerült — mily módon, soha senki sem tudta meg — a szentélybe hatolni. Midőn meglátta a két lekuporodott komát, megállapodott. Gunyos mosolyra huzta széles száját, melyet ha Ferenc bácsi látott volna, parókájának hajszájai azonnal égnek merednek. Gondolkozni látszott, valami jó eszmét keresett és talált is; pokoli eszme lehetett minden valószínűség szerint, mert szótlánul két kulissza mögé bujt.

— Villasisné!... Villasisné!... susogá e percben Butron örömittasan. A márkinő csakugyan belépett. Megjelenése általános meglepetést és hizelgő morajt keltett. Genovéva arca sugárzott, a hercegnő mosolygott; Currita ellenben ajkaiba harapott, mert kitalálta, hogy veszélyes ellenféllel áll szemben.

Valamennyi asszony egyet gondolt e percben: »Ime, az elnöknő, az elvitázhatatlan, a nekünk való elnöknő« és Martinez asszony nagy egyszerűségében ekként fejezte ki az általános véleményt: — Ez azután igazi márkinő!

Valdivieso Mária szokott szelességével odaugta Curritának:

— Nos? mit szólsz hozzá? Erre nem voltál elkészülve... Vele számolnod kell...

— Oh jaj!... viszonzá a másik — még arra sem érdemesitem, hogy vállat vonjak.

Villasis márkinő szintén gondolkozóvá lőn. Körüljártatá szemeit a termen és a tarka tömeg, mely azt betölté, kicsiben a madridi társaság hű képét nyujtá neki. Keveréke volt az együtt élő bűn- és erénynek, nágy nevek mellett szégyenteljes existenciák, egyenlően bevonva a mindent elfedő elegancia mázával. E különböző elemeket az örömök hajhászása, a határt nem ismerő hiúság vegyité össze, mert valamennyien csak egyre törekedtek: előlni az időt és kikerülni az előkelők és gazdagok legnagyobb ostorát: az unalmat, ami a legörültebb tettekre és legszomorubb tévelygésekre vezet. És ekként itt is ismétlődött a poshadt alma régi története, mely lassankint megrontá az egész kosár gyümölcsöt.

»Istenem, — gondolta magában a márkinő, — milyen nemes cselekedet, minő érdem lenne a tévedést elosztatni és széttépni a láncot, mely a jót a rosszhoz fűzi. Oh! ha volna társadalmi büntetés a bűn ellen... ha nem csak Isten szeretete, — de az emberek becsülésének megvonása lenne az? Hány lelket, mely nem rossz, csak gyenge, lehetne megmenteni, lehetne megóvni a botránytól, nehogy azt megszokva, előbb

eltűrje és később utánozza... A keresztényi jótékonyság, mely menhelyet nyújt az árváknak, javító intézeteket alapít a bukott leányoknak, miért nem nyitna egy termet az erényes asszonyok és becsületes férfiak számára?...

A fiatalság itt nem lenne kitéve a rossz tanácsok és rossz példáknek és nyugodtan élvezhetné korának örömeit. A lélek nemes ösztönei minden fáradság nélkül kifejlődhetnének, megerősödhetnének. Fölvirulna itt ama tartós érzés, mely kölcsönös megösmerés és tiszteleten alapulva, tiszta szerelemmé változik és alapja a boldog házasságoknak és ennek folytán keresztényi családok alapításának... És mégis, a jótékonyság, ami mindenüvé kiterjeszti figyelmét, megvigasztal minden fájdalmat, bekötöz minden sebet, eme pusztító fekélyt észrevenni sem lát-szik!... A szegény parasztleányok, a nyomorult szolgálók, kiket a csábos szavak és elhagyatás a sárba taszít és kiket a mi szánalmunk ragad ki onnan, inkább megérdemlik-e részvétünket, mint a mi hiu »kisasszonyaink«, gazdag örökös-nőink, akik arra születtek, hogy kifogástalan hitves és anya válják belőlük és kiket a csáb és hazugság egy más neme sodor a rossz utra, amely azonban csillogó!... Oly nehéz volna-e az orvoslás helyes módját megtalálni? — mert bármit mondjanak is, Madrid nem rosszabb egyéb fővárosoknál! Csakhogy Madridban is vannak rossz helyek. Talán elegendő volna, ha találkoznék egy erélyes, jó hírnévnek örvendő asszony, aki nem törődve az előítéletekkel és mende-mondával, az erkölcs szempontjából egy »menedék-szalont« nyitna és eme megdöbbenő meghívásokat küldené szét a városban: — X vagy Y. márkinő

mindennap fogadja az erényes nőket, becsületos férfiakat! . . .«

A márkinőnek azt sugta lelkiismerete, hogy eme szerepre ő van hivatva, ő teheti, neki volna kötelessége ezt tenni és talán jótékony szive már le is győzi nagy szerénységét, ha egy baráti hang nem rázza föl őt elmékedéseiből.

Butron asszony a gyűlést megnyitottnak nyilvántá és kifejté a gyülekezet célját.

A férje által már régen előirt tervet vázolta, de őszintesége és elővigyázatossága ügyesen kerülte a bonyolult kibuvókat és a rosszul palástolt hazugságokat, melyeket a diplomata fölhasznált volt. Lassan, komolyan, de minden pedanteria nélkül beszélt, ama felsőbbbséggel és könnyedséggel, ami a nagyvilági, egyeneslelkü hölgyek sajátja. Butron, még folyton lekuporodva, leste a szót neje ajkairól. Helyeslőleg, bátorítólag bólíntgatott, gesztikulált és karmesterként az ütemet verte kezeivel. Volt oka elégedettnek lenni.

— Az északi hadsereg nyomora és szenvedése — mondá a márkinő — minden nagylelkü szívet megindított. Nem az asszony küldetése e minden nyomoron enyhíteni? Azért nem csalódott, amikor a spanyol nők könyörületos szívére appellált és nem habozott mindazokat rang- és pártkülömbőség nélkül ide hívni, kiket vagyonuk és társadalmi állásuk jelölt ki arra, hogy eme jótékony cselekedetet megvalósítsák. Azért ama javaslatot terjeszti elő, egyesüljenek eme nemes cél érdekében, képezzenek egy társulatot, mely a vidékre is kiterjedve, a szánalomraméltó áldozatoknak megadná a szükséges segítséget.

Ez képezte beszédjének kezdetét, amit ihletteljes csöndben hallgattak végig. Itt kis szünet

tet tartott; az ellenpártok várakozásteljesen, kihívoág néztek egymásra, várva a támadást, mint a katonák, kik égnék a vágytól birokra mehetni és mégis haboznak az első lövést megtenni.

Bivot bárónó, a vállalkozó carlistanó nyitotta meg a sortüzet.

— A szándék kitünó — felelé — és meg vagyok győződve, hogy a hölgyek valamennyien, vélem együtt, helyeselni fogják. De — itt gyöngén legyezni kezdte magát — bátorkodom megjegyezni, hogy éjszokon két spanyol hadsereg van — a ravasz öreg nyomatékosan ejté ki a »spanyol« szót — a kormány és a carlisták hadserege. Mindkettónek vannak sebesültjei és egyaránt megérdemlik szánalmunkat. Fölteszem tehát, hogy a segély, melyet tőlünk kérnek és amit örömmel megadunk, két egyenlő részre lesz osztva és két táborba lesz küldve?

A teremben siri csönd állott be. Butron idegesen ugrott föl buvóhelyén és mormogá:

— Az ördög bujjék az öregbe! Még csak az hibázna! Hogy a carlisták az »én« pénzemmél vásároljanak fegyvereket! És ez az ostoba Véva hallgat! Felelj hát, Géno, felelj már, mi a manó! Mondd neki, hogy nem, ő adhat amennyit akar azoknak a zsványoknak, de innét ugyan egy fityinget sem kap!

A márkinó néma maradt, mert nem tudott mit felelni az ilyen logikus, ügyes és váratlan kérdésre. Villasis asszony megszánta barátnőjét és segítségére jött.

— A bárónénak tökéletesen igaza van, — mondá, — de, ugy látszik, nem vett tekintetbe egy legyőzhetetlen akadályt. Nagyon kétségbe lehet vonni, meg fogja-e engedni a kormány, hogy

nagyobb pénzösszeget küldjünk a carlistáknak, kik elvégre is ellenei? Társulatunknak tehát arra kell szoritkozni, hogy egyedül a mi hadseregünket segítse, szabad kezet hagyva mindazoknak, kik titokban segíteni akarják a fölkelőket, — ne haragudják meg bárónő — a mi bátor ellenfeleinket. Ami engem illet, az én szerény segélyemnek felét fentartom számukra.

— Hogyan — dünnyögé Butron — ez a megosztás tehát nem volt kibuvó? De hiszen, ha mindenki így tesz, ugy a segély rosszabb a bajnál. Ki vagyunk játszva, meglopva.

— Sohse félj, — válaszolá nyugodtan Pulidó. — Nagyon kevesen fognak adni, ha titokban kell adniok.

Bivot bárónő mit sem válaszolhatott a márkinő ajánlatára, lecsöndesedett és e perctől kezdve méltóságteljesen hallgatott.

Butron asszony fölhasználta az alkalmat beszéde befejezésére. Az első teendő a bizottsági tagok megválasztása és az ügy gyorsabb elintézése végett bátorodik a tisztelt gyülekezetnek egy névjegyzéket bemutatni, — természetesen a gyülekezet tetszése szerint fog határozni — mely jegyzéket komoly megfontolás után néhány kompetens egyén állította össze.

Ez váratlan és merész vágás volt. Hogy valaki ekként, némi tekintetben, föltozni merje a választást. A háziasszony arra számított, hogy senki sem fogja azt ő nála megvitatni merni. Olyan mély csönd állott be, hogy az asszonyok, ha reá értek volna, bizonyára meghallják Butron és Pulidó ziháló lélegzetét, Ferenc bácsi nyögéseit, mert igen kényelmetlen helyzetben volt, sőt még Diogenes vihogását is, ki észrevétlenül a sugó-

lyukba bujt és mindent hallott, mialatt ördögi terven gondolkozott.

Butron asszony kezébe vett egy papirlapot és hangját kissé erőltetve, olvasni kezdé.

— Elnöknő: a nagyon tisztelt Villasis márkinő.

Általános helyeslő moraj; — Currita gyors mozdulatot tesz, fakó szemeiben haragos tűz gyuladt ki; — a függöny mögött a diplomata elégedetten mosolyog, Pulidó könnyebbülten sóhajt föl. — Ferenc bácsi megbotránkozik és elégedetlen, a sértés, mely uralkodónőjét éri, szíven találja, elveszti az egyensúlyt és a függönybe kapaszkodik. — Diogenes boldogan fitoritja arcát a buvóhelyén és mivel célját már, ugy látszik, elérte, halk léptekkel távozik.

— Alelnöknő: az igen tisztelt Alborno grófnő.

Siri csönd, — négyszáz fürkésző szem tapad a hősnőre. Mazacan Izabella gunyos kézmozdulattal gratulál neki.

Currita közönyösen mosolyog, ajkába harap és szemeit vér futja el. — Butron elhalaványodik, Pulidó halkán mondja: »Megmondtam előre« . . . Ferenc bácsi eltakarná kezeivel arcát, ha nem félne az eleséstől. Diogenes eltűnt.

— Választmányi tagok: Astorga hercegnő, Villarcayo grófnő, Minahonda márkinő, donna Servanda Molinillos de Martinez.

A miniszterné szerényen elpirul és tagadólag rázza fejét.

Gomez Garcia asszony uralkodik fölháborodásán ama reményben, hogy még szerepelni fog a névjegyzéken. — Butron és Pulidó összenéznek és nevetnek; Ferenc bácsi megőrzi mél-

tóságteljes mozdulatlanságát. — Diogenes megjelenik a zsinórpadláson és keresni látszik valamit szinpad udvarra néző falán.

— Macharnudo grófnő, Bara hercegnő.

— Titkár: donna Paulina Gomez de Rebollar de Gonzales de Hermosilla...

Pastor Leopoldina fölháborodva gestikulál... ő számitott e helyre. Hallhatóan mondja: »ez mégis illetlenség«, de nem lehet tudni, kinek mondja azt. Tagle Carmen majd megful a nevetésől. Donna Paulina Gomez stb. ... egy ötven tavaszt látott költőnő, husz akadémia által megkoronázva, harminc tudós és litteralis társaság tagja, ki Currita bálján peplinnot, babérkoszorut és Saffo liráját viselte, gondolatban már fogalmazni kezdi titkári beszédének bevezetését a »de Oratore« szabályai szerint; Butron telve a legjobb reményekkel, Pulidó még fél, Ferenc bácsi gondolkozik, Diogenes reáakadt egy kötélre, mely a zsinórpadlásról látszik leereszkedni és figyelmesen vizsgálja azt.

— Pénztárnok: donna Moreno Lopez Raimonda.

Ez majd elájul örömében, szomszédnői félnek, mindjárt megüti a guta... — Susogás, fölháborodott, ijedt kiáltások a gyülekezetben. — Most egyszerre hideg, nedves levegő tömegesen tódul a terembe. Titkos recsegés hallatszik, aztán mély csönd támad, általános ámulat... — Diogenes meghuzta a zsinórt és a függöny hirtelen fölgördül; a szinpad szélén még mindig ott kuporodnak Butron, Pulidó és Ferenc bácsi, meglepetve, tátott szájjal. Tableau!...

IV.

Képzeltető, hogy eme botrányos vég után az Egyesület füstbe ment. Villasis márkinő kereken visszautasította az elnökséget, Currita föl volt háborodva, amiért nem őt tették elsőnek és sokáig neheztelt Butronra; a carlisták jobbra, a köztársaságiak balfelé huztak, — ugyannyira, hogy az igen tisztelt donna Paulina Gomez de Rebollar stb. stb. csak az első versszakot készíté el a »Jótékony-sághoz« címzett ódájából és a nagy vörös bársony erszény, melybe Moreno Lopez asszony az adományokat gyűjteni készült, örökre üresen maradt. Pulidó Jeremiás jogosan ismétlé: »Megmondtam előre!« . . . Butron azzal vigasztalta magát, hogy Cyrus is követett el hibákat hadjáratában a scytusok ellen, Cézár Afrikában, Nagy Sándor Indiában és Napoleon Oroszországban. Nagyon idejekorán eszébe jutott, hogy az még nem fejesség, ha az ember vakon halad elő ugyanazon úton, hanem inkább, ha különböző utakon törtet egy cél felé. Két hónappal később sikerült neki egy új társulatot alapítani, mely nem volt ugyan olyan nagy alapokra fektetve, de azért sok aláírást szerzett, főleg a vidéken. Currita meg akarta mutatni, hogy ő jogosan mondhatja: »Én egyedül s ez elegendő! . . .«

mert a sasok nem birnak a pulykákkal egyetemben repülni. Fejébe vette, hogy az éjszaki hadsereg valamennyi sebesültjének sebeit ő fogja bekötözni, egyedül ő, minden segítség nélkül és e célból a mulatságok egész sorozatát gondolta ki, melynek fénypontját egy vásár képezte volna, oly módon tervezve, mint azt Párisban a Figaro rendezte volt az operában valami vizkárosultak javára.

Ez este az arisztokrácia karöltve a művészvilággal nem kimélt fáradságot, félretett minden büszkeséget és közösen működött a szegényekért. Két óra lefolyása alatt Mme. Judic ötezer frank ára cukros gesztenyét adott el; — kétséget sem szenved, hogy Currita egy fél óra alatt még egyszer annyit fog bevenni, ha még üres diókat és száraz borsót árulna is.

Eme terv kiviteléhez csak Jakab beleegyezése hiányzott még, mert Currita, kit kedvese mindinkább lenyügözött, annak beleegyezése nélkül még kis ujját sem merte mozdítani és egy krajcárt sem bátorzkodott kiadni. Hogy megbocsájtassa magának a nagy jelmezbált és a testőreinek kiosztott igaz gyöngyöket, pompás ajándékkal akarta őt születésnapjára meglepni.

Reguera segítségével kiszinezte egyik fényképét, hol mint »fehér királynő« volt levéve és Madrid összes ékszerészeinél keresett ahoz méltó keretet. De bármily pompás kereteket is mutattak neki, egy sem nyerte meg tetszését.

Reguca Celesztin ekkor azt tanácsolá, venne meg egy antik ezüst keretet, mely egy híres hercegi család múkincsei közül került a »Régiségek Múkiállításába« és akkoron ott eladó nem volt. Currita homlokára ütött.

— Minő szeles vagyok! — mondá, — erre előbb is gondolhattam volna. Szükségtelen a kiállításba mennem, mikor itt egészen közelen van oly tárgy, melynél szebbet, értékesebbet sohsem találhatnék.

Könnyü léptekkel, mint a gyermek, ki végre régi szeszélyét kielégithette, futott a palota ama részébe, mely azelőtt a diszlakosztályt képezte és most a cselédeknek volt átengedve.

Nagy, gömbölyü, elhalványodott falfestményekkel diszitett terem mélyében, nagy faragott tölgyfa ajtó nyillott. Hiába igyekezett a grófnő annak bronz kilincsét finom kezecskéivel megmozdítani. A kulcs nem volt sehol. Currita lábával dobbantott, azután befutott a konyhába vezető folyosóra és teljes erejéből kiabálni kezdett:

— Germain, Bazil! . . . nincs itt senki?

Germain sietve előkerült és nagyon megijedt, midőn urnőjét errefelé látta.

— Hol van az ajtó kulcsa? — kérdé.

Az inas bevallá tudatlanságát.

— Meg kell keresni azonnal! kérdezze meg D. Joselitot, menjen a cselédszobába, keresse mindenütt . . . Istenem, minő boszuság!

Germain egy negyedóra mulva visszatért. Szerencsére megtalálta a kulcsot, egy óriási rozsdás vasdarabot, melyen elsárgult pergamen lógott eme fölirattal: »Oratorium.«

Alig fért a zárba és lehetetlen volt abban megfordítani. Germainnek jól meg kellett azt olajoznia és két izmos karjának minden erejét felhasználva megrázta a kilincset és vállával is döngötte az erős tölgyfaajtót. Végre az ajtó nagy nyikorgással engedett, hideg lég áramlott ki és sötétség tátongott odabenn.

— Várjon reám itt, — parancsolá a grófnő, kinek hangja kissé remegett a félelemtől.

Előre nyújtott kezekkel haladt, nehogy elbukjék. Halvány, reszkető világosság szűrődött keresztül a két hosszú, keskeny ablakon át, mely poros, fakó, veres damaszt-függönyökkel volt eltakarva. Currita félre akarta huzni az egyik ablakfüggönnyt és meghuzta a lelógó selyemzsinórt. De a függöny nem mozdult és a zsinór, valószínűen penészes volt, elszakadt, leesett és hosszú kigyóként Alborno asszony körül tekerődött. Ugyanekkor porfelhő szállt föl és két denevér repült ki a függöny ráncából és ott repkedett feje fölött.

— Germain! — kiáltá az ijedtségtől félholtan. Midőn az inas odaszaladt, palástolni akarván ijedelmét, folytatá:

— Milyen lassu! Szabaditson ki eme kötelekből és huzza el a függönnyt.

Germain csak nagy nehezen ért célt. E szokatlan zajtól megijedve, egy tyuk kotkodácsolva szökött elő az oltár mögül, követve két-három nem kevésbé ijedt kis csirkétől és elbujt a kápolna egyik zugában.

— Mit jelentsen ez? — kiáltá a grófnő bámulva.

Az inas alig birta nem illő nevetését visszatartani és komolyan felelé:

— A szakács zárja ide a csirkéket, melyeket meg akar ölni.

— De hogyan hozza ide? — Hiszen az ajtó el van zárva.

— Egy másik kis ajtón át, a régi sekrestyén keresztül, ami a konyha mellett van.

— Ah! . . .

Az ablak fakó színes üvegein keresztül bágyad-

tan hatolt be a világosság, mintha restelné a profanáció eme képét megvilágítani. Az oratorium igen diszes kápolna volt, magas ivekkel, freskókkal; a XVII. század vége felé épült, az akkori kor stilusában, kissé tulterhelve különböző diszitésekkel. A testszinü damaszt, melylyel az egész kápolna be volt vonva, most cafatokban lógott alá. A falakon értékes, de szuette ráják okmányokat, engedményeket tartalmaztak, melyeket különböző pápák adományoztak a Paracuellar- és Villamelon-családoknak. Az ittott még ezüstözött oltárasztal porréteggel és pókhálókkal volt borítva. A fülkékben szent, nevezetes emberek arcképei függtek, de arcvonásaikat elhalványította az idő. Az oltár le volt töredezve, a tabernaculum behorpasztva. A két oldalon álló angyal keze, mely azelőtt ezüst gyertyatartót tartott, most üresen, fenyegetően Isten haragját látszott mutatni. A kápolna bejáratánál felfordított gyóntatószék és egy törött imazsámoly darabjai mellé régi butorok, használatból kiment tárgyak, színházi kulisszák voltak fölhalmozva. Az oltártól balfelől, a két márványlépcső fölött, mely a kancelt képezi, egy üveges faliszekrényben voltak a reliquiák és a szertartáshoz szükséges dolgok elzárva. Currita ide sietett. Előbb csak szent edényeket, különböző diszitéseket, egy sarokban összegomolyitva egy gyűrött, foltos, fekete bársony misemondó-ruhát, melyre aranynyal a Villamelonok cimere volt himezve, látott. Azonnal eszébe jutott az utolsó mise, melyet Ferdinánd anyjának, az öreg Villamelon márkinő temetésének alkalmával, tizenöt év előtt, e kápolnában mondtak. Ha figyelt volna, könnyen észrevehette volna a színház kulisszái közé vegyülve a ravatal

maradványait is. Eszébe jutott az is, hogy az öreg márkinő naponkint itt szokta volt a misét hallgatni és nem minden borzongás nélkül pillantott most anyósa imazsámolyára, melynek kopott, rongyos, veres bársonypárnája és könyöklője még megőrizték a karok és térdek nyomdokait. A szekrény alján, mely még meglehetősen jó karban levő bársonnyal volt bevonva, a grófnő szent csontokkal telt masszív ezüst reliquiákat talált és ezek között egy körülbelül harminc centiméter hosszú négyszegletes tárgyat, melynek fekete bőrtokját megrágták az egerek. Bizonyára ezt kereste, mert két kézzel kapott utána, magához vette, összehányva a reliquiákat és szent edényeket, azután sápadtan, reszketve, nem merve visszapillantani, mintha érezte volna, hogy szentségtelen lopást követ el, kifutott a kápolnából.

Mütermébe érve, hol egyedül volt, kibontá a bőrburkot és alig tudta bámulását mérsékelni. Kiszámíthatatlan értékű ékszert tartott kezei között, egy vésett ezüsből készült ráját, a XVI. század ötvöseinek egyik remekművét. A remek diszítések egyikén, mely a ráját diszité, Arfe Henrik, a cordovai kehely híres készítőjének neve volt bevésve.

E csodálatraméltó ráma nagyon furcsa, jelentéktelen dolgot foglalt magában; csiszolt velencei üveg alatt, fehér asztalon egy rongy darab, közönséges szürke szőrkelme volt berámázva. A keret hátrészét könnyű kapcsokkal tartott, nehéz ezüst lap képezé. Currita nem minden erőlködés nélkül nyitotta föl a kapcsokat és az ezüst lemez alól két elsárgult pergamentet vett ki, melyen azonban a pompás gótikus betűkkel irt fölirat egészen olvasható volt. Az egyiken ez állott:

»Kelme-darab, Isten tiszteletreméltó szolgálójának, Alonzo de Lujan testvérnek ruhájából. A kegyes férfiú elszenderült az Urban 1590-ben január hó 23-án, zárdájában, Talavera de la Reimában. Donna Catalina.«

Eme hanyagul odavetett, egyszerü aláírás képezte az egyedüli bizonyítékot, és az akkori főnemesség naiv aroganciájáról tanuskodott.

— Hogyan — kiáltá a grófnő — azon ember ruhájából volna ez?

És tekintete, a műterem remekei között keresve, Pantoja egyik bámulatraméltó festményén akadt meg, egy kapucinus fejen, mely magán viselte az isteni nyugalom dicsfényét, amit a halál kölcsönöz az üdvözülésre kijelölt kiváltságosak arcainak. Ezen arckép csakugyan Alonzo de Lujan testvért, a negyedik Paracuel-lár márkinak fivérét ábrázolta. Az oratoriumból a palota egyik termébe helyezték át s innét az előkelő művészno műtermébe; nem kegyeletből, de mert ritka műkincs volt.

A második pergament donna Eleonora Man-zique de la Cerda egyik cikkelyének másolata volt, melyben családja tagjainak megboldogult fivérének ruháit hagyományozza. Currita nem akart szemeinek hinni. Hihetetlennek tetszett előtte, hogy ezek a jó emberek, kik különben büszke nagyurak és becsvágyó hölgyek voltak és nem egynek neve megörökítve maradt dicső tettei által a történelemben, kegyeletesen oszszak meg maguk között egy-egy szegény szerzetes szőrcsuháját. Mennyire változtak az idők...

Ez a gyöngéd érzésü donna Catalina óriási összeget költött, hogy e rongyot berámáztassa és bizonyára nem gyanította volna, hogy nevének

és vagyónának örököse majd azt kitépi onnan, hogy helyébe belé tegye . . .

Currita elővigyázattal kivette a keretből a reliquiát és irományokat és gyors mozdulattal saját kiszinezett fényképét tette annak helyére. A kép kitűnően illett a keretbe, mintha csak e végből készült volna. Kedvtelve nézte a hatást és gratulált magának szerencsés gondolatához és már előre is örvendett, mily örömet fog vele okozni Jakabnak; aztán az undor és félelemtől vegyes érzéssel, utálattal, melybe azonban bizonyos tisztelet is vegyült, egy fogó végével megragadta Isten alázatos szolgájának jelentéktelen ruhamaradványát, mely szent hagyatékként ivadékról-ivadékra szállt és a papirkosárba dobta. De azután eszébe jutott, hogy a szent dolgokat nem szabad eldobni, de el kell égetni — belevetette tehát a kandalló tűzébe.

De dacára eme pompás ajándék és egyéb bőkezűségeknek, melyekkel kedvesét elhalmozta, Jakab mindig hidegebb, zsarnokabb lett vele szemben. Azelőtt való nap nem jelent meg este a palotában, pedig csak az ő határozatára volt még szükség a »vásárt« illetőleg; nem jött el másnap a villásreggelire sem, mint azt egyébkor tenni szokta. Currita annyira nyugtalankodott és aggódott, mert folytonos rettegésben élt, hogy elhagyja őt ama férfi, ki szívének ürességét betöltötte, hogy odaküldött hozzá, megtudandó, mi oka van e sajátszerű kimaradásának? Hirnöke ezen izenettel tért vissza: »Sabadell márki ur mult éjjel elutazott Madridból.« E hirre magánkívül volt, dühösködött és szenvedett. Jakab elutazott! . . . Elment egy szó, egy négy soros levélke nélkül! Milyen csapás szerelmére, minő sértés

hiuságára! . . . Szüksége volt minden önuralmára és tettetési képességére, amiben pedig mester volt, hogy elpalástolhassa izgatottságát Valdivieso Mária, Reguera Celestin és szolgálatban levő testőre, Sordona Sorito előtt, kik e napon vendégei voltak. Jakab távollétét természetesen nem hagyták szó nélkül és Villamelon egy percre megszünteté lázas tevékenységét, melylyel nehéz arany fölívágó kését, keresztatyja, VII. Ferdinand ajándokát, kezelte és panaszos hangon mondá:

— Jakab rosszul van. Igazán sajnálom őt.

És hogy elfojtsa fájdalmát, egy harapásra lenyelte cotelettejét.

— Nem hallottam, hogy beteg lenne — viszonzá Valdivieso Mária. — Ellenkezőleg azt hallottam tegnap Velez Pacotól, hogy nagyon is erős és egészséges. Olyan tokája van, mint egy érseknek.

— Nem erről van szó. Azért mondom, hogy rosszul van, mert rossz uton jár . . . Értik önök?

Mindnyájan hallgattak és Curritára néztek, ki nagy figyelemmel és tökéletes nyugalommal hámozott egy pompás barackot. Villamelon, ki az asztalnál épen olyan falánk mint csacska volt, dühösen folytató:

— Az a francia nő, . . . hogy is hívják? . . . Istenem! na . . . néha igazán azt hiszem, hogy elvesztem emlékező tehetségemet! . . . Mi is a neve? . . . Mondd csak Sorito, te bizonyára tudni fogod? . . . Na, tudod az . . . a kaméliás hölgy! . . .

Sorito elpirult, köhögött, megtörülte ajkait asztalkendőjével, kimeresztette szemeit, de minden erőlködése dacára semmire sem volt képes emlékezni . . . — Valdivieso Mária titokban intett Curritának és értésére adá, hogy mindenről

nagyon jól van értesülve. Villamelon boszanodott, amiért emlékező tehetsége ennyire cserbenhagyta és ekként végzé:

— Hiába minden, nem emlékezem... De végre is mit tesz az. Ez... ez a francia nő őt kifosztja, tönkreteszi.

Senki sem válaszolt. A vendégek alig birták nevetésöket elfojtani ama gondolatra, hogy ama francia nő Jakabot kifosztva, tulajdonképen Villamelont teszi tönkre; zavarukban Curritára néztek, de ez még mindig nagy figyelemmel hámozta barackját és fölhasználva az alkalmat, midőn az inasok néhány lépésnyire eltávoztak, legszelidebb hangján mondá:

— Ferdinánd, édesem, te mindig ilyeneket teszel. Hogyan beszélhetsz a cselédek előtt ilyen dolgokról?... Isten tudja, mit fognak most gondolni arról a szegény Jakabról...

Ferdinánd méltóságteljesen kiegyenesedett és felelé: — Nem szokásom az étkezésnél vitatkozni, azt tudod. De te igazán túl elnéző vagy Sabadell iránt... és kegyetlen kiábrándulásoknak teszed ki magadat.

Érted?... Ez a gyors elutazás mi jót sem jelent... annyival inkább, mert nem egyedül távozott... Érted?

Currita letette tányérjára a végre teljesen meghámozott barackot és belemártotta ujjai hegyét a velencei kristály szájmosóba, mely előtte állott és lerázva rózsás körmeiről a vízceppeket, ártatlanul mondá:

— Az nagyon természetes. Bizonyára magával vitte inasát.

Villamelon fulladozni látszott. Vérért arcába kergeté fölháborodása és a működni kezdő emész-

tés. Ránézett feleségére, Soritora, Regulzára; nagyot fujt és valami erős dolgot akart válaszolni. De minek? ... Ez már sok volt!

Hogyan őrizze meg valaki higgadtságát ilyen csökönnyös ártatlansággal szemben, amely nem érti meg a leplezett szavak értelmét? ... A vilásreggeli szerencsére véget ért. A grófnő unokanővérének karján hagyta el az ebédlőt. Magával vitt egy tányér kenyérmorzsát aranyhalacszkái számára, melyeket pompás aquariumban nevelt és utközben nem győzte magasztalni a kis állatok gráciáját, fürgeségét, csillámló pikkelyeit. Hát még a halászat? ... Az csak az élvezet! Ez a kedvenc sportja; de létezik ennél izgatóbb valami? ... Valdivieso asszony nem akart füleinek hinni. Azt képzelte, egy dühös furiát fog látni, aki végre szabadjára engedve haragját, ostromolni fogja őt kérdéseivel, miként Jágó Othellót és ime, halakról, hálóról, halászatról beszél neki! ...

— Nincs most szó a halászatról! — felelé.

— Süket, vak, vagy kőből vagy te?

A grófnő odaszórta a halaknak a morzsákat, hizelgett nekik, játszott velök, miként az anya gyermekeivel.

— Hohó! kis falánkok! ... Éhesek vagytok? ... Csendesen, csendesen! kaptok valamennyien. Nézd csak Mária, nézd, mily kedvesen tátják kis szájaikat! Minő enivalók!

— De hisz ennek az asszonynak viz folyik ereiben! ... — gondolá magában Valdivieso asszony.

És nem birva tovább tartóztatni magát, kezdte megerősíteni neki Villamelon állításait Jakab gyalázatos ... igen gyalázatos viseletét

illetőleg. A mult éjjel Velez Paco mindent elmondott neki, mindent. Óvatosságból mindeddig hallgatott, de most elérkezett a perc, hogy őszinte barátnóként fölvilágosítsa őt . . .

— Haszontalan! . . . Zsivány! . . . Ne merd megharapni, ne . . . Láttad? . . . Épen oly kegyetlenek, mint az emberek! . . . Ah! még sem elég? De hát ki számára hoztam a jó kenyérkét? . . . Ki számára? . . .

Hirtelen Máriához közeledett és szemeit még mindig az aquariumra szegezve folytatá:

— Kérlek, kimélj meg a részletektől. Hogyan is mondtad, hol lakik ama francia nő?

— Nem, én mit sem mondtam — kiáltá magánkívül a másik. — De megmondom neked most, hogy fölnyiljanak szemeid. A Rebollo-utcában 68. szám alatt lakik egy kis palotában . . . egy elég csinos kis palotában . . . Neve . . . Istenem, hogy is hívják? Lám . . . most nem jut a neve eszembe! . . . Minő bosszuság! . . . Végre is . . . valami orvosság neve van, valami labdacsféle . . .

— Mende-monda az egész, semmi egyéb édesem, — válaszolá a grófnő, kiborítva a tányér tartalmát. De magában izgatottan ismétlé valamennyi általa ismert labdacsféle nevét, mialatt emlékébe igyekezett vésni: Rebollo-utca 68. sz.

— Ah! mende-monda? . . . Csakugyan? . . . Az utazás is, amit . . . inasa társaságában tesz meg?

— Igen, az is mende-monda. Borzasztó rágalmazás! . . . Az ördögbe is, nekem csak tudnom kell! Egy fecsegő ember előtt nem szólanék, de te barátnóm vagy, neked elmondhatom titokban: Jakab pártunk érdekében dolgozik és rövid idő

mulva vissza fog térni. — Látod, miként irják meg a történetet!

— Ah! így jól van, — válaszolá megnyugtatta Valdivieso Mária, aki belement a hálóba. Currita nem kételkedett, főleg mivel hallgatásra kérte unokanővérét, hogy ez nem fog késni e találékony hazugságot egész Madridban elhíresztelni és így legalább a látszat meg fogja védeni hiuságát.

Három órakor kocsiját kérte és a kocsisnak egész természetes módon odavetette Sabadell lakcímét. Jakab elegáns garçon-lakást birt az Alcalá-utcában. Szolgaszemélyzete inas, kocsis, szakács és egy gazdasszonyból állott; négy angol lovat tartott, három koci- és egy háttas lovat. A kocsiszinben kupéja, kutsir-kocsija és egy nyitott hintója állott. Mindezen költségeket Villamelonék bőkezűsége fődözte és a hú barát mindent visszatéríteni ígért, mihelyt a kormány meg fogja jutalmazni szolgálatait. Currita könnyü léptekkel szökött föl a félemeletre és háromszor is csöngetett anélkül, hogy valaki megjelent volna. Végre tétovázó léptek hallatszottak és megjelent a kocsis, libéria, nyakkendő nélkül, fénylő szemekkel, kigyuladt arccal, bortól gőzölögve. Az urnó láttára meghökölt és dadogá:

— A márki ur elutazott.

— Tudom. Damiennel akarok beszélni.

Nem volt szükség őt hívni. A folyosó végén megjelent a szakács és gazdasszony társaságában; valamennyien pirosak, hevültek voltak, mint valami bő étkezés után. Damien legkevésbé sem jött zavarba és mosolyogva közeledett. Ravaszul intett a kocsisnak, meglepte Albornoz asszonyt és bizonyosságul szolgálhatott neki, milyen kevés

tiszteletben tartja őt a szolgasereg és sietett a szalonba vezető ajtó mindkét szárnyát föltárni és alázatosan félrevonulva mondá:

— Ha grófné ő méltóságának belépni méltóztatik.

Currita gyorsan áthaladt e szobán és saját maga kinyitva a szomszéd szobába vezető ajtót, biztos léptekkel, mint aki ösmeri a helyiséget, ment egészen Jakab dolgozószobájáig és ott levetette magát egy karosszékbe.

— Beszéljen Damien, mi történt? — kérde gyorsan. — Miért ez a gyors elutazás? Csak néhány percig és mások előtt beszélhettem Sabadell ural.

— Nem tudom. Tegnap a márki ur egy órákor kelt föl és villásreggeli nélkül távozott. Hat órákor tért haza és megparancsolá, hogy csomagoljam be málháit.

— Sokat vitt magával? . . . Nekem azt mondá, öt-hat napig szándékozik távol maradni.

— Igen, méltóságos asszonyom. Egy nagy és két kis bőröndöt vitt magával. Én pakoltam be valamennyit.

— Egyedül volt? Mert nekem azt mondá, két francia urhölgyet fog elkísérni.

Damien meg volt lepetve és tudatlansága jeléül vállat vont.

— Demeter vitte ki a márki urat a vasutra. Én itthon maradtam.

— Hivja ide Demetert. Ez a dolog nagyon érdekel.

Demeter több volt, mint becsipve. Kijelenté, hogy mit sem látott a tömegben. De a vagonban, hová a márki ur fölszállt, még más podgyász is volt.

— Nem vett hálókocsit?

— Nem, egy reservált kocsiban utazott.

Currita ajkaiba harapott.

— És . . . és nem hagyta vissza lakcímét?

— Nem, asszonyom.

— Ezt azért kérdem, hogy tudják-e hová küldjék leveleit? Mert nálam visszahagyta címét.

— Ha a méltóságos asszony oly kegyes akarna lenni s ezt magára vállalja, úgy minden érkezendő levelet oda fogok vinni.

— Helyes. Ez egyszerűbb és könnyebb lesz.

— Parancsol még valamit a méltóságos asszony? . . . A méltóságos asszony nem parancsol egyebet? . . .

A grófnő nem hallgatott többé reá. Az öltözőszoba nyitott ajtaján át megpillantott egy festményt, mely magára vonta figyelmét. Egy csomó rózsaszín, fehér, veres kamélia közül kiemelkedett egy szőke nő mellképe, lágyan megdülve a virághalmazra; azonnal megösmerte e mellképben az ismeretlen francia nőt, kit először a kir. színházban a »Ploermi bucsu« alkalmával pillantott meg és kinek labdacsszerű nevén hiába törte a fejét! . . . Közeledett a képhez és műértő arccal vizsgálni kezdé azt.

— Nem rossz, — mondá — épen nem rossz. Úgyesen van megfestve, a gondolat eredeti . . . Kitől van?

Damien újra vállat vont.

— Egy francia nő festette . . . egy tábornok árvája, aki festéssel foglalkozik. A márki ur már régen vette e képet.

— Ah! igen . . . emlékezem . . . gondolom a Rebollo-utcában a 6. szám alatt lakik e nő . . . Hogy is hívják?

— A neve, a neve... igazán nem jut eszembe... Furcsa név... valami szörpféle...

Currita belátta, hogy többet ennél nem fog megtudni és távozott. Az előszobában alázatosan köszönté őt a gazdasszony, ki terjedelmes testével elfedni iparkodott az ebédlőt és a lakoma maradványait és midőn elhaladt a konyha mellett, a szakács, ravasz kopé, dacára ártatlan kinézésének, kérte, nézné meg az ő laboratóriumát. Currita elpirult, de nem mert tagadó választ adni. Reszketve tehetetlen dühében, belevetette magát kocsijába és odakiáltá kocsisának Belluga tábornok lakcímét. Fölvilágosítást akart nyerni. Tudni akart mindent, minden áron, mert egy percig sem hitt a komornyik, a kocsis és az egész háznép tudatlanságában. A tábornok fogata épen a ház előtt állott és a lépcsőn e percben jött le sétaöltözetben a tábornokné két leányával, két anygallal, kik nem régen kerültek ki egy angolországi zárdából és kiknek ártatlan lényét már befolyásolni kezdte a madridi társaság megméltelyező hatása. Currita keresztleányainak hívta őket, mert nála lettek először a világnak bemutatva. A hölgyek siettek lakásukba visszatérni. Milyen sajnos véletlen. A grófnő szerette volna idősbbik keresztleányát, Margitot, magával vinni, hogy segédkezzék neki a jótékony koldulásban. Ah! nem kicsiség az, egy jótékony ünnepélyt rendezni. Egy hónap óta futkos barátnőivel a városban mindenfelé, hogy tépést kolduljon össze a szegény sebesülteknek, és tárgyakat a »vásár« számára. Kinek lenne olyan kemény szive, hogy Margit szemének ellentállni bírna? Belluga asszony sietett e kérésbe beleegyezni, sőt még nagyon megtisztelve érezte magát általa. Igen,

ez a példás asszony, ezen éber anya, ki Istenfélelemben nevelte fel gyermekeit és távortartá őket mindentől, mi bemocskolhatta volna ártatlanságukat, habozás nélkül reábizta egyik leányát a legszemérmetlenebb courtisanera.

Currita egy magas állású hivatalnok feleségéhez vezette keresztleányát, azután egy tüzér tábornoknéhoz, s hogy tökéletes egyletasszonyt neveljen belőle, miután elfogadta az adományokat, jól megszólta az adakozókat.

Estefelé, midőn már minden előjegyzett látogatást elvégzett, [a Rebollo-utcába parancsolá kocsisát.

— Ki lakik ott? — kérdé a fiatal leány csudálkozva.

— Tulajdonképen nem is tudom. Egy francia nő, ki festészettel foglalkozik. Talán kicsikarunk tőle egy kis festményt.

— Tudja-e, hogy ez nagyon mulatságos.

— Ugyebár? Milyen arcot vágnak mind eme szerencsétlenek, mikor az ember mellöknek szegezi a jótékonyság-tőrét! . . . Az erszényt, vagy nevetséges leszesz! És erre valamennyien megnyitják erszényeiket és ezért mégis nevetségesek maradnak.

— Máskor is magával visz, ugy-e grófnő?

— Nagyon szivesen, kedves kicsikém. De ne magázz engem, mondd nekem: te, szólíts Curritának. . . . Hiszen nem vagyok én oly öreg asszony!

A kocsi végre megállt a Rebollo-utcában egy ház előtt. Egészen kicsiny palota volt ez, egy kis bonbonnière, keresett izlésben, minden stylus nélkül. Currita elsőnek szállt le a kocsiból, sápadt volt és ideges, minden látszólagos hidegvére

dacára, de idegességét nem a szégyenérzet, hanem az izgatottság és dühe okozta. A pici groom, kit a királyi színházban már látott, állt az ajtó előtt. Megkérde tőle, ha fogadnak-e az urhölgyek. A groom igenlőleg válaszolt és egy földszinti szalonba vezette a hölgyeket. Currita még nem volt megnyugtatva. »Bizonyára az öreg fog elém kerülni«, gondolá. A szobában uralkodó félhomály dacára a szalon butorai izléstelen és kopottaknak tetszetek neki. Ruhadarabok heverték szétszét a székeken, egy asztalon porcellán csecsebecsék, egy fényképalbum és egy behorpadt kormos csokoládé-főző rézből, durva fa habverővel. A grófnő napernyője hegyével rámutatott ezen különös csecsebecsére és Margithoz fordulva mondá:

— Művészi szeszély. Csak azután eszébe ne jusson nekünk ajándékozni a vásárra!

Ajtónyílás hallatszott a távolból, azután egy közelebbi nyilott meg, a groom szétválasztá az ajtó függönyeit és . . . Currita fellélegzett. Előtte állott testestől lelkestől a titokzatos ismeretlen, a »kaméliás hölgy«; és egy chasonette énekesnő föllépésével közeledett feléje, inkább kihívó, mint félő, de mindenesetre csudálkozó tekintetet vetve látogatójára. De a grófnőt nem lehetett egy könnyen zavarba hozni.

Már ismét az udvarias nagy dáma volt, vértelve a nagyvilági hölgy biztos föllépésével, mely a legveszélyesebb támadások ellen megvéd. Mosolylyal ajkain behizelgő hangon előadta látogatásának célját.

A ház asszonya igen meghatottnak látszott és kifejezé rokonszenvét Spanyolország iránt és gyűlöletét a gazember Carlisták ellen, de mind-

ezt oly rossz spanyolsággal, hogy Currita francia nyelven folytatta a társalgást. Kifakadtak a háboru nyomora ellen, elragadtatással beszéltek az asszony hivatásáról, aki a szenvedők vigaszául teremtetett és annyi buzgóságot és lelkesültséget mutattak a jótékonyság gyakorlására, hogy egy szent is megirigyelhette volna őket.

— Látom, — mondá mosolyogva Albornoz grófnő — nem csalódtam az ön érzelmeiben és reményem, hogy ön is küldeni fog nekünk egy kis segélyt szegény sebesültjeink számára.

— Oh! mindenesetre... és nagyon szívesen.

— Akármit, amit ön akar... egy kis tárgyat a vásárra.

— Igen, igen... valami értékes tárgyat fogok küldeni.

— Ezer köszönet. És ha talán a műveiből akarna valamit küldeni, annál jobban fogunk örülni.

— Az én műveimből?...

— Az ön remekművei egyikét, akartam mondani. Sohase védje magát, ösmerjük az ön érdemeit. Honfitársnőinek egyike, Stael asszony mondá: »A tehetség bárhol legyen is, fölcsillan.«

— Oh!...

— Sabadell márki — folytatá Currita lassan ejtve ki szavait — megmutatta nekem azt a kamélia csokrot, amit rövid idő előtt ön... eladott neki. Bájos kis festmény. Ha ön oly kegyes akar lenni és nekünk valami ilyesmit ajándékozna, ugy az bizonyára a vásár főnyereménye lesz.

A kaméliás hölgy lesütött szemekkel még mindig mosolygott, e sok hizelgés elbódítá. Currita meg akarta neki adni a kegyelemdőfést:

— Mondja csak — kérdé jóakaró pártfogói hangon — sok tanítványa van?

Az ismeretlen hirtelen fölvetette a fejét. Uralkodott magán, reszkető orrlyukai és halvány ajkai azonban elárulták haragját a kegyetlen sértés fölött: föltételezni azt, hogy ő dolgozni kénytelen!

— Csalódtam volna? . . . A márki azt mondá nekem, ön festőórákat ad.

— Én, festőórákat! . . . Hiszen magam is csak egy tudatlan tanítvány vagyok. . . .

Currita nem tartá szükségesnek a társalgást még tovább is folytatni; e kis bosszuállás ki-elégíté. Elégedetten távozott, látva, hogy Jakab egyedül utazott el, de még boldogabbá tette ama tudat, hogy megalázhatja vetélytársnőjét, nem is képzelve, hogy az képes lesz magának elégtételt szerezni. Az pedig nem sokáig késett és tökéletesen sikerült.

Három nappal későbbben Lopez Pedro azt írta a »Flor de Lis«-ben, hogy a Villamelon palota a jótékonyság templomává változott át. A vásárra mindenfelől érkeznek az adományok és Curritának amaz eszméje támadt, hogy ezeket nagy pompával kiállítsa termeiben. Pompás, lélekemelő látvány volt. Nagy, széles asztal körül egy csomó bájos fiatal leány és elegáns uracs tépést készített a sebesültek számára. Az angyali grófnő, kinek önfeláldozása határt nem ösmer, szervezte a párokat, munkát osztott ki nekik, vigyázott, hogy a vászonkészlet ki ne fogyjon és egybegyűjté a munka gyümölcsét. Körülvéve testőreitől, miként a híres sebész tanítványai által, csoportról csoportra ment, a resteket mosolylyal bátoritá, a szorgalmasakat néhány jóakaró szavában részesíté és

mindenkiben föléleszté a nagylelkűség lángját, mely ő benne lobogott. A legelőkelőbb egyének vettek részt a munkában; csak Ferenc bácsi és Butron hiányzottak. Az első nagyfoku náthával, mely a házhoz köté, menté ki magát. Mi a diplomatát illeti, senki előtt sem volt titok, hogy Currita iránti barátsága nagyon meglazult, amá naptól kezdve, midőn őt az alelnöki állásra szemelte ki ama szerencsétlenül járt együletben.

A buzgó társaság tehát nem kevésé volt meglepetve, midőn azon este, mikor a vásár megtartandó volt, néhány órával emez ünnepélyes pillanatot megelőzőleg, Butront látta belépni a munkaterembe, hol arisztokratikus kezek nagy buzgón fosztották a finom illatos fehérenemű halmazt.

— Butron, jöjjön tépést csinálni... Nem, semmi kifogás... Itt nincs szükségünk tétlenekre; jöjjön velem együtt dolgozni... ide mellem. Majd megtanítom, hogyan kell.

Az okos Mentor és a megsebezhetetlen (?) Calypso távol az indiskrét fülektől, leültek egy pamlagra és ezüst tálcára fosztani kezdtek egy hosszú sáv finom vásznat.

Calypso, ki még mindig nem kapott hirt, vigasztalhatatlan volt, és midőn Mentort belépni látta, azt vélé, hogy a szökevény Telemak küldi őt. Butron azonban nem híreket adni, de kapni jött. Jakab gyors távozása nyugtalanítá. Ezen elutazás, melynek célját nem bírta kitalálni és melybe Curritát is beavatva vélte, talán valami reá nézve is veszélyes cselszövényt takar; meg akarván szabadulni e kinos bizonytalanságtól, elhatározá, hogy a grófnőt meggyóntatja, tétetve magát, mintha mindent tudna. A két jós egy

ideig hallgatagon nézett egymásra, mindkettő várta, hogy a másik szólaljon meg először. Currita látva, hogy Butron hozzáférhetetlen, dühösen csinálta a tépést, mialatt házi bajairól beszélt neki. Ferdinánd rosszul, nagyon rosszul van, egészsége komoly aggodalmakra ad okot. Emlékező tehetsége láthatólag fogy annyira, hogy azelőtt való nap nem emlékezett többé vissza, hogy már villásreggelizett volt és éktelen dühbe jött, mert nem adtak neki másodszor is enni. Az orvoskapacitások, akiket konzultációra egybehívtak, agylágyulást konstataáltak, mely lassan, de biztosan a sirba viszi.

Lassan!... főleg ez volt, ami a feleségét busitá. Egy rövid betegség, mely hirtelen ragadja el áldozatát, még megjárja. Az igaz, mindig nagyon szomorú valami özvegyen maradni két gyermekkel. De látni a szerető férjet, amint heteken, hónapokon át szenved, fölemészti magát és nincs semmi remény fölépüléséhez... Ah! ez borzasztó kinszenvedés!... A tiszteletreméltó diplomata sóhajtott.

— Ez csakugyan kegyetlen csapás... kegyetlen... De legalább Jakab megmarad neked, hű barátod és mindenben segítségedre lesz... Apropos, nem irt neked?

A grófnő figyelmesen összegöngyölé a tépést.

— Igen, — mondá, — tegnap kaptam tőle levelet. Azt hiszem, önnek is irt?

— Nem, én még semmi hirt sem kaptam. De ezen nem csodálkozom, mert távozása előtt előre megmondta, hogy csak akkor fog irni, ha biztos híreket adhat... Honnét van keltezve levele?

— Hiszi-e, hogy levelében sem a hely, sem az idő, mikor írta, nincs megnevezve? Azt írja

nekem, hogy az indóház étterméből küldi sorait, várva a vonat indulását. De oly gyöngéd és figyelmes, hogy nem akar nyugtalanságban hagyni.

— Nagyon figyelmes, de nagyon szeles. És semmi adreszt sem ad neked?

— Semmilyen.

— Én sem tudok többet náladnál, pedig nagy szükségem volna véle néhány utasítást közölni, amit távozása után kaptam. Azért jöttem hozzád, mert reménytettem, hogy te tudod jelenlegi tartózkodási helyét.

— Fájdalom! nem . . . és ez nagyon szomorít. Damien mindennap elhozza nekem a számára érkezett leveleket, de én nem tudom, hogy hova küldjem azokat.

— Egy kis komolyság mindig fog hiányozni ama bájos fejben. A legokosabb várni, míg újra ír és nagyon kérlek, értesíts engem ez esetben.

— Számíthat reám. De ön viszont értesít engem, ha hirt kap?

A két szövetséges emez ígéret mellett elvált, bár nagyon kis csomó tépést készítettek még. Kölcsönösen azt vélték, hogy reászedték egymást, mindkettő nagyon meg volt elégedve önmagával, de legkevésbé sem a másikkal. Currita azt képzelte, hogy Jakab Butronnal egyetértve az alfonzisták érdekében távozott és nem tartá érdemesnek a titokba őt is beavatni. — Butron pedig azt vélte, hogy a két szerelmes föl akarja magát szabadítani az ő gyámsága alól és saját kezükre dolgoznak. Gondolatmenetüket megzavarta egy belépő inas, ki pompás veres bársony ékszertokot hozott. A pompás ajándék! És milyen alkalmas pillanatban érkezett, az egész társaság megcsodálhatja! Sardona Gorito, a napos testőr, egy asz-

talra helyezte azt és hívta Curritát. A grófnő oda szaladt. De a tárgy láttára halk sikolyt hallatott, mindenki azt vélte, hogy az a bámulat sikolya, pedig azt a meglepetés és ijedség okozta. Az ékszertok egészen hasonló volt ahhoz, melyben ő Jakabnak születésnap ajándékát elküldötte volt, kivéve, hogy ezen a tokon a bársony törődött volt ama helyen, hol a másikon egy márkikoronával ellátott S betű ragyogott nehéz aranyból.

Megdöbrent, reszketett és nem merte a titkozatos ékszertokot fölnyitni. De valamennyien körülállták és égtek a kíváncsiságtól eme remeket szemlélhetni. Kénytelen volt tehát a rugót megnyomni.

Az általános csodálkozás hangjai elfedték Currita fájdalom és düh kiáltásait. Az ékszertok fehér bársony bélésén ott csillogott a vésett ezüst, antik ráma, Arfe Henrik remekműve, melyet ő egykoron Jakabnak ajándékozott. De a grófnő arcképének helyére egy kegyetlen kéz sajátságos képet helyezett: egy természetes nagyságban festett veres kaméliából női fej kukkant ki, — valamennyien azonnal ráismertek az excentrikus francia nőre — egy gunyolódó, szemtelen, szemérmetlen, kihívó arc, nyelvet öltött a közönségre. A kép alatt eme titkozatos szavak állottak szép angol betűkkel írva:

Mélyen tisztelt

Albornoz grófnőnek.

Sirop kisasszony.

V.

Sabadell Jakab eme napon, bár még alig volt később délnél, igen jókedvűen ébredt föl. Frissnek, jó hangulatban érzé magát és visszaemlékezve az elmúlt éjen kártyán nyert ötezer duroszra, ez még csak fokozta jókedvét. Csöngetett. Damien, a komornyik, belépett, hozva a leveleket és hirlapokat, melyeket az éjjeli szekrényre helyezett; azután kinyitotta az ablakredőnyöket, széthuzta a függönyöket és az öltözőszobába ment urának a meleg vizet és ruháit oda készíteni. Jakab nagyon rest volt és nem birt még fölkelni. Nyujtózkodott, forgolódott és nagyot ásított.

Végre elhatározta magát és kinyujtá kezét levelei után.

A négy-öt levél közül egy különösen magára vont a figyelmét. Nagy, négyszögletes boríték volt a kongresszus posta bélyegével és valami kidomborodó gömbölyü tárgyat látszott tartalmazni. Sokáig vizsgálgatta minden oldalról, tanulmányozta a cimiratot, a postabélyeget (madridi volt) ama félfő kíváncsiságtól ösztökélve, mely midőn egy ismeretlen kézből eredő levelet kapunk, minket kitalálni késztet, mielőtt a levelet fölbontanók. A levelet fölnyitva, a bizonytalanságot

meglepetés és a legnagyobb ijedség váltá föl. A boritékban nem volt egyéb tiszta papirlapnál, közepén zöld pecséttel, mely valamivel nagyobb volt egy ezüst forintnál. Jakab nem ösmerte föl azonnal a pecsétet. A világosság csak halványan hatolt be a redőnyök fácskái és a himzett földig érő függönyökön keresztül. Föülte ágyában és az ablak felé hajolva tisztán kivehette a pecsétet: a keresztezett háromszög és kompaszt az akácia ággal, mely tudvalevőleg a szabadkőművesek jelvénye.

Nem tudta mit gondoljon . . .

Azután borzasztó gyanu, ijesztő gondolat cikázta át agyát. Kiugrott ágyából, az erkély ajtajához szaladt, hogy közelebből megvizsgálhassa a titkoszatos viaszkdarabot. Semmi kétség többé! És ha ez nem is ugyanaz, de mindenestre egészen hasonló volt ama pecséhez, melyet egykoron Párisban lefejtett a levelekről, melyeket a milanói szabadkőműves páholy bizott reája. Akkor tehát? . . . Mit jelentsen eme küldemény? Tréfa lenne? Intés? Vagy fenyegetés?

Tágra nyílt szemekkel, tátott szájjal, ujjai között tartva a végzetes pecsétet, egyre az utcát nézte, mintha onnét várná e kérdések megoldását. Lakásával szemben emelkedett Riera marquis palotája, évek óta lakatlan volt már, és eme magas falak, melyek titkoszatos benyomást tettek, mint minden lakatlan ház, most tévelygő képzelete elé borzasztó büntényeket, ijesztő rémképeket varázsoltak. Komor nap volt, finom sűrű eső esett; nehéz, szürke felhők boríták az égboltozatot. A járókelők esernyők és esőköpenyekkel fölfegyverkezve siettették lépteiket, feltűrt

nadrágok és fölemelt szoknyákkal iparkodva kikerülni a fekete sűrű sarat. Egy dandárkapitány tetőtől talpig sárosan jött a Puerta del Sol felől, sarkantyuja pengett a mocskos kövezeten és átázott köpenyének gallérjáról csurgott a víz. Sabadell, ki sohasem látta őt annak előtte, figyelmesen követé szemeivel, azt képzelve, hogy bizonyára a hadügyminiszteriumba igyekszik. De a tiszt balra fordult és eltűnt a Török-utcában. A Török-utca! . . . Oh! az a Török-utca! . . . Itt történt négy évvel annakelőtte ama *másik* gyilkosság, mely orozva ért egy hirneves egyéniséget, Jakabnak egyik barátját, társát, szövetségesét, kinek számtalan jótéteményeiben részesült. A közvélemény eme gyilkossággal a szabadkőműveseket vádolta. Sabadell tudta ezt; annyira jól tudta, hogy tanácsosnak vélte Konstantinápolyba szökni, honnét ismét más gyilkosság kergeté Olasz-, Francia-, s végre Spanyolországba . . .

Jakab egyszerre borzongatást érzett, jéghideg, halálos borzongatást, mely átjárja félmeztelen tagjait és éles törként szivét érinté. Ágyába menekült, beburkolódzott meleg paplanaival, fejét eldugta vánkosai közé, hogy gondolkozni birjon, hogy ne lássa a világosságot, a Török-utcát, Prim tábornok, Saharai Kadina és az eunok véres kisérteteit, melyek előtte táncoltak és hívni látszottak őt. Oh! mily borzasztó, iszonyu ébredés egy embernek, ki eddig örült az életnek és más gondja sem volt, mint eldugni hitelezői elől az ötezer duroszt, melyet előtte való éjjel a kártyán nyert . . .

Damien megjelent az öltözőszoba ajtajában és tiszteletteljesen kérdé: föl méltóztatik-e kelni a marquis urnak? A víz kihül és . . .

— Megyek, megyek, viszonzá Jakab papucsokba dugva lábait, s puhaszövetü pongyolát öltött magára. Ej! de... Igen, persze! Hogyan is nem jutott előbb eszébe?... A legegyszerűbb s legokosabb lesz Ferenc bácsit rögtön megkérdezni, mit csinált ama három pecséttel, melyet neki a Grand-Hotelben átadott?

És ha még mindig birtokában lennének?... És miért ne?... Ki vihette volna el tőle?... Sabadell azonnal megnyugodott. Nevette félelmét. E levél nem egyéb rossz, izléstelen tréfánál, de mindenesetre csak tréfa. Kétségtelenül hibázott, midőn mindent az eseményekre bizott és nyugodtan maradt, föladva kitüzött tervének követését. De azért semmi oka sincs hinni, hogy tizennyolc havi hallgatás után a szabadkőművesek egyszerre csak ingerülten fenyegetően lépjenek föl, követelve az elsikkasztott irományokat. Kinek kellett volna azokat átadni? Amadeo királynak. Igen, de Amadeo király leköszönt, elhagyva Spanyolországot. Kénytelen volt-e ő, Sabadell, az uralkodót üldözőbe venni?... S azután minő joggal avatkoznának a spanyol kőművesek az olasz páholyok ügyeibe?... Ugy van, ugy... hiába való félelem, nevetséges föltevések kinozták, melyek felett még egy gyermek is nevetne...

De midőn, mint rendesen, Damien borotválni kezdte és nyakán érzé az acél hidegét, Jakab akaratlanul is összeborzongott a félelemtől. Egy kis vágás, egy észrevétlen mozdulat... elegendő, hogy a benne pezsgő élet elhagyja, hogy veszve, menthetlenül veszve legyen, meghaljon és betaszitassék a semmiségbe, melyet örökkévalóságnak neveznek. És majd kiáltani fogják azután Madrid utcáin. »Az Alcala-utcai merénylet, Sabadell

márki meggyilkoltatása...« akként, mint négy évvel annakelőtte a Török utcai titokzatos gyilkosságot hirdették. Brrr... Egy szolga ügyetlensége, álnoksága, megvesztegethetésétől függött élete.

A szabadkőművesek néhány marok aranya, a borotva kisiklása és ő megszűnt élni!...

Mert elvégre is ki volt ez a Damien? Honnan jött? Mit keresett itt? Isten tudja, mi mindenre nem képes! Damien az ismeretlen, aki kétségkívül gazember is, bizonyára nem fog habozni néhány marék aranyért gyilkolni...

Jakab megkönnyebbülve lélegzett föl a borotválás bevégezte után. Kijelenté, hogy nem villásreggelizik, megparancsolá a kocsisnak, hogy négy órára készen legyen és gyorsan lement a lépcsőn. Az utolsó lépcsőfokon valami eszébe jutott. Hátha a többi érkezett levél közül egyik megfejteti birja a rejtélyt? Visszament; lázas kézzel fölbontá a leveleket. Az egyik meghívást tartalmazott, a másikban Sardona Gorito kért találkát, a harmadikban egy kétségbeesett hitelező szidalmazta és foglalással fenyegette.

Az eső folyton tartott. Lassu, hideg eső volt, mely a ruhán és testen át a csontig hat. A vizpáraktól sötét légben emberek és tárgyak komor, szomoru benyomást tettek. Ah! mily szomoru, komor nap volt ez!... Szomoru előérzetek, rossz előjelekkel volt a levegő teli. Hogy eme kedvezőtlen benyomásoktól szabaduljon, másrészt kikerülni akarván a tömeget, mely ezen helyen és órában rendesen lenni szokott, Jakab kocsiba szállt és tíz perc alatt Ferenc bácsi háza elé érkezett.

Az öreg ur kikenve, fenve, viruló arcbőrrel a villásreggeli mellett ült a pompás ebédlőben,

hol lobogó tüzzel égtek a tuskók a fekete márványkandallóban. Sabadellt szokott udvariasságával fogadta és még egy teritéket parancsolt.

Ferenc bácsinak sohasem jött valaki alkalmatlanul. Minden látogató, hallgató közönség volt számára és öccsei igazán megátkozták a családi kötelékeket, mikor véget nem érő fecsegeit meghallgatták. A márkival is azonnal fecsegni kezdett, panaszkodott Diogenes folyton növekedő szemtelenségei ellen, melyek — ha Spanyolországnak valamirevaló kormánya lenne — életfogytiglani börtönbüntetést érdemelnének. Kigunyolta Villasis asszony prüderiáját, elítélte úgy, amint kellett, Butron körmönfont intrigáit és elragadtatással beszélt Albornoz asszony eleganciájáról, önzéstelenségéről, jótékonyságáról, találékonyságáról és isten tudja még minő jó tulajdonairól. A szóár csak úgy ömlött az Ernet-féle fogsorok közül és az öreg ur annyira móhon beszélt, hogy csak jó negyedóra mulva vette észre, hogy Jakab nem eszik.

— Már villásreggeliztél? — kérdé. — De igaz: mért nem mentél ma Curritához?

Jakab az asztalra dobta szervétáját, karjait keresztbefonta és egyenesen szemébe nézve az öreg gyereknek, komoly hangon válaszolá:

— Mert beszédem van veled.

— Ah! . . .

Ez elegendő volt Ferenc bácsinak, hogy megzavarodjék, elsápadjon. Azon éj óta, mikor Sabadell fölfedezte parókájának és ál-fogainak titkát, Ferenc bácsi mindig bizonyos félelmet érzett mellette s még a legkedélyesebb perceiben is eszébe jutott, hogy egy szó, egy kicsi piciny, ártatlanul kiejtett szó elegendő őt örökre nevet-

ségessé tenni a világ előtt. Senkinek sem kívánta halálát, az bizonyos, de azért mégis örömet vett volna, ha a sir födi amaz embert, ki titkát birja. Jakab ünnepélyes viselete, hallgatása, kutató szemei, melyek az öreg legtitkosabb gondolatait látszott kifürkészni akarni, a legkevésbé sem nyugtatták meg őt.

— Emlékszel amaz éjre, — kérdé lassu hangon Sabadell, — midőn Párisban majd fölgyújtottad a Grand-Hotel-t? . . .

— Csendesebben! az Isten szerelméért hallgass! — dadogá a szerencsétlen öreg, mialatt magában gondolá: »Csakugyan, megvan, ezért jött! . . .« izgett, mozgott székén, szemeit forgatá és a cselédekre mutatott, akik hallgatódznak.

— A kávé-t majd a boudoirban iszszuk meg (mert Ferenc bácsinak is, miként a divatos asszonyoknak, megvolt a maga illatos boudoirja, tultömve ezer haszontalansággal, amit a franciák »bibelot«-nak neveznek s melyek a divatos lakásokból kiszoríták őseink büszkeségeit, a műremekeket) — ott senki sem fog háborgatni bennünket.

És így volt. Jakab hátradült egy támlás székhez és reá gyujtott egy kitünő szivarra, amivel az öreg sietett őt megkinálni, aki azután gyémántokkal és Mária Lujza arcképével diszitett arany burnótszelencét huzott ki zsebéből. Nagyot szipantott belőle és arcát nagyon kecsesen fintorította hozzá, ezzel akarván feledtetni kegyetlen hóhérjával a mult eseményeit.

— Ez az én kis bünöm, — mondá affektálva. Kérlek, ne áruld el senkinek: »Péché caché est tout à fait pardonné« mondja a francia.

De semmi sem volt képes Jakabot megindi-

tani, mert midőn a szolgák az asztalra helyezve a likőröket, eltávoztak, újra ismétlé:

— Emlékezel amaz éjre? . . .

Ferenc bácsi halk »igen« hallatott; ha a legnagyobb büntényt vallotta volna be, akkor sem szégyelhetne volna magát jobban.

— És emlékezel-e ama pecsétekre is, amiket neked ajándékoztam s melyek közül kettő zöld s egy veres volt?

Ismét egy »igen« hallatszott, de ez már bátrabb, merészebb, reményteljesebb volt.

— Mit csináltál velök?

— Az albumomban vannak. Látni óhajtod?

— Mutasd meg, kérlek.

Az öreg, ki magához tért ijedségéből, olyan fürgén ugrott föl és szaladt a boudoir másik végébe, hogy csakugyan megérdemelni látszott az »örök ifju« nevet.

Értékes fából faragott festőállványt hurcolt Jakab elé, melyen egy pompás, nagy evangéliumhoz hasonló bőrkötésű könyv nyugodott, mely bátran vetekedhetett volna a Vatikán legszebb kötésű könyveivel. Pompás ezüst csatját az Aldama család cimere a hercegi koronával képezte; eme családból származott Ferenc bácsi is.

— Ehhez hasonló gyűjtemény nincs egész Európában! — mondá büszkén, a mükedvelő szeretetteljes tiszteletével nyitván föl az albumot, hogy megmutassa kincseit.

Átnézte a tartalomjegyzéket, mert a gyűjtemény négy részre oszlott: Királyi, nemzeti, privát, vegyes pecsétek, és az utóbbiak lajstromában azonnal megtalálta eme világos, talán nagyon is fölvilágosító jegyzetet: Szabadkőmives pecsétek.

— Sabadell márki. — Lásd 117. lapon.

— 117. lapon ... Lásd, mily egyszerű ez... Az a jó gondolatom támadt, hogy a pecsétek mellé oda függesztettem az adományozó nevét is. Tehát mondjuk: 117. lapon. Ily módon lehetetlen csalódni és az ember rögtön reá akad. — Ah! 117. lap, itt van.

Két kiáltás hallatszott e percben, az egyik a meglepetés, a másik az ijedség kiáltása volt.

Ferenc bácsi és Sabadell összenéztek, mintha mindegyikük a másiktól várná eme tünemény magyarázatát. A 117. lapon, mely tele volt ragasztva különböző színű pecsétekkel, két üres hely látszott. Mindkettőnek széle körül oda volt írva: »Szabad kőműves pecsétek, — Sabadell márki« de a pecsétek eltűntek és a papiroson még meglátszott a gumi arabikum nyoma, melylyel egykoron oda voltak ragasztva.

— És a harmadik? a veres? — dadogá Jakab az ijedségtől sápadtan.

A pecsétek eme megmagyarázhatatlan eltűnése folytán Ferenc bácsi elvesztette a fejét. Társának megzavarodása, egy balsejtelem egészen kihozták sodrából. Lázás kezekkel forgatta a lapokat.

— Victor Emanueltől volt, — mormogá, — nagyon jól emlékezem. Bizonyára tehát az olasz uralkodók pecsétjei közé soroztam egy páрмаi herceg és Nápolyi Ferdinánd közé.

És csakugyan a 98. lapon egy nápolyi Ferdinánd és páрмаi herceg között üres hely volt látható eme fölirattal: »Sardina királya, — Sabadell márki«.

Jakab szenvedélyesen egyet ütött öklével támlásszékének karjára és fölkiálta:

— El vagyok veszve!

— Istenem! Mit mondasz? Jakab, édes Jakab, mi történt?

— El vagyok veszve és a te hibádból.

És nem lévén képes ijedelmet elpalástolni, félőriúten, rettegve a vakmerő lopás következményeitől, melyek kegyelem nélkül elítélendik, minden elővigyázatot feledve, föltárta az öreg előtt a való egyrészt: a szabadkőművesek haragját (haragjoknak mélyebb okát azonban elhallgatta) és bosszúterveiket. Eme vallomásra Ferenc bácsi egészen kétségbeesett, már minden oldalról látott reá irányított gyilkos töröket és ama csöpp eszt is elveszté, amivel még rendelkezett. Elkezdett a boudoirban ugrálni, neki ütődött a butoroknak, a falnak, mint a lepke az ablak üvegeinek, egészen kikelt képéből és kezeit égnek emelé.

— Ah!... Ah!... ah!... Szűz Mária segíts! — dadogá, — minő végzet! De legalább emlékezni fogsz, édes Jakabom, hogy én nem akartam eme pecséteket elfogadni, emlékezel, ugy-e? Te kényszerítettél reá és én, hogy örömet okozzak neked, elfogadtam. Ah! ha tudtam volna. De hiszen semmi szükségem sem volt reájok, a legkevésbé sem óhajtottam őket és így semmi közöm azon urakhoz. Azért ne is számíts reám. Én mindent meg fogok mondani, mindent... én mosom kezeimet.

Hirtelen félbeszakítá szavait és homlokára ütött.

Ijedsége a legnagyobb fokot érte el, hangja elállt, térdei ingadoztak és lerogyott székére.

— Ah! most már értem — mondá végre, midőn ismét képes volt beszélni — most mindent értek és képes vagyok magamnak azon üldözéseket megmagyarázni.

— Mi történt még? — kérde Jakab ujjab veszélytől tartva.

Az öreg föl akart kelni, de nem birt. Sabadell, ki kissé visszanyerte hidegvérét, megszánta őt és inkább vitte, mint vezette őt hálósobájába, mely kék selyem kárpitjaival méltó párja volt a boudoirnak. A rózsafából készült, csipke és selyemmel letakart ágy mellett kinyitott egy kis szekrényt — egy valódi müremeket — hol bizalmas irományait tartá és kivett onnan egy csomó levelet.

— Mi történt? Mindjárt meg fogod hallani, mi történik velem három hónap óta! . . . Oh! a legjózanabb embert is képes volna megörjíteni! . . . Egy napon — december 9-én történt, nagyon jól emlékezem — levelet kaptam Szent-Pétervárról; ime itt van. Ki irhat nekem Szent-Pétervárról? Nagyon kíváncsian bontám föl és ezt találtam benne . . .

Négyzetbe hajtott fehér papirlapot nyujtott át Jakabnak, melyen egyetlen szó állt nagy betűkkel írva: »Meggondolatlan!«

Sabadell ijedelme, amint ezt megpillantá, azonnal eltűnt és hangos kacajban tört ki.

— Ah! Te nevensz? . . . Várj csak, várj . . . Ki az ördög küldheti ezt nekem Szent-Pétervárról? A dolog érdekelt, de nem nyugtalanított. Másnap újra levelet kaptam . . . És mit gondolsz, honnan? Bresztből, édes barátom, Bresztből! . . . Fölnyitom és mit látok? Ime: Meggondolatlan! — harmadnap harmadik levelem érkezik Fuente-Ovejunából, azután Cordovából s így tovább . . . Azon naptól kezdve, — érted? — mindennap kapok hasonló levelet. Az irás, a hely, honnan küldték, változott, de tartalma sohasem. A föld-

golyó minden részéről érkeztek leveleim; Angol-, Francia-, Németországból, Konstantinápolyból, Calcuttából, Terroneból! . . . És mindig ugyanazt a szót tartalmazták: Meggondolatlan . . . Meggondolatlan . . . stb. Egyszer, január 20-án, a posta nem hozott számomra levelet . . . Kezdtém megnyugodni . . . De este! . . . Ah! Este, vagyis inkább az éjjel, midőn hazatértem szobámba, itt találtam éjjeli szekrényemen a levelet ama végzetes szóval. Bele lehetne örülni! . . . Borzasztó rejtély előtt állunk, melyet talán megfejtend a levél és pecsét, amit ma kaptál.

Jakab már rég megfejté e rejtélyt. Eme tréfát csakis Diogenes gondolhatta ki. Kinek jutott volna — ama cinikus ember kivételével — eszébe és kinek lett volna annyi kitartása és ügyessége egy ilyen ártatlan, hóbortos öreget ily módon üldözni? Ehhez nem kellett egyéb, mint kitartás, kiterjedt ismeretség és az alkalom fölhasználása. De mit jelent Diogenes emez ujjab bohósága? . . .

Egyedül csak Ferenc bácsi ellen lenne irányozva? . . . Semmi sem bizonyítá különben, hogy az áruló pecsétek kezei között lennének. Azután milyen célból és mily módon kerítette volna azokat kezei közé?

— És valóban — kérdé Jakab, ki még nem volt egészen ment minden aggodalomtól — egyetlen nap sem mult el? . . .

— Egyetlen egy sem! Némelykor, ha a levél nagyon távolról érkezett, huszonnégy vagy negyvennyolc óráig nyugtom volt. De aztán egyszerre két-három levél érkezett . . . Különben meggyőződhetsz magad is róla! . . . Ime, itt van valamennyi — és fájdalmas arccal szétszórta a

leveleket az asztalon. December 9-ike óta a mai napig, március 15-ig, kilencvenhét nap mult el, mert februárban csak huszonnyolc nap volt... Ime, kilencvenhét levél. Vizsgáld meg, ha neked úgy tetszik — természetesen épen kilencvenhét: »Meggondolatlan!«-t tartalmaz. Ime, a mai levél.

Ezen utóbbi Chiclanából érkezett, egy kis városból Cadix mellett és szinte ama titokzatos szó állt benne. Jakab helyzete bizonyára sokkal komolyabb volt, semhogy nagy kedve lett volna nevetni és látva Ferenc bácsi megzavarodását, kezdte sajnálni, hogy titkának egy részét fölfedte előtte. Most csakis félelme által vélte magának hallgatását biztosítani és ezért elhité vele, hogy mindketten egyaránt fenyegetve vannak és talán Ferenc bácsi lesz az első, akin boszut állanak. Ugy tett, mintha figyelemmel vizsgálná a leveleket és eközben alig bírta nevetését visszatartani, mert mindinkább erősbödött ama meggyőződése, hogy itt Diogenes keze mesterkedett. Fejét rázta és hogy meghosszabbítsa a vigasztalhatlan öreg kinszenvedéseit, végre mondá:

— Kétségen kívül, ez a szabadkőművesek műve. Ők engem elítéltek azért, amiről neked is tudomásod van és most veled éreztetik ama meggondolatlanságodat, hogy bűnrészesemé lettél.

— De ez nem igaz! Ez borzasztó lenne! Én sohasem voltam büntársad. Ezt neked meg kell nekik mondanod... Én a pecséteket csak a te rábeszélésed folytán fogadtam el és...

— Vagyis, ha engem majd meggyilkolnak egy utca sarkán, téged legalább is jól elpáholnak, ha kezeik közé kerülsz.

— Jelentést teszek Madrid kormányzójánál. Fölkeresem Serranót!...

— A farkas karmai közé akarod magad adni? . . . A szekta spionjainak akarod magad följelenteni? . . . Nem csak egy mód van eme veszélyes helyzetből menekülni. Figyelj reám: először is fékezned kell nyelvedet, másodsor még az árnyékdóztól is óvakodnod kell.

— Oh! Ami azt illeti . . .

— Helyes! . . . Azután tartsd nyitva tárcádat, mert pénz nélkül senki sem üdvözülhet, és ezen érvnek, akár szabadkőműves, akár nem, egyaránt mindenki meghódol. Ez a te nézeted is? Hála Istennek! Most tehát egész csöndben kutatni fogunk, hogy a helyes nyomra akadjunk. Mert ha tudjuk, honnan mérik reánk a csapást, félig már kikerültük azt. Gyanakodsz valakire?

Ferenc bácsi könnyes szemekkel vissza iparkodott emlékezni és nagy nehezen rendbeszede ama kevés gondolatát, mely még megmaradt neki. Biztos volt, hogy a lopást nem követhették el két hétnél előbb, mert ez időtájt megmutatta gyűjteményét egyik vetélytársának a gyűjtésben, Buenos-Ayres bárónak. Nehány nappal később kalaposának ajánlatával egy idegen jelentkezett nála, ki néhány ritka példányt óhajtott neki eladni. Ez alkalommal szinte fölnyitotta albumát; de azóta . . . nem, azóta senki sem nyult albumához.

— Ki volt azon idegen?

— Nem tudom. Valami szegény ördög, akin látszott, hogy nincs mit ennie . . .

— Ez a mi emberünk! Egyedül hagytad őt?

— Nem, nem . . . De igen, mégis! . . . Bocsáss meg nekem, édes Jakab. Most tisztán visszaemlékezem, hogy mialatt alkudoztunk, Astorga Vince látogatását jelentették. A szalonban fogad-

tam őt és ezen idő alatt az én kereskedőm ... igen, így van ... Minő végzet! ... Csak tiz percig maradtam távol, csak tiz percig!

— Nyomon vagyunk. Menjünk haladéktalanul kalaposodhoz.

De ezen utóbbi semminemű fölvilágosítást sem birt adni. Mit sem tudott a pecséték rejtélyes eladójáról, kivéve, hogy olasz utazó ügynök volt, jó barátja egyik francia alkalmazottjának. Sabadell ijedtsége a tetőpontjára hágott, midőn az idegen nemzetiségéről értesült.

Az olasz és spanyol szabadkőműves páholyok közötti összeköttetés, mely ezelőtt lehetetlennek tetszett előtte, most be volt bizonyítva. Szükségtelennek nyilvánítá, hogy kutatásaikat folytassák és visszatért Ferenc bácsi lakására. Utközben a veszély nagysága visszaadta neki éleslátását és rendes vakmerőségét és megállapított egy tervet, mely egyedül volt képes őt az örvényből kirántani, hova csalárdsága és könnyelműsége folytán került. Azonnal távoznia kellett, távoznia minden bucsu nélkül, nehogy valaki még gyanithassa is utazásának célját. — Olaszországba kellett sietnie és tanácskoznia Caprerában Garibaldival, aki őt egykoron a milanói szabadkőműves páholyba bevezette. Valami ügyes hazugsággal tisztára kell magát mosni előtte, el kell vele hitetnie, hogy az okmányokat ellopták tőle, meg kell őt győzni ártatlanságáról és biztosítani hathatós közbenjárást. Pénze volt elég, mert szerencsére nagy összeget nyert az elmúlt éjjel, azután tudta, hogy Ferenc bácsi kénytelen nyitva tartani számára tárcáját. Érthetővé tette előtte, hogy büntársak egy közösen elkövetett hibában és így együtt kell érte bűnhődniök, költekezniök és

sikerült neki ily módon kétezer duroszt kicsalni az öregtől amaz ígéret mellett, hogy pontos számadást fog kiadásairól adni és a fennmaradt pénzt visszaszolgáltatja. Elég nagy ár volt három haszontalan kis pecsétért, de mit tehetett az öreg? Elhuzta száját és fizetett. Szerencsés utat kívánt Sabadellnek, ki még ugyanazon este nagy titokban elutazott.

Midőn Ferenc bácsi egyedül maradt, félelmét növekedni érzé. Betegnek képzelte magát, lefeküdt és senkit sem fogadott. Másnap reggel Segurából, Quipazera zord hegyei között fekvő kis faluból, mely sajtjáról volt nevezetes, kapott levelet.

Egyetlen szót tartalmazott a levél: »Meggondolatlan!« ... Állapota rosszabbra fordult, erős láz tört ki rajta; elküldött a negyed plébánosáért, mert meg akart gyónni.

NEGYEDIK RÉSZ.

I.

A méagai vámőr azt állítá, hogy még sohasem látott San-Sebastián és Zumaraga között elegánsabb kocsit, szebb lovakat és bolondabb utasokat. A mail-coach már lent volt a hegy alján és guruló sziklaként, melyet a szakadék elnyel, a kocsi is eltűnt, a szomszéd hegyhát mögött, de még mindig hallatszott a kürt harsogó hangja, mely akként hangzott a magas baszk hegységben, mint szentségtelen nevetés a templomban.

Ez a komor, majdnem vad tájék, keskeny völgyeivel, melynek meredek lejtői teles teli szórvaák a lombok közül kikandikáló apró gunyhókkal; a hegyes, hóval borított hegycsúcok, melyek türelemmel, gonddal, majdnem a hegytetőig művelve vannak, ugyanazon látványt nyújtják és amaz áhitatos érzést keltik bennünk, mintha Isten házába lépnénk. A táj szépsége nagyszerű és andalító benyomást tesz, főleg a mélabus és mégis derült őszi napokon, a ragyogó napsugár és élénk szinpompa után naplementekor, midőn az esthomály titokzatosan burkol be mindent, midőn még a legridegebb sziv is megindul az estharang hangjaira és a nyugodni készülő ter-

mészet »Isten hozzádot« látszik susogni az emberiségnek, emez annyiszor könnyedén kiejtett két szót, melynek magasztos értelmét oly kevesen képesek átérteni.

De ezen októberi reggelen a természet ragyogó, vidor s üde volt, a hegyek friss balzsamos levegője, a ragyogó napsugár, a váltakozó tájak, mert a völgy hol bájos, festői, majd vadregényes részletekkel bir, nem hozhatták a mail-coachban ülőket szomorú hangulatba, de az is igaz, hogy vajmi keveset törődtek a természet megfigyelésével. Még a veszélyről sem volt fogalmuk, ami-ben forogtak, midőn lejtős uton és a gyors fordulatoknál szédítő sebességgel vitte őket lefelé hat tajtékozó erőteljes ló. Pastor Leopoldina azonban nem volt egészen nyugodt, sápadozott, minden zökkenésnél élesen fölsikoltott s átkozódott, hogy ezen »illetlen állatok« összetörik valameny-nyiök csontjait. Mellette Ferenc bácsi ült, kalapján kék gáz fátyolt viselt gyöngéd arcbőre meg-óvásául és folyton a mélységet mérlegelte, görcsösen kapaszkodva a kocsi ülésébe és könyörgő hangon rebegé:

— Currita!... az Isten szerelméért, vigyázz!...

De Currita mit sem hallott és még gyorsabb menésre ösztökélte a lovakat.

A tengely nyikorgott, a ruganyok ropogtak, a kocsi ingott és a lovak nem érezvén magokat biztosan eme gyöngé kéz vezetése alatt, nyerítették, sörényöket rázták és toporzékoltak a sikamlós uton. Valdivieso Mária, Velez Paco és Sardona Gorito hátul az első padon ültek, fogalmuk sem volt a veszélyről, hangosan nevettek és nagyokat fújtak a kürtbe: ez volt egye-

düli módja tudatni a jámbor falusiakkal, a megrettent arramenők, — a félénk szekerekkel, kik nagy társzekereik elé fogott ökreik, — szamaraik, — vagy sovány kis hegyi lovaikat nógatták, hogy kitérjenek az utból, szükség esetén a mélységbe is ugorjanak, csakhogy az Albornoz grófnő hat telivér lova által vontatott mail-coach kedve szerint száguldhasson, zökkenhessen vagy akár feldülhessen Fuipuzcoa összes országutain. A kocsi második padján terjedelmes csomag, valami formátlan zsákféle feküdt. Közelebről megtekintve egy alvó, valószínűleg részeg ember körvonalai bontakoztak ki a reá borított női esőköponyeg alól, ki teljesen érzéketlennek látszott lenni úgy az égető nap sugarai, mint a kocsi zökkenései iránt, melyek nem egyszer majd kidobták az országutra. A kocsi közepén Kate, az angol szobaleány, Frici, a német inas és Tom Sickles a podgyászra ügyeltek föl, ez utóbbi angol hidegvérét megőrizve fél szemmel a lovakra ügyelt, mert legkevésbé sem bizott előkelő urnőjének ügyességében és óvatosságában.

Csakugyan Albornoz grófnő volt, rendes kíséretével, ki a biscayai parasztok jámbor lelkét ekként megfélemlíté. A biarritzi idény vége felé járt és hogy azt méltóan zárják be, a frivol társaság a gyors, de együgyü vasuti közlekedés helyett eme fárasztó hosszú kocsikázást választotta. Csupa szeszély és feltünési vágyból Biarritz-tól kezdve Currita hajtott, azelőtt való nap hagyták el a hires fürdőhelyet és a lovak, dacára erőteljeségöknek, ki voltak merülve ez örült hajszásától. Sabadell ült a grófnő mellett, kedvesebb s figyelmesebb volt iránta, mint valaha, egyik kezével kifeszített piros selyem napernyőt tartott az

urhölgy feje fölött, másik izmos karjával koronként segítségére jött a gyakorlatlan, gyöngye kezének a hajtásban. Egy gyors fordultnál azonban a napernyő beleakadva egy tölgyfa ágába, kiesett Sabadell kezéből és a hátsó ló gőzölgő orrára esett. A megijedt ló fölágaskodott és hevesen félreugrott, a kocsi a zökkenés által fölemelkedett, ingadozott, azután megdült és sulya által vonzva, a mélység felé süppedt, mialatt a félelem valamennyiöknek borzasztó kiáltást csalt ajkaira. A veszély elkerülhetetlen volt, az egyik kerék már egészen a mélységben volt és csak egy fatörzs gyökerei tarták még vissza a zuhanástól.

Egy másodpercnyi veszteglés, az ijedt lovak egy mozdulata elegendő lett volna, hogy a kocsi az utasokkal száz méternyire zuhanjon alá. Szerencsére sem Jakab, sem Tom Sickles nem vesztették el lélekjelenlétöket. Az egyik erősen megragadta a gyepőt, a másik Fricről követve leugrott a kocsiról és mindketten teljes erejükből reánehzedve az ellenkező kerékre, helyreállíták az egyensúlyt, vagyis késleltették a zuhanást.

A turistákat elnémitá a félelem, mozdulatlanul, remegve maradtak, a részeg még mindig aludt az esőköponyeg alatt. A kocsis intésére Jakab megkorbácsolta a lovakat, Fric szelid hangon nógatta őket.

Az állatok a fájdalomtól oly heves mozdulatot tettek, hogy kiránták a kocsit a mélységből és az visszazökkent az országútra. Ideje volt, mert e percben a fatörzs gyökerei engedtek. De a fogat, porfelhőbe burkolva, már tova száguldott a lejtős uton és csak az egy mértföldnyire fekvő kis helységben, Oigunában sikerült Sabadellnek a tüzes lovakat megállítani, Ferenc bácsinak nagy

öröme, ki képéből kikelve, hangosan imádkozott.

A zökkenés, mely a kocsit a mélységből kirántá, oly hatalmas volt, hogy kidobta a padon alvó férfit, ki eszméletlenül maradt a földön elterülve, anélkül, hogy utitársai esését észrevették volna. Midőn Sickles Tom és Fric segítségére jöhettek, nekitámasztották a hegynek és megszabadíták köpenyétől.

Diogenes volt, részegen az előtte való napi orgiától, elbódulva az italtól, de a heves lökés által fölébresztve, csodálkozó tekintetet vetett maga körül, nem lévén képes megérteni, miképen került a kavicsos kocsitra, mikor a mail-coach padján aludt el.

Az első mozdulatnál azonban fájdalmasan sajnó tagjai megfejtették előtte a rejtélyt.

Fricre támaszkodva, képes volt azonban fölemelkedni és járni. Mire a kocsihoz ért — épen ama percben, midőn kedves utitársai eltűnését észrevették — már csak horzsolásai fájtak kissé, különben egészen visszanyerte élnökségét és durva megjegyzések által könnyített magán. Midőn a cestonai gyógyforráshoz értek, ájulás kezdte környezni.

Pastor kisasszony ajánlá, inna egy pohárral ama híres forrásból, talán jobban lesz utána. Mit? vizet ajánlanak neki, Diogenesnek! Inkább egy pohár fenyőpálinkát adjanak egy darab cukorral. A szeszes ital azonnal visszaadta neki erejét és szokott szemtelenségét is. Énekelt, káromkodott, megbotránkoztatá az egész társaságot. Még sohasem látták ilyen kicsapongó jókedvben.

Az utasok sebesen vágatva haladtak végig Azpeitia utcáin, nem törődve a birói tilalom és

büntetéssel s még kevésbé, hogy eltapossák a megijedt öreg asszonyokat és a rongyos gyerekeket, kik meztláb szaladtak a kocsi után, alamizna után nyujtva ki kezeiket, melyekbe Valdivieso Mária által rendkívülien megbámult ügyességgel Diogenes egyet köpött. A kocsi most kiért az országutra, mely a jezsuiták kolostorába vezet s melynek impozáns nagy tömege feltűnt az ut egyik fordulójánál. Az Izarraiz hegy lábánál, az üde urolai völgyben emelkedik Spanyolország eme legnagyobb becsülésnek örvendő zárdája.

Óriási park terül el a kollégium és a templom előtt, melyek a XVII. században Fontana tervei szerint épültek. Pázsittal borított térség közepén áll Szent Ignác, Guipuzcoa szülöttjének s véd-szentjének szobra, áldólag fölemelt keze mintha védelmébe venné a vidéket és a mennyet mutatná az utasnak. A kollegium mellett egy nagy, ugyanazon időben emelt épület fogadóul szolgál a számtalan zarándok és turistáknak. Currita elhatározta, hogy itt megvillásreggeliznek, pihennek kissé s csak akkor mennek Zumaragába, hol fölszállnak a $1\frac{1}{2}$ órai madridi gyorsvonatra.

Az idő oly tiszta és enyhe volt, hogy a fogadó előtt a szabadban terítették. A kitűnő villásreggelit a legjobb kedvben költötték el. A társalgás természetesen a jezsuitákról folyt, akiket becsületesen megszapultak. Elhatározták, hogy fölkeresik a »fekete embereket« odujokban és Fricet azonnal elküldték a zárdafőnökhöz látogatásukat bejelenteni. Egyedül Diogenes, ki nem vett részt a társalgásban, ellenezte e látogatást és vont ki magát alóla, visszavonult szobájába, hol fájdalmas nyögéseire mihamar megjelent a jószívü Leopoldina. A pamlagon végig nyulva,

heves hányási rohamok között találta őt, reszketett a láztól és homlokán hideg verejték gyöngyözött.

A vén leány megijedt, aggódott a reggeli esés komoly következményeitől és orvosért akart küldeni. De Diogenes erről hallani sem akart, minden orvosság helyett kiivott egy egész üveg pálinkát és az erős ital újra helyreállítá ellankadt erejét.

A társaság elszéledt a parkban, Currita épen kenyeret szórt a szárnyasoknak a baromfiudvarban, midőn egy szerény kinézésű ember levelet adott át neki, mely csak ezen szavakat tartalmazta:

»Ha Albornoz grófnő azért jelenik meg a Loyolai rend zárdájában, mert meg akarja gyónni bűneit és bünbocsánatért akar Istenhez könyörögni, nem szükséges, hogy egy bizonyos órát jelöljünk meg neki, mert a bünbánót minden órában elfogadjuk. De ha az a célja, hogy házunkba botrányt hoz, akkor én, ki Jézus Krisztus által fivére és alázatos szolgája vagyok, könyörgöm, ne kényszerítsen arra, hogy neki a bemenedtet megtiltani legyen kénytelen.

Pedro Fernandez, S. J.«

Lehetetlen leírni, minő nagy volt a grófnő ámulata, midőn e sorokat elolvasá. Több ízben átolvasá azokat és azután mozdulatlanul állva maradt, kezében a gyakorlatlan betükkal tele irt durva papirossal. Végre megérté. Megérté, hogy először életében ellenkezni mernek vele, elzárják előtte az ajtót, nem hajolnak meg akaratára előtt. És ki? Egy ismeretlen, egy jelentéktelen ember, egy nyomorult szerzetes, egy Pedro Fernandez! . . .

Föl volt háborodva. Bosszut forraló gondolataiból, melyeket eme kegyetlen sértés és tehetetlenségének tudata sugalmaztak neki, Jakab hangja rázta föl. A márki megjegyzé, hogy az idő mulik és ha még sokáig halasztják a zárda meglátogatását, lekésnek a vonatról. Curritának volt ideje a megalázó levelet zsebébe rejteni és azt felelé, hogy rosszul érezvén magát, lemond tervéről. Sápadt-sága, izgatott arcvonásai elég bizonyosságul szolgáltak barátainak, akik különben sem sokat törődtek eme látogatással és így a társaság mihamar fölkerelkedett és az előbbi módon elhelyezkedve, távozott.

Sabadell biztos, ügyes keze alatt a fogat gyorsan tette meg a regényes utat Azpeitia és Zumaraga között. Elhaladtak San-Juan fürdőhely, a kis, zöld lombok közé rejtett Torrea helység és a floridai kastély romjai mellett, hol Rousseau elnökkölt egykoron az encyclopedisták ülésén. Végighajtottak Ascoitia utcáin, de ez alkalommal lépésben. Diogenes hátul a padokon teli torokból énekelt és folytatá durva tréfáit és élceit, melyekre Ferenc bácsi felelgetett úgy, ahogy tudott, Paco Velez és Sardona Gorito nagyokat nevettek rajta, Pastor Leopoldina pedig többször dühösen protestált. Jakab mézes-mázos szavakkal hizelgett a grófnőnek és figyelmezteté őt a vidék szebb pontjaira. De Currita se nem látott, se nem hallott és mitsem szólt. Gondolkozott. Ama levelen járt az esze és nagy föl-háborodást érzett.

Reájött, hogy Fernandez Pedro csak eszköz, csak szócsövül használ egy mindenható titokzatos ellenfélnek, ki kényszeríti őt hatalmát elismerni.

Föllázadt önérzete, amaz önérzet, mely mind-
 eddig megvédte őt a szégyen, fölindulás, meg-
 bánás elől, eltakará előtte a botrányt, meggátolá
 a jót a rossztól megkülönböztetni, mely érzéket-
 lenné tette mások szemrehányásai és leliismereté-
 nek kételyei iránt, eme határtalan önérzet, melyet
 most is segítségül hívott, nem volt képes benne
 eloszlatni egy idegenszerű, kellemetlen érzést.
 A világoosság lassan-lassan behatolt lelkébe. Át-
 látta, hogy az alázatos, vakmerő jezsuita Isten
 küldötte volt és nem egy jelentéktelen zárda
 ajtaját, hanem a Mindenható birodalmát zárta
 el előtte.

A mail-coach elhagyva Villaréalt és átha-
 ladva a hidon, mely eme helységet Zumaragá-
 val összeköti, megállapodott az indóház udvarán
 az omnibuszok és különböző járművek között a
 hires vendéglő előtt, melynek étterme a térre
 nyílik. Tom Sickles és Fric a fogatot az istál-
 lóba vezették, mert másnap a vegyes vonattal
 akarták azt Madridba vinni. A hölgyek szobát
 nyitattak, hol öltözékeiket hozták rendbe, a fér-
 fiak elszéledtek, Ferenc bácsi pedig mihamar
 kifejelve, megmosakodva, illatszerektől áradón,
 a lombos fák alatt ribizli »refresco«-t szörpölt.
 Még csak az első kortyokat élvezé, midőn egy
 képéből kikelt, ijedten kiabáló, de beszélni kép-
 telen cselédleány odafutott hozzá és intett neki,
 kövesse őt gyorsan. A nyitott konyhaajtó előtt
 a folyosón Diogenes feküdt nyitott szájjal, szét-
 terpesztett karokkal, behuzott térdekkal, mereven
 mint egy holttest; elkékült orcái és orra meg
 csak jobban kiemelték sápadtságát. Holtnak lát-
 szott. Ferenc bácsi szokás szerint fejét veszté,
 ide-oda szaladgált, hívta Jakabot, Curritát, Gori-

tot, a vendéglőst és az állomásfőnököt. Valamennyien körülvették a szerencsétlent, kit két erőteljes szolga egy ágyra fektetett. Currita és Valdivieso Mária halálra ijedve nem merték szobájukat elhagyni. Mária egyre az kérdé: »el van-e torzítva?« Pastor Leopoldina sem volt bátrabb, egyre jajgatott és nyugtalankodott, van-e pénze a szerencsétlennek? Ferenc bácsi reszketett, mint a nyárfalevél; Velez Paco zsebredugott kezekkel fütyölt. Gorito a levegőbe bámult, Jakab mormogá: — Ez ugyan nem jó percet választott meghalni!

Gyorsan orvost hívtak, ki, midőn elmondták neki Diogenes esését a kocsiról, az ájulási jelenségeket és mi módon gyógykezelte magát, agyszélhűdést konstataált. Talán még kilából ez első rohamból, de egy második okvetlen megöli. Eret vágott rajta és elküldött a szükséges gyógyszeréért. A fogadás nagy zavarban volt és Jakabtól kért rendeleteket; de ez vállat vont. Kinyilatkoztatá, hogy egyikük sem rokon a beteggel, aki csak barátjuk, jobban mondva ösmerősük, kivel véletlenül találkoztak Biarritzban és aki minden meghívás nélkül csatlakozott hozzájuk és érette semmi felelősséget nem vállalhatnak. Az elindulás órája közeledett, lehetetlen volt időt veszteni az ápolással, ami minden valószínűség szerint ugy is felesleges. Azért cselekedjék a fogadás ugy, amint jónak találja. A mindig jószívü Leopoldina arra kérte Curritát, hagyná legalább inasát a haldokló mellett.

— Ha kedve van, nála töltheti az éjjelt; legfeljebb álmát áldozza föl neki. Holnap azonban semmi áron sem maradhat itt, ez egészen lehetetlen. Tom nem viheti haza egyedül a lovakat.

Az öreg leány ekkor könyörgött a fogadósnak, hogy lehetőleg mindent kövessen el a beteg érdekében. Megnevezte magát, oda adta lakcímét és magára vállalta a költségek fedezését. Ferenc bácsi nem akart kevesebb érdeket mutatni és kérte, értesitenék őt táviratilag a katasztrófa szerencsés vagy szerencsétlen megoldásáról. A barátságának ekként eleget téve, nyugodt lelkiismerettel szálltak föl a madridi gyorsvonatra. Midőn a vonat elhagyta az indóházat, Leopoldina fölsóhajtott:

— Milyen törékeny lény mégis az ember!

Azután másról beszéltek.

Másnap, harmadnap, sőt az egész héten át Ferenc bácsi beszaladta egész Madridot, hogy elterjeszsze a hirt, amiről távirat útján értesült s ami éppen olyan érdekes s mindenestre meglepőbb volt a papucs történeténél. Diogenes meghalt — de találják ki, miként? Oh, sohasem fogják elhinni! Ámulni fognak! . . . Meghalt bűnbánólag, megvigasztalva, meggyónt és a loyolai zárda egyik tagja, egy tiszteletreméltó öreg jezsuita, ki egykoron tanára volt, adta reá az utolsó kenetet. Sokan nem akarták elhinni, hogy Diogenes ilyen épületesen végzé be életét, sokan gunyolódtak a vén cinikus megtérése fölött, de valamennyien örvendtek, hogy végre megszabadulhatnak borzasztó epigrammjaitól. Senkinek sem jutott azonban eszébe Isten irgalma, mely nem kívánja a bűnös örökös elkárhozását. És vajjon volt-e valaki, ki biztos lett volna, hogy ha majd eljő a végső pillanata, nem fog-e remegni Isten színe előtt megjelenni?

II.

Sabadell Jakab Olaszországba való gyors elutazása óta egészen ama napig, midőn Guipuzcoa utain Albornoz grófnő hatlovas fogatát hajtotta, számos, komoly esemény történt. Csak Milanoban, három héttel szökése után, határozta el magát megtörni a csöndet, mely által tévutra reménylette vezetni a szabadkőműveseket. Egyidőben irt Currita, Butron és Ferenc bácsinak. Curritának általánosságban jelentékeny veszélyről, komoly ügyekről beszélt és a részleteket legközelebbi megérkezése alkalmával ígérte elbeszélni. Butron nem hitt az amfatikus ügyetlen hazugságokban, melyeket Jakab neki föltálalt, de megnyugodott, látva, hogy Jakab távol van attól, hogy magát a gyámság alól fölszabadítsa, ellenkezőleg jobban reászorult mint valaha. Ferenc bácsinak Jakab nagy titokzatosan jelenté, hogy nem kimélve pénzt és utánjárást, végre sikerült neki a veszélyt elhárítani és meg fogja szabadítani Ferenc bácsit a naponti borzasztó fenyegetéstől: »Meggondolatlan,« mihelyt Madridba érkezik és tudathatja a spanyol szabadkőműves páholylyal az olasz páholy parancsait (és csakugyan nagyon könnyen reá vette Diogenest, hogy üldözéseit megszüntesse).

Currita nem felelt. Jakab második levelének hasonló sorsa lett. Sabadell nyugtalankodni kezdett és Butrontól kérte eme csökönyös véstjósító hallgatás magyarázatát, mert a Villamelon család pártfogása és pénzsegélyére nagyobb szüksége volt, mint valaha. Az okos Mentor atyai intések mellett közölte vele a Sirop kisasszony által okozott botrányt, Currita jogos haragját, mert azon alávaló sértés fölvilágosítá őt, mennyire meg lett csalva ama barátja által, kit annyi jótéteménnyel halmozott el s ezenfelül ki lett téve a legrosszakarattal mende-mondának. Szemére hányta könnyelműségét, figyelmébe ajánlá elfogadható mentségeket kigondolni, a lehető legrövidebb idő alatt visszatérni és megígéré az egyenetlenségek elsimitását. Jakab ezen eszélyes tanácsokat nem ismételteté magának és öt nap mulva Butron védnöksége alatt belépett Currita boudoirjába. Mi történt ott? Mindenesetre érzékeny jelenetek; szerencsétlenségre Lopez Pedro nem volt jelen és nem írhatta le a részleteket a jövő nemzedék számára. De rövid idő multán a három szövetséges épen olyan bizalmas viszonyban volt, mint annak előtte és kevés időre reá a lapok jelenték, hogy Sabadell márki a »kaméliás hölgy«-et följelentette lopás miatt. Az is igaz, hogy a vádlottnő nyomtalanul eltűnt és az a hír szárnyalt, hogy a bevádló saját házában tartja őt elrejtve.

A világ előtt tehát minden a régiben maradt. Jakabnak azonban alkalma volt Curritánál ama gyors és az asszonyoknál gyakori változást tapasztalhatni, mi ezen állhatatlan, ellenmondó lényekből rabszolgákat csinál, ha elnyomják őket és zsarnokává válik annak, ki neki engedelmeskedik. Ameddig az intimitásban Sabadell szigorú paran-

csolónak mutatta magát és a kérlelhetetlen urat adta, az asszony örömet alárendelte magát legkisebb szeszélyeinek, feláldozta szemérmét, sőt önérzetét is és boldog volt, hogy kedvese elfogadni kegyeskedett aljas szerelmének gyáva bizonyítékait. Midőn azonban a tudvalevő események folytán Sabadell kénytelen volt magát megalázní és bocsánataért könyörögni, az asszony kerekedett fölü, fölfuvalkodott és most ő uralkodott fölötte.

Nem lazítá meg ugyan az öket egyesítő köteleket, ellenkezőleg, még szorosabbra fogta azokat és nem is szüntette be szégyenteljes bőkezűségét; de hogy éreztesse vele és megmutassa hatalmát a világnak, legyőzve, leláncolva hurcolta őt diadalkocsija után, mint valami szép foglyot.

Igaz ugyan, hogy ennek dacára sem ő, sem Butron, se más sohasem tudta meg, mit csinált Jakab Olaszországban és az általános kíváncsiság kénytelen volt ama különböző hazugságokkal beérni, melyekkel cselszövényeit eltakarni igyekezett. És ezek sikerültek. Garibaldi elfogadta őt Caprerában és Jakabnak sikerült vele az okmányok megfoghatlan módon való hirtelen eltűnését elhitetni. A kalandor bőbeszédűsége elcsábítá az öreg szájhóst, lehet azonban, hogy nem is emlékezett már tisztán a tényállásra, tény azonban, hogy ajánlóleveleket adott neki milanoi és spanyolországi befolyásos egyének számára. Gondolható, mily örömmel fogadta ezt Sabadell. Meg volt győződve, hogy ezentul mit sem kell tartani a szektától, pénzét elmulatta és Ferenc bácsi utolsó garasát Monte-Carlóban hagyta. Visszatérve Spanyolországba, miután kibékült Curritával, ismét folytatta tétlen életét, arisztokratikus kicsapongásait és feledé Garibaldi leveleit

fölhasználni. Megmenekülve a félelemtől, látszólagosan energikus és heves jellemének gondatlanságával, ami tulajdonképpen főjellemvonását képezé, elhanyagolá a szabadkőművesek haragját lecsillapítani, elhítetve magával, hogy elfeledték őt, amint ő is feledé őket.

A kevés időt, mit élvezetei meghagytak neki, politikai cselszövényeknek szentelé.

Az alfonzista mozgalmak sikere kétségtelennek látszott.

A restauráció helyreállításának órája közelegett. Sabadell számítva rá, hogy árulását busásan fogják megfizetni, folyton alkalmatlankodott Butronnak és bemutattatta magát a pártvezéreknél.

Az alakulandó miniszteriumban követelte a tárcát, mit áruló okmányaiért díj fejében ígértek neki (persze, ama megállapodott elhatározással, hogy azt neki soha oda nem adják) és folyton szemei előtt lebegtettek, hogy a levegőben tartásák őt.

Most, mikor a gyümölcs már megérett és a királpártiak biztosak voltak, hogy azt leszakíthatják, nem volt kedvök egy ily meghurcolt, feleslegessé vált kalandort nyakukra venni. A ravasz Butron megragadta a seprű nyelét, melylyel társát elkergetni akarták és nem álmodta, hogy azt ő ellene is fogják fordítani.

A komédia mulatságosnak ígérkezett. A miniszteriumi kombinációk megkezdődtek, a lisztákat összeállították — ez oly kedves foglalkozásban sohasem fáradnak belé a kandidátusok. Azon körökben, hol Butron és Jakab megfordultak, sohasem mulasztották el az ő neveiket is a lisztára tenni. De mihelyt a fiatal Telemak távozott,

megmagyarázták az okos Mentornak, mennyire káros volna a jövő kabinetbe az ilyen esztelen, furfangos embert, mint Sabadell, beléptetni; egy kicsapongó, jellemtelen egyéniséget, aki csak kompromittálná kollegáit. Mindenki ezen véleményen volt, amikor azután Butron is távozott, valamennyien fölháborodtak és rendkívüli ügyetlenségnek, őrültségnek nyilváníták egy miniszteri tárcát — mikor ugy sincs sok — egy ilyen higeszü asszonyi politikusra bízni, aki legfeljebb valami követséget érdemel.

III.

1874. december 29-én déli tizenkét órakor Serrano hadügyminiszter hirtelen kiugrott ágyából, huszonnégy órával később pedig miniszteri székéből ugratták ki őt. Sagoste kormányzója táviratilag tudatá véle, hogy Campos Martinez tábornok a dabáni brigáta élén Ventzade-Puzolban a fiatal Alfonz herceget kikiáltotta Spanyolország királyává. A megijedt miniszterek azonnal tanácsot tartottak és első dolguk volt Canovas del Castillot pártjának kiválóbb férfijaival egyetemben elcsukatni.

Ezek között voltak Butron, Sabadell és a hü Pulido, ki hiába iparkodott volt illusztris barátját kiábrándítani.

Egyelőre valamennyit a Saladeroba csukták el, a fölkelés elnyomása után pedig kilátásuk volt a tengeri levegőt élvezni utban a Filippinszigetek felé. Madrid kormányzójának udvarias-sága folytán rövid idő múlva a foglyok nagyobb része kevésbé szigorú fogságba jutott. De árulás, vagy barátaik vétkes feledékenysége folytán a három barát a Saladeróban maradt elcsukva.

A legborzasztóbb aggályok között töltötték ott december 29. és 30-át és csak december 31-én nyerték vissza szabadságukat, amikor azután

alkalmuk volt romba dült reményeiket szemlélhetni.

Azelőtt való napon a köztársasági kormány megbukott. Madrid teljhatalommal fölruházott katonai kormányzója, don Fernando Primo de Rivera, sietett a királpárti vezéreket szabadon bocsájtani, ezek azután azonnal egy miniszteri régensséget alakítottak, melyből azonban a fiatal Telemek és az okos Mentor ki lett zárva.

Butron meg volt semmisülve, Jakab dühöngött. Az egyik átkozódott, a másik magánkívül volt és mindketten érthetetlen fenyegetődzésekkel illették a kormányt, mely ily rutul kijátsozta őket és mely ellen azonnal csatatervet készítettek.

De néhány nap mulva, midőn az első nehézségek elsimultak és a fiatal uralkodó megérkezte elnyomott egy ellenfölkélest, a miniszter-régensség, mely elég erős volt megbocsájtani és sokkal ügyesebb, semhogy ellenét a végletekig taszítsa, az elégedetleneknek odanyujtá a tápláló datolya-ágot, melylyel a politika az ókori olajágot helyettesíté és bőkezűleg kezdte a hivatalokat és kitüntetésekét osztogatni. Butronnak egy elsőrendü követségi állást dobtak oda. A vén diplomata kérette magát, mert meg volt sértve hiúságában, másrészt azonban örvendett. Eszébe jutott, hogy az éhes gyomor számára a száraz kenyér is jó és jobb egy veréb a kalitban, mint száz tuzok a levegőben és reá szánta magát ifju királyát, XII. Alfonzot, méltóságteljesen képviselni a külföldön. Pulidot kinevezték egyik miniszterium igazgatójának és Jakabnak a márkiéhoz hasonló követségi állást ajánlottak. De a fiatal Telemek olyan ember volt, ki a bosszu-

állásban osztotta izlését a chinaiaknak, kik, hogy fölhívják az istenek haragját és a nép gyűlöletét ellenségeik ellen, azoknak háza előtt fölakasztják magokat. Büszke megvetéssel utasítá vissza az odadobott csontot, nem kételkedvén, hogy erőszak útján nyílt küzdelemben ugy is övé lesz, amit jószántukból nem akarnak neki adni.

Ujra elfoglalá helyét régi pártbarátai: a republikánusok között, kik Martinez vezetése alatt elkeseredett ellenállásra készültek, mely főleg akkor válhatott volna komolyan veszélyessé, ha majd a párt az új monarchiával egyesül. Jakabot égből cseppent Herkulesként fogadták és tőle várták a tizenkét csodatett ismétlését. Azon időben, midőn Curritával visszatért Biarritzból, hü barátnője segítségével elnyert egy busásan jövedelmező szenatori állást, melyet lépcsőül tekintett, amelyen a merész Ápisz ökor társaságában a miniszteriumi Olympusba érhet. Három év mult el ekként.

Tél volt. Madridban a szokott élénkség uralkodott, két nevezetes esemény foglalkoztatá a politikusokat és a nagyvilágiakat: a Cortes megnyitása és a herceg házassága. Az egyik rendkívüli parlamenti vitákat helyezett kilátásba, a másik régen nélkülözött és mindig örömmel fogadott szórakozásokat. Másról sem beszéltek a városban és az udvarnál, főleg pedig Currita szalonjában, mely azon időben a fővárosban a legnevezetesebb gyűlpontja volt a politikusok és a madridi arisztokrácia tagjainak. Péntek estéi nevezetesekké váltak. Ott formálták a miniszteriumokat és ott bontották föl a házasságokat. A képviselőket megnyerték az ellenpártnak és

nem egy fiatal leány esett a grófnő vezetése alatt a galantéria áldozatává.

Lopez Pedro Currita szalonját Tallien de Stael, de Recanier és Girardin asszonyok szalonjaihoz hasonlítá és annyi bizonyos, ha nem is volt itt föltalálható a híres francia szalonokban uralkodó mintaszerű udvariasság és szellemes társalgás, de észlelhető volt itt is a társadalmon rágódó féreg: a botrány elnézése. Sohasem érvényesült még jobban a divat-királynők káros befolyása, kik ruháikkal uralkodnak az erkölcsök fölött, büneiket különcségek címén elfogadhatóvá teszik és a legtisztábblelkű egyéneket megbarátkoztatják az aljasságokkal. Vétkes könnyelműség, megbocsájthatlan gyöngeség folytán a legjobbak is keresik, elfogadják egy Currita társaságát, ki Sabadelljének karján fogadja vendégeit, míg gyermekei elhagyatva vannak távoli zárdákban és a már majdnem tökéletesen elbutult Villamelon besigue-t játszik és vendégeit »tengeri s szárazföldi« kalandjával, szakácsának működésével stb. untatja! . . .

A társaság emez elnézése nemsokára meghozta gyümölcseit. Egy újabb botrány, mely Currita házában, majdnem az ő vezetése alatt keletkezett, érlelődött, ujlag bebizonyítá, mennyire veszélyesen hat a rossz példa. Belluga Margit, a tábornok leánya, a két angyal egyike, Currita keresztleánya, eltűnt szülei házából. Kis idő múlva kitűnt, hogy Regnera Celesztinnel, a festővel szökött meg Olaszországba. Képzeltető, mennyire tárgyalva lett ez esemény, minő meglepetést, fölháborodást, szánalmat okozott. És mégis, bár senkisémet kételkedett, mi okozta a leány vesztét, ötven családanya közül alig kettő

szüntette be összeköttetését Curritával és alig akadt férj, ki megtiltotta volna feleségének a grófnő házáat látogatni.

Mert bár nem hiányzott ott a botrány, bün-aljasság, de emellett mily fényűzés, szellem és mily pompás ünnepélyek! Ezekben részt venni a »bonton«-hoz tartozott, ott megjelenni annyi volt, mint az elegancia matadorjai közé számittatni; ennyi finom élvezetért csak el lehetett nézni néhány Csekélységet?

De akadt egy hátor, elfogulatlan asszony, ki más véleményen volt. Madridban egy olyan hihetetlen hir kezdett szárnyalni, hogy eleintén általán a Velez-Club rossz tréfájának tartották. De később nem lehetett benne kételkedni és a szalonokban, előszobákban, a képviselőház folyosóin, a színházak foyerjeiben nem is beszéltek másról, mint eme képtelen, vakmerő, örült tervről. A tétlenek, a divatbábok aludni sem tudtak tőle. A madridiak élénk képzelőtehetsége különbözőképen indokolta. Némelyek politikai intriguát, mások asszonyi vetélykedést; sokan a divatkirálynők és az ajtatoskodók közötti kibékülést látták; a legjobban értesültek azonban azt állították, hogy a hajthatatlan Villasis asszony hadat izent a nagy bünös, Albornoz grófnőnek, ki bizonyára büszkén fogja fölemelni az odadobott keztyüt.

A vitatkozásokra Villasis márkinő szép kis meghívó jegye szolgáltatott okot, melyben tudatja számos barátjával, hogy megnyitja termeit és fogadó napjául a pénteket választotta. Eme napon fogadott Currita is. A grófnő e hirről szerdán értesült; épen nála voltak Bara hercegnő, Tagle Carmen és Valdivieso Mária. A férfiak

közül néhányan »tresillo«-t, mások billiárdot játszottak. Currita csakugyan fölemelte a feléje dobott keztyűt.

— Igazán? ... felelé legártatlanabb hangján — azon őszintén örvendek. Reménylem meghívta a »Szensziv-zárda« növendékeit?

— És a »Szent-Lajos« társulat tagjait! ...

— A meghívottaktól bizonyára követelni fogja a husvéti gyónás céduláját?

— És a plébános által aláírt erkölcsi bizonyítványt! ...

— A bált valószínűleg az olvasó leimádkozásával fogják megnyitni! ...

— Az udvari kápolna kántora engesztelő hymnusokat fog Szent Józsefhez énekelni! ...

— De végre is, — fejezé be Currita, — mi szándéka van a szegény Máriának?

Valdivieso asszony, aki a hirt hozta, halk hangon felelé:

— Azt állítja ... azt állítja ... hogy termeiben csak becsületes asszonyokat akar elfogadni.

— Ah! ... kiáltá különböző hangon a négy asszony és nevetni kezdett.

— Pedig mindeddig engem nem hívott meg, — felelé a grófnő szenteskedő arccal, szemeit ártatlanul lesütve.

— Engem se! ...

— Engem se! ...

— Engem se! ...

A türelmetlenül várt péntek elérkezett. Villamelon asztala mellett a husz meghívott közül csak tizenhárom foglalt helyet. E boszantó előjel folytán az ebédet kedvetlenül, zavartan költötték el. Villamelon komolyan, hallgatagon tömte magát, nem törődve szomszédnőivel, a német nagykövetné

és Bara hercegnővel. Szemben vele Currita ült, jobbján a nagykövettel, balján Martinez Antonio ő excellenciájával, az ex-Ápizs-ökörrel, ki elég nagyelkűn feledé a multban ellene elkövetett sértéseket és a háziasszony bizalmában Butron helyét foglalta el, pártfogása alá véve Sabadellt is. Currita ezért legbájosabb mosolyait és legédesebb szavait pazarolta reá.

Titokzatos mozdulattal mutatott neki egy kis átlátszó kristály vázát, mely tányérja előtt állott és melyben egy kis ibolyacsokor illatozott, a frakk gomblyuka számára megkötve. Bár ez idényben az ibolyák a ritkaságok közé tartoztak, mégsem tűntek volna föl az asztal drágaságai között, ha az ibolyák között nem lett volna egy picziny lilium, mely nagy költség és fáradsággal lett nevelve a palota üvegházaiban. Erre a jelenvényre célzott a grófnő mozdulata és mosolya, Martinez elérté a célzást, mert anélkül, hogy valaki ellenvetést tett volna, mormogá:

— Az asszonyok igazi démonok!

Jakab nyughatatlan tekintete, melylyel a hét vendég hiányát konstatálta, csak még fokozta Currita haragját. És a legnagyobb baj az volt, hogy a két hiányzó vendég, a jó hírnévnek örvendő madridiak közül való volt, kiket azért iparkodott házába meghívni, hogy jelenlétükkel elvakítsa a tudatlanokat, megnyugtassa a félénkeket és eloszlassa a kételyeket. Két vendég hiánya különösen bántá Curritát, ezek Ferenc bácsi és Pastor Leopoldina voltak. Az első nem is mentette ki magát, a második egy alkalmatlan pattanást, mely egészen elrutitja, adott utolsó percben elmaradásának okául. Nem annyira a két barát fekete hálátlansága bántá a grófnőt,

mint inkább ama nyugtalanító tudat, hogy eme két előrelátó patkány idejekorán igyekszik a hajóról menekülni, mely merülőfélben van. Rossz előérzete és féelme percről-percre növekedett.

Iparkodott a lankadó társalgást fölélnkíteni, rettegve a legnagyobb megalázástól. Bevett szokás szerint a pénteki meghívottak jóval az ebéd vége előtt érkeztek.

De ma hiába figyelt Currita a külső zajra, nem hallotta sem a termekben, sem a teke-szobában a vidám vendégsereg nyüzsgését, mely máskor egész hajnalig el szokott tartani. Amennyire csak lehetett, kinyújtotta az ebédet, mert nem szerette volna vendégeit a kongó termekbe bevezetni és még mindig reménylette, hogy a többiek csak késnek és aggodalma hiába való.

De végre mégis asztalt kellett bontani. Úgyes módon akarta azt tenni. Lábacskájával gyöngéden megérintette Martinez lábát s jelentőség-teljes pillantást vetve Jakabra, értésére adá a két férfinak, hogy itt a pillanat. Kivette a Martinez előtt álló kis ibolyacsokrot a kristályvázából és sajátkezüleg tűzte azt a vén össze-esküvő gomblyukába és kihívó mosolylyal fordult a többiek felé, mondá:

— Uraim . . . virágozzák föl magukat.

— Vigyázzon, Martinez vigyázzon, mondá Sabadell jól játszott tréfás hangon. — Önt törbe akarják csalni.

— Törbe! — kiáltá Currita. — És miért?

— Igen, igen, önt reászedik. Nem látja, hogy az ibolyák között kis lilium van?

— Istenem! Minő gondolat! Ez ellen protes-tálok. Nyiltan bevallom, hogy mindenkit, akit csak lehet, reábeszélek, de csellel, erőszakkal

senkit sem akarunk rávenni . . . Martinez, akarja virágomat? Feleljen nyiltan: igen vagy nem?

— Igen, igen, igen! — bögé az Apisz ökör.

— Tehát elfogadja? . . .

— Elfogadom . . .

— Minden következményeivel . . .

— Minden . . . következményeivel, — felelé biztos hangon Martinez. Önérzetesen, majdnem büszkén nézett végig a vendégseregen; a vad plebeikus Marius sem nézhetett volna másként, a midőn a patriciusok hizelgése által meg lett nyerve.

Általános tetszésnyilatkozattal fogadták a volt republikánus félreérthetetlen szavait.

A meghatott Villamelon ajánlá, hogy igyanak XII. Alfonso egészségére. Mindnyájan helyeselték és a márki megragadva Martinez poharát, melyből az épen ivott volt, ünnepélyesen kijelenté:

— Ez a pohár történeti nevezetességüvé válik. Hallja ön Martinez? . . . Engedje, hogy e poharat megtartsam és gyermekeimnek hagyományozzam.

Azután eme fontos pillanat után nagy zavarában karját nyujtá a német nagykövetnének és a kis kék terembe vezeté, hol szokás szerint a fekete kávéét szervirozták.

A kék terem üres volt és a nyitott ajtókon át a sárga terem és a nagy bálterem, melyet minden pénteken kivilágítottak, hasonlóan üresek voltak. Négy ur megijedve e nagy magánytól, a terem egyik sarkába huzódott és »tresillot« játszott.

A megijedt, megrémült Currita még hinni akart vendégei késésében, de a kérlelhetetlen óra féltizenegyét mutatott.

Ekkor egy karosszékben gazdagon öltözött asszonyt pillantott meg, ki divatlapot tartva kezeiben, elaludt.

Mazacan Izabella volt, az álnok Izabella, ki semmi alkalmat sem mulasztott el, ha barát-nőjét megalázhatta vagy boszanthatta. Jobb alkalmat már nem is találhatott volna. Ezért sietett is eljönni és tetteté magát, hogy elaludt. Nemsokára azonban elhatározá magát, hogy szemeit fölnyitja, de ezt oly komikus meglepetéssel és jól játszott fölijedéssel tette, hogy valamennyien hangosan fölnevettek.

— Bocsáss meg kedvesem, — mondá. — Mikor így egyedül láttam magamat, elaludtam és azt álmodám, hogy a »szegény Curra« is Villasis asszonyhoz ment látogatóba.

E percben nagyon fölhevülve Tagle Carmen, Velez Paco és Sardona Gorito léptek be. A színházból jöttek, ahol senkisé volt, épen senki, de hiszen efölött nem is csudálkoztak, mert pénteken az egész világ csak Curritánál lehet.

Utközben azonban meghallották, hogy az egész társaság — ki az ördög gondolta volna ezt? — Villasis márkinénál adott találkát egymásnak.

Egészen fölháborodva azonnal ide futottak ez ellen az árulás ellen protestálni és a »szegény Currát« az ő hűségök felől biztosítani.

A »szegény Curra« nem igen látszott örven-denit eme protestálásoknak, mert nem ügyelve reájok, ideges léptekkel sietett a tekeszobába, hol Martinez, Jakab és két idegen képviselő titokban tanácskoztak. És bizony nem volt, aki zavarja őket. Gratuláltak neki ügyességéhez, melylyel az ibolyacsokor komédiáját eljátszotta, ami nagy föltünést fog kelteni. Másnap a »Flor de Lis« részletesen el fog mindent mondani és ezzel elő-készíti a talajt Martinez manifesztáns beszédéhez,

mit néhány nap mulva a szenátusban tartani készült. Az Apisz ökör nem akarta maga után a hidat fölgujtani, mielőtt nem szerzett meggyőződést, szívesen fogják-e látni ezt a tüzet az udvarnál? A grófnő fölajánlá neki szolgálatait, mert Izabella uralkodása óta udvarhölgy volt és férjhezmenetele alkalmával az ifju királyné kénytelen volt neki ez állás jelvényét, a keresztet, elküldeni. De Martinez más hírnökre vetette szemeit, Jakabra, ki nemsokára uj állásában, mint spanyol grand, nagy szolgálatokat fog tehetni és kinek önzetlenségét senki sem fogja kétségbevonni.

Szomoruan és lassan mult el az éj. Negyed egyre, midőn Lopez Pedro egy egész hétre való nyálksággal megtölté zsebeit és föl akará jegyezni a jelenlevők neveit, csak tizennégy urhölgyet sikerült neki összehozni. Ugyanezen órában Villasis márkinő nagy diadalt ült, mert százhusz becsületes asszony jött el meghívására — és a következő pénteken is ismétlé látogatásait — bebizonyítandó a pesszimistáknak, hogy Madrid még nem egészen romlott és kevés jóakarattal, egy nagylelkü eszmével ki lehetne irtani a botrányt. Sokszor egy csöpp méreg, egy mikroba elegendő és a test meg van mérgezve, a levegő megrontva. De ha az energikus orvos elvágja a beteg testrészt, mely a többit megmételyezi, a veszély el van háritva. Nagyobb része az embereknek jó, miért hagyják magukat egy marék gonosz által vezetetni? Villasis asszony egy szavával százhusz erényes asszonyt gyűjtött maga körül; Currita minden merészsége, hazugságai, csábjai által csak tizennégy bukott nőt birt magánál visszatartani.

IV.

»Ő felsége XII. Alfons király (az uristen tartsa meg!) február 7-én délután két órára rendelte el a spanyol grandok fölavatásának ünnepejét. A fölavatandó grandok nevei a következők . . .«

Eme türelmetlenül várt hir, melyet minden lap közölt, azonfelül a főudvarmester hivatalosan tudatott az érdekelt felekkel, nagy izgatottságot keltett a társaságban.

Az új uralkodó alatt ez volt az első fölavatás és a kronologikus rendben fölsorolt nevek között, eme nagy nevek között, melyek a spanyol történelemben hősiesség, erényes tettek, lelki nagyság által lettek nevezetesek, ott szerepelt másodiknak Don Tellez-Ponce Mellgajero, Jakab Sabadell márki neve is.

Am Sabadellnek a spanyol grand címére csak felesége révén, kitől tizenöt év óta elválva élt, volt joga. A márki cinizmusától kitellett, hogy idege cimekkel ékesitse magát. De hogy az uralkodó eme bitorlást szentesíti és a legmagasabb rangra emeljen egy kalandort, ki annyi ballépés és büntény után nyíltan kimutatta a kormány iránti gyűlöletét, ez mindenestre gondolkozóba ejtett mindenkit. Azért azok, kik szeretnek a

titokzatos dolgokba behatolni és föladatul tüzték ki maguknak, hogy az emberek tetteinek legtitkosabb rugóit kipuhatolják, összeköttetésbe hozták Jakab jelöltségét a »Flor de Lis« néhány nap előtt közölt cikkecskéjével. Ebben dagályos, enigmatikus bevezetés után el lett mondva, hogy egy nevezetes államférfi, ki már régóta visszavonult a politikától, ismét kiáll a küzdőterre, körülvéve bátor bajnokokkal, erőteljes kezében a Bourbonok lobogójával. Egy angyali lénynek, ki szelleme, ékesszólása és szépsége által egyaránt nevezetes, sikerült az öreg atletát megtéríteni és néki új szövetségük megpecsételésének jeléül egy ibolyacsokrot átnyújtani. Nem nehéz volt kitalálni, hogy az öreg atléta alatt, Martinez és az angyal alatt Alborno grófnő volt értve Mindenki tudta, miszerint Sabadell a »bátor bajnokok« csapatjához tartozott. És ebből következették azután, hogy őt küldték előrsnek a kir. palotába, mint egykoron Mózes hirnökeit az ígélet földére. Most csak az volt a kérdés, minő kompromissziók, paktumok és alkudozásokra jogosít a politika? A kormány oszlopai, legomolyitva az intriga fonalát, kinyilatkoztatták, hogy ezen merészség nagyon ügyes támadást takar.

Még csak egy nehézség volt. Ki lett volna elég arcátlan Sabadellnek keresztapául szolgálni? A márkinak ősi szokás szerint eme tisztre a család fejét, az öreg Ordaz herceget kellett fölkérni, ki a becsületes, lovagias nemes embernek példányképe volt. Bármennyire is iparkodott Sabadell eltitkolni, mégis kiszivárgott, hogy szégyenteljesen el lett utasítva és Villamelon márkiban nyert helyettest.

A jelentőségteljes nap szomoru előjelek mellett

kezdődött. Hideg szél fujt, az égen felhők kergedtek és dél felé nagy pelyhekben esett a hó. Pompás fogat jelent meg a királyi palota előtt, körülhajtatott a keleti téren és megállt a főkapu előtt. A remek lovakat Sickles Tom biztos keze hajtotta és csakis Fric birt olyan ügyesen a bakról leugrani és merev testtartással annyira korrekten a kocsi ajtaját fölnyitni. A csekélyszámu báméshkodók, kik nem félték a hidegtől, hogy a nagy urakat megbámulhassák, először is egy háromszögletű, fehér tollas kalapot láttak, azután egy fénymázos aranycsattos cipőt és végre fehér selyem harisnyás, jól táplált lábikrát. — De a kalap, cipő, lábikra hirtelen újra eltűnt a kocsiban, honnét hangos: »Brr . . .« hallatszott ki, mint amilyent a jeges vízbe mártott ember hallatna, azután ismét megjelentek, újra eltűntek, míg végre reászánták magukat, hogy meleg óvhelyüket elhagyják. Most láthatóvá lett az egész Villamelon márki, nagy udvari gálában, bő, nyesttel bélelt köpenybe burkolva.

Fölhajtá gallérját, megborzongott, lábaival dobbantott és dadogá: »Siessünk, siessünk . . .« Utána kilépett a kocsiból az Apisz ökör; azután egy madár könnyedségével Valdivieso Mária és végre Albornoz asszony, pici fekete kalappal vereshaju feje tetején. Végigjártatá szemeit a palota előtt álló kocsisoron, fürkészőleg nézett szét a téren, az odanyiló mellékutcák torkolatain és duzzogva mondá:

— Még nincs itt.

— Eh! mit sem tesz — felelé Villamelon. — Hideg van és még elkésünk.

A kir. palota órája csakugyan háromnegyed kettőt mutatott.

A márki karját nyujtá Valdivieso Máriának, Currita Martinez karját fogadá el és mind a négyen fölmentek a fölépcsőn. Fönt a lépcsőházban most két öreg férfi alakja jelent meg: az egyik, kicsi, kövér, fehér haj és szakállal, nagyon egyszerűen volt öltözve, a másik sovány, barna volt és altábornagyi ruhát viselt. Élénken vitatkoztak. Currita figyelmezteté reájok Martinezt.

— Nézze csak, ki jön ott, — mondá — Gallego, az igazságügyminiszter . . . Csodálkozni fog, bennünket itt látni . . . Menjünk. Most észrevett. Nos? Azt hiszem biztosra veszi, hogy még ma este kiüt a krízis a miniszteriumban.

Az Ápisz-ökör jelenléte csakugyan megbénítani látszott a minisztert, megállott, kimereszté szemeit és tanácskozott nem kevésbé megrémült társával. Meglepetésük nagyon természetes volt. Amadeo bukása óta Martinez nem tette be a lábát a királyi palotába és bár jelenlétét most egyszerűen kíváncsiságnak is lehetett tulajdonítani, azért mégis nyugtalanító volt a miniszterekre nézve, tekintve a »Flor de Lis« indiskrécióit és Sabadell előrs szerepét. Martinez élvezte a két államférfi fölindulását és szerette volna magát Gallegónak bemutattatni.

— Ez nagyon egyszerű, — viszonzá Currita.
— Mindjárt meg fogja látni.

Fölérve a lépcsőn, könnyü főhajtással felelt a két öreg mély bókjaira.

— Gallego! Kérem egy percre. Egy sziveségre akarom kérni, egy kis rendjelt kérek, a katolikus Isabella keresztet, vagy a III. Károly rendet, egy kicsiséget. Grenadai birtokom intendánsának fia megnősül. Kissé hiu, szereti a cifra-

ságokat és szeretném őt ilyesvalamivel megajándékozni. Majd elküldöm önnek a szükséges jegyzeteket. Ugy-e meglesz? Számíthatok reá? Ah! De bocsánat! Ön nem ösmeri Martinezt, Gallego Fernandez ő excellenciája, az igazságügy-miniszter. — Don Martinez Juan — Antonio, az én kitűnő barátom.

Az ex- és az aktuális miniszter udvariasan köszöntötték egymást és Currita győzedelmes pillantásokat vetve maga körül, két oldalán a politikai ellenfelekkel haladt a királyi előszoba ajtaja felé. Ott az ideges, reszkető, türelmetlen Villamelont találta.

— Istenem! — mondá — miért állsz meg minden lépten? Képzeld, Jakab még mindig nincs itt! — Mindig elkésik. Vidd magaddal Martinezt és iparkodj jó helyet találni. Értesz? Ha nem sietsz jobban, nem fogsz bennünket látni, sem Jakabot, sem engem. Lám! Már két óra! És Jakab még mindig nincs itt... Ah! Végre valahára ott jó!

Sabadell alakja csakugyan föltűnt a folyosó másik végében. Nagyon jól nézett ki és impozáns megjelenés volt a szevillai lovászmesternek festői öltönyében a Szent-Jakab köpenyvel.

A márki alig engedett neki annyi időt, hogy gyöngéden mosolyogjon Curritára és kezét szoríthasson Martinezzel. Karjánál fogva vonszolá őt a helyiségbe, hol a fölavatandók keresztatyáikkal a király érkezétére vártak.

Az inasok a királyi előszobában rendezkedtek, hol eme sajtászerű és impozáns ceremónia megtartandó volt, melyet V. Károly hozott be, ki csak tizenkét spanyol grandnak engedte meg ama kiváltságot, amit azelőtt valamennyi birt,

hogy jelenlétében főveget viseljenek, ezen grandokat azután elsőrendü grandoknak hívták.

E kiváltságosak száma azóta fölszaporodott, de a ceremónia nem változott.

A királyi előszoba tágas, hosszukás terem, komoly irányu diszitményekkel.

A menyezetre Maella festette az allegoriát: Az idő fölfedi az igazságot. Jobbról két széles balkon az Armeria térre nyilik, balról két ajtó a belső lakosztályokba vezet és a háttérben levő ajtón át a király szobájába lehet jutni.

A falak egészen be vannak vonva sötétkék selyemmel, melyen nagy liliom virágok és A. B. betűs veres bársony monogrammok vannak elszórva. IV. Károly és Mária Luiza, VII. Ferdinánd és Amália képei diszitik a falakat. Kék selyemmel bevont padok huzódnak végig a tölgyfából készült és művészileg faragott lambrinusok mellett. Négy remek, márvány és bronzból készült állványon II. Izabella, Assisi Ferenc, IV. Fülöp és VI. Ferdinánd szobrai diszlenek.

Egy ötödik állvány, mely a két erkély közé van helyezve, szemben a márvány kandallóval, mely fölött óriási tükör függ, talpazatul szolgál III. Károly szobrának.

Az előszoba valamennyi ajtaja nyitva volt, kivéve ama szoba ajtaját, hol a fölavatandók vártak. Az ünnepély hőseinek rokonai és barátai elhelyezkedtek. Midőn az óra kettőt ütött, belépett a király, követve főudvarmester és valamennyi fölavatott grandtól. A király táborszer-nagyí egyenruhát viselt.

Egy magas támlányu karosszékben foglalt helyet, mely előtt meggyoszín bársonnyal letakart asztal állott. Föltette fővegét; a grandok

hasonlóan, de állva maradtak ő felsége oldala mellett. A király titkára kinyitva az elzárt szoba ajtaját, hangosan mondá:

— Benhacel márki ur.

Az elsőnek hívott az etiquette szerint az volt, kinek családja legrégebben birta a grandi méltóságot.

Fiatal tüzérkapitány lépett a terembe; a szolgálatban levő kamarás és egy törődött öreg által vezetve, ki admirálisi egyenruhát, mellén csillogó érdemrenddel viselt. Algar herceg volt, a tiszt nagyapja és keresztapja. Főveget viselt, a fiatal ember azonban hóna alatt tartá csákóját és így födetlen fővel még inkább kitünt energikus, spanyol jellegű feje, napbarnított arcával, melyben a fekete szemek úgy csillogtak, mint a kard acélja. Büszke, szép megjelenése általános bámulatot keltett és rokonszenves moraj üdvözlé az előkelő párt.

Az ajtó küszöbén tették meg az első szer-tartásos bókot, a másodikat a terem közepén, a harmadikat a király előtt, azután a grandokat üdvözölték, kik viszonozták köszöntésüket. A kamarás és az öreg herceg most egy lépést hátráltak, a király katonásan szalutált és mondá:

— Benhacel márki, tegye föl fővegét és beszéljen.

A kapitány azonnal föltette fővegét és szemben a királylyal elkezdte beszédét, melyben nagyjában családjának dicsőséges multját vázolta. Hangja eleinte tompa, fátyolozott volt az izgatottságtól, de a dicstettek elbeszélésénél mindinkább bele melegedett és valóban ékesszólóvá vált a trafal-gári epizód elbeszélésénél:

»Gravina a kabinjában haldoklott... Az »Aszturiai herceg« nevét viselő hadihajó Cadix

felé sietett és egy tiszt parancsnoksága alatt állott, ki három fiával szállt hajóra, kik közül kettőt oldala mellett látott elesni. Az éjen át borzasztó vihar támadt. A megrongált hajót minden hullám végveszélylyel fenyegette, kénytelenek voltak a vihar ellen egy árbócot megerősíteni, mely azonban szerencsétlenségre kötéllel az árbóckosárhoz volt kötve. A hajó már megdőlt és alámerülni készült. Három matrózt separt el már a hullám, kik fölkuasztak a kötelet elvágni.

Ekkor a tiszt legfiatalabb fia felé, egy alig 12 éves tengerész-apródhoz, utolsó vigasza, családjának utolsó sarja felé fordult és parancsolá:

— Előre, önön a sor!

A gyermek fogai között tartva a baltát, elérte az árbóckosarat és a Szent-Szüz oltalma alatt elvágta a kötelet.«

Mély csöndben, általános megindultság között, mi sokaknak könnyet csalt szemébe, Benhacel márki reá mutatott az öreg Algar hercegre és folytatá:

»A tengerész-apród nagyatyám volt. Apám is, egészen 1868-ig bátran szolgálta a királyát... De szeptember havában letépte csillagait és eltörte kardját. — Ami engem illet, Sire, én az alcoleai csatánál rántottam először kardot és hiven családom hagyományához azt, mint spanyol grand, Felséged lábaihoz teszem, miután mint katona már Felségednek szenteltem azt.«

E szavak mellett kardjának markolatára tette kezét, melyről két ujj hiányzott, amit az alcoleai csatában vitt el egy kartács. Leemelte fővegét, térdet hajtott és kezét csókolt a királynak; azután üdvözölve a király körül álló grandokat, nagyatyjával közéjük vegyült.

Az öreg sirt, mint a gyermek és valaki mondá :

— Az admirális sir, a tengerész-apród nem sirt! . . .

De fájdalom, a ceremónia nem itt fejeződött be.

A titkár ujólag kinyitva az ajtót, mondá :

— Sabadell márki ur.

Most a komédia kezdődött. Villamelon lépett be elsőnek, ünnepélyes, impozáns tartással, emelt fővel, mereven tartva vaskos testét, kezén vezetve Jakabot. Sabadell szép volt, erőteljes, férfias szépségét öltönye meg inkább érvényre juttatá. A szevillai lovászmesterek ezüsttel himzett vérvöröszekéje kiemelte karcsu termetét; a fehér selyem térdnadrágok, izmos, formás lábszárait. Széles, mellén keresztezett esarp, magas, fénymázos csizmák, fehér tollas háromszögletű kalap egészíték ki eme valóban festői öltözéket, melyet fesztelesen és elvitázhatatlan kecscesel viselt.

A szertartásos köszönések után Villamelon egy lépést hátrált és keresztbefont karokkal III. Károly szobrával foglalt helyet. Iparkodott egyszerű és mégis impozáns lenni, suttyomban a közönséget nézte és gondolá: »Mindenki engem néz . . . Szép lehetek.«

Sabadell egyedül látva magát a teremben, eleintén kissé kijött a sodrából. De hamar észrevette, hogy minden tekintet, még pedig nem nagyon jóakaróan, feléje fordul és erre azonnal visszanyerte vakmerőségét és büszkén, nyugodtan akart a közönségen végignézni, valójában azonban szemtelen, kihívó pillantást vetett maga körül. A néző közönség lökdöste egymást, hogy jobban lássson. Az első sorban Currita majd elnyelte tekintetével kedvesét.

Mellette Martinez egy ablakmélyedésbe húzódott vissza, honnét mit sem láthatott, de vas-tag botjára támaszkodva, dobogó szívvvel figyelt. A király szobájának szárnyas ajtai mögött halk léptek és selyem suhogása hallatszott: — ez elárulta, hogy a királyné titokban jelen volt a szertartáson.

A jelenlevő udvaroncok nagy érdekeltséggel várták Sabadel beszédét. Benhacell márki szavai egy valóságos spanyol grandot festettek le előttük, érvényre emelve a régi közmondást: »Noblesse oblige«. E mondás nem kötelez ugyan arra, hogy valamennyi nemes lángész hős vagy szent legyen, mert a lángészt nem lehet örökölni, a nemeslevél még nem tesz hőssé és a szent életmód nem majorátus. De igen is, megköveteli, szent kötelességgé teszi a grand címmel, az azzal járó kötelezettségeket is elvállalni. Mindig jó példával járni elől, semmi helytelent sem tenni és nem csak az élvezeteknek, de a kötelességnek is élni.

De hány igazi grand van Spanyolországban? . . .

Jakab ékesszólóan, jól beszélt. De nem bizott emlékezőtehetségében és olvasta beszédjét. Ez nagyon eszélyes elővigyázat volt; így legalább semmit sem mulasztott el: sem a célzásokat, sem a kétélű szavak hangsúlyozását, megtette finom ajánlatait és amellet figyelt, hogy a minden oldalról fenyegető szirteket kikerülje.

Kifogástalanul ügyes beszédje elárulta az Ápisz-ökör hatalmas segítségét. A legnagyobb csöndben figyeltek szavaira és beszédje végeztével, a hallgatóság kellőleg tájékozva, jelentőségteljes pillantásokat váltott egymással. Többé kétséget sem szenvedett: Martinez »éber bajnokaival« elér-

kezettnek látta a pillanatot a cselekvésre és Sabadell, a fegyvertársuk, gyöngéd módon tudatta ezt az uralkodóval. Sallego Fernandez és a minisztériumbéliek megijedtek ez éhes barbárok láttára, kik ama szándékkal léptek ki a forradalom által földult bozótból, hogy reá vessék magokat a budget termékeny földjeire és a termést megkaparíthassák. A vállalat merész volt. Miként fogja azt a király fogadni? Eme kérdésen tépelődtek valamennyien, míg a többi tizenkét fölavatandó sorban fölvonult.

XII. Alfonz ekkor fölemelkedett és födetlen fővel körüljárta a termet, valamennyi spanyol grandot megszólítva és üdvözölve. A pillanat ünnepélyes volt. Senki sem moccant és egy légy repülését meg lehetett vona hallani.

Mit fog válaszolni az uralkodó? Figyelembe kell-e majd venni eme betörőket, vagy reájok lehet-e rontani, hogy visszaverve őket örökre ártalmatlanná tegyék. A király szótlanul haladt el Villamelon mellett; ez rossz jel volt. Sokáig beszélgetett Algar herceg s annak unokájával s végre Sabadell elé ért. Az izgatottság a legnagyobb fokra hágott. Talán Spanyolország sorsa forgott kockán. Jakab minden vakmerősége dacára elsápadt és reszketve lehajtá fejét. A király hosszasan nézett reá és maliciózusan mosolygott:

— Nos! Sabadell — mondá — mit csinál a jó barátja Martinez? Hallottam, nagyon szereti az ibolyákat. Mondja meg neki, hogy azok nagyon korán virítanak Casa del Campóban, és hogy jövő csütörtökön délután négy órakor én is oda megyek.

Mást nem mondott a király, de ez elég volt. Az ablakmélyedésben az Ápisz-ökör könnyebbülten sóhajtott föl, szeretett volna énekelni, táncolni,

miként honfitársai vig percekben azt tenni szokták, de kénytelen volt beérni azzal, hogy Currita karját erősen megszorítá. Ez diadalmámorában meggondolatlanul mondá neki:

— Martinez, csináltasson magának udvari öltönyt!

Egy évődő hang, mely nem tudni honnét jött, válaszolá:

— Fordittassa meg azt, melyet Amadeo uralkodása alatt viselt, ez kevesebbe fog kerülni.

Most még hátra volt a szertartás legfestőibb része.

Midőn a király visszavonult lakosztályába, az ujonan fölavattak keresztatyáik kíséretében elhagyták az előszobát, hogy bemutatassanak az Alabárdisták testületének. Ezek két sorban voltak a lépcsőn végig fölállítva.

A grandoknak a lépcső egyik szárnyán le kell menniök és a másikon feljönniök, mialatt a katonák lándzsáik végével egyet koppantanak a márvány kockákon, ekként feelve a tisztelgésre. A néző-közönség megtölté a galleriát és a belül eső lépcsőfokokat, hogy a fölvonulást szemlélhesse. Midőn Jakab végre a szertartás végeztével a galleriába ért, Currita és barátai elébe szaladtak és elhalmozták szerencsekivánataikkal. Sabadell majd megpukkadt a büszkeségtől és Nabuchodonozorként majdnem ekként kiáltott föl: »Isten vagyok!...« Tíz lépésnyire tőle Martinez, botjára támaszkodva, lehajtott fővel mosolyogva fogadá az udvaroncok bókolásait, kik vetélkedtek szőrös kezét mielőbb megszorithatni. A tábornok, ki az előbb az igazságügyminiszter kíséretében volt és kit »napraforgónak« neveztek, mert ő volt az első, ki a fölmenő nap . . . a jövő miniszter

felé fordult, barátságosan meghívta őt birtokaira vadászni.

A hó nagy pelyhekben hullott, Villamelon, rettegve a náthától, sietette a hazatérést.

Currita meghívta ebédre Martinezt és Jakobot, de ez előbb haza sietett átöltözni. Az előszobában az ezüst tálcán, hova Damien az érkező leveleket helyezni szokta, ismeretlen kézirattal címzett széles borítéku levelet vett észre. Sietve levetette köpenyét és zekéjét, öltözőszobájába sietett és míg várta, hogy az inas csizmáit lehuzni jöjjön, fölnyitotta a levelet.

Fehér papírlapon ott ragyogott a piros pecsét, melyet egykoron a második szabadkőműves levélből lefejtett. Jakob megrémülve nézte azt és egy vércseppet vélt látni.

V.

Másnap — farsang vasárnapja volt — kisütött a nap és fényes sugarai eláraszták az utcák sarát; Madrid hasonlított egy virággal koszoruzott, szemétdombon trónoló courtisanehoz. A heves északi szél elkergette a felhőket és az utcaseprők figyelmét elkerült havat a csatornákba és a zugokba seperte. A hideg és a lustaság nem hagyta kibujni meleg paplanjaik alól a lustálkodókat. Azért midőn Damien az órát nyolcat ütni hallá, balfelére fordult és jót készült aludni, meg lévén győződve, hogy a márki ur csak dél felé fogja őt szólítani. Ez édes illuziókból heves csengetés rázta föl. Hogyan? Máris? Mit jelent sen ez? A márki ur annyira csöngetett, hogy míg a hü szolga ágyából sietve kiugrott, a csengő még kétszer, oly erővel szólalt meg, hogy Damien tájékozva lehetett ura jókedvét illetőleg. Félig felöltözve az inas sietve fölrántotta az ajtót, de meglepetve állt meg a küszöbön: A márki már fönt volt és felöltözve, megborotválkozva ült egy alacsony asztal mellett, lepecsételt levelet tartva kezében.

— A márki ur hívott?

— Nem hívtam, de százszor is csöngettem,
— kiáltá Jakab dühösen. Juttassa e levelet azon-

nal rendeltetése helyére. Vigye el maga és rögtön. Ha az illető már nem lakna ott, ami valószínű, úgy kutassa ki a lakását, még pedig azonnal.

A levél egy bizonyos Perez Cueto Xavier Ferenc névre volt címezve * * * utca 10. szám, harmadik emelet, ajtó jobbra. Damien szó nélkül meghajtá magát, elvette a levelet, a pokol fenekére kívánva Perez Cueto urat, akinek eme sétát ilyen szélben s eme korai órában köszönhette és elsietett; mialatt Sabadell azt kérde magában, mi a manót csinálhatnak az emberek, akik ilyen korán fölkelnek? Kényelmetlenül érezte magát, valami megnevezhetetlen szomorúság bántá. Midőn azelőtt való nap, diadalittasan sikere felett haza érkezett és megtalálta a titokzatos levelet a szabadkőművesek pecsétjével, bármennyire is iparkodott magával elhíttetni, hogy e levél nem egyéb rossz tréfánál, mégis félelem tölté el lelkét. E vérre emlékeztető jel eszébe hozta az őt fenyegető veszélyt, fáradozásait annak elhárítására és vétkes gondatlanságát, melylyel megszűnt cselekedni. Épen olyan heves mint könnyelmű természetű a félelemből most a haragba csapott át. Haragudott a sorsra, láthatatlan ellenségeire és főleg önönmagára. Miért várni és tétlenül maradni? Nem lett volna már eddig is kötelessége a veszélyt kétszer is elhárítani? Minek az ingerült szektát ennyire kihívni. terveit kompromittálni, álmait megsemmisíteni? Keservesen megbánta, átérezte könnyelmű hanyagságát és elhatározá azonnal cselekedni. Gondolkodás közben megnyugodott. Helyzete még nem egészen kétségbeejtő, mert még kezei között vannak Garibaldi levelei, amelyek ha az idővel veszettek is értékükből, de azért Jakab még sem kételkedett, hogy ügyes hazugsá-

gokkal, furfanggal képes lesz magát mindenből kitisztázni. Hiszen a jövő oly szép volt!... A győzelem egészen biztos. A kegybe jutott Ápisz-ökör nem fog késni az új kabinet megalakításával. És akkor ő miniszter lesz! Miniszter!... A kéekkel bevont széken ülve, kezével kardjának markolatján, bátran nevetet majd az ijesztgetések és fenyegetések [fölött. Bármennyire is haragusznak a szabadkőművesek az áru-lóra, mit tehetnek a miniszter ellen?... De az eszélyesség azt tanácsolá, ne halaszsa továbbra az ügy tisztázását és ne várja be a harmadik pecsétet is, — eme groteszk komédia harmadik fölvonását — hanem szabaduljon meg azonnal minden nyughatatlanságtól.

Garibaldi levelei egy bizonyos F * * * Neptunhoz, a szekta befolyásos tagjához, voltak intézve, ki a magánéletben keményítőt gyártott egyik külvárosban és Perez Cueto nevet viselt. Eme homályos név és szerény foglalkozás — ha a jól értesült embereknek hinni lehet — egy egykoron nevezetes embert takart, akinek életmódja és hirtelen eltűnése annak idejében nagy port vert föl. Jakab ösmerte e multat és amaz időben, midőn Prim tábornoknak hadsegéde volt, szoros barátságban élt a mostani gyárossal. Udvarias, megfontolt levelet irt tehát neki és találkát kért tőle egy nagyon fontos ügy megbeszélése végett. Szorosan megtartá a szabadkőműves formulákat és szintén egykori fölvelt nevét F * * * Byron, mely a költővel nagy hasonlatossága miatt igen helyén való volt, irta alá.

E percben visszatért Damien, jelentve, hogy Perez Cueto még mindig ugyanazon házban lakik, otthon volt és a levelet azonnal átadták

neki. Jakab föllélegzett. Szomoru előérzetei elenyésztek. Ügyét befejezettnek tekinté és mivel nem tudta, mivel ölje el idejét, ismét lefeküdt, meghagyva Damiennek, ha válasz érkezne, neki azt azonnal adja át, különben pedig két óráig aludni hagyja őt. Pontban két órakor, mivel mindaddig semmi levél nem érkezett, Damien alig bírta urát mély álmából fölrázni. Sabadell bosszankodott, de nem nyugtalankodott e késés miatt, fölkelt, a szokott keresettséggel felöltözött, sietve villásreggelizett és a Velez-klubba ment. Damiennek meg volt hagyva, bármely órában és bárhova is azonnal utána hozza a türelmetlenül várt feleletet.

A Velez-klubban nagyon vigan voltak. A farsang tiszteletére Velez Paco és Sardona Gorito különös játékot találtak ki. A balkonról selyemzsinóron leeresztettek egy szallagok és csengőkkel diszitett bonbon-zsákot. Rendesen azon nőkre céloztak, akik a csengők zajára fölnéztek: ha szépek és fiatalok voltak az illetők, ugy virág- és bonbon-eső hullott reájok, a csunyak és öregekre azonban nyelvet öltöttek. E mulatság, bár épen nem volt illő egy jövendőbeli miniszterhez, Jakabot mégis nagyon mulattatta, nevetett mint a gyerek és egy egész confettit vásároltatott másnapra. Este felé Curritához sietett, hová ebédre volt hiva Martinez és valami Cascante Vincent társaságában, ki igen befolyásos szenátor volt és elégedetlen lévén a minisztériummal, találkozást kért az Ápisz-ökörtől.

Jakab lefelé haladt az Alcala-utcán, átment a puerta del Sol-on és betért a Carmen-utcába. A hasonnevü templom mellett egy groteszk »estudiantina« felerészben sárga, felerészben veresbe

öltözve, egy operette-áriát kornyikált, egy szálás legény falábakon járva, melyeknek segítségével egészen az első emeletig fölért, klarinettet játszott és az adományokat szedte össze. Társaik triviál zene mellett a sárban ugráltak és táncoltak, óriási multság sovár tömeg által körülvéve, mely nem volt válogatós és nevetett a táncosok mozdulatain és arcfintorgatásain. Jakab a templom lépcsőjének hosszában elhaladva iparkodott utat törni magának. De hirtelen rémülten állapotodott meg egy csapat undorító pufókos álarcos mögött, kik rongyos takarókba burkolva, félig részegen támolyogtak, teli torokból énekelve. Két ember haladt el mellette: majdnem érinték őt. Karonfogvást mentek, nehogy a tömeg elválassza őket egymástól. Az öregebbik nyaka körül piros kendő volt csavarva, mely állát is elfedte, piszkos kalábriai kalapot és arany fülbevalót viselt bal fülében. Az ifjabbik kicsi, kövér, veres és szakáltalan volt. Nem látszottak Sabadellt észrevenni, aki figyelmesen vizsgálta őket. Nem kételkedhetett többé: az öregebbik egy Cassanello nevű olasz volt, kivel egykoron a milanói szabadkőműves páholyban találkozott és kit később Garibaldinál Caprerában látott viszont.

A másikat nem ösmerte. E percben a két férfi, ki előtt a tömeg az utat elzárta, megfordult.

Jakabnak alig volt ideje arcát zsebkendőjébe elrejtetni és a lépcsőkön fölmenve a templomba menekülni.

Eleinte mit sem volt képes kivenni a nagy sötétségtől, melyet csak a főoltár felé tört át néhány fénysugár, ami ragyogóvá tette a szentséget. Mialatt az utcán a frivol operett-zene és a csöcselék ordítása hallatszott, a homályban

összefolyó embertömegeből koronként édes, lassu zsolozsma hangzott föl, alázatos könyörgés: »Ora pro nobis,« feleletül egy erélyes férfihangra, mely elhalt az árnyék és távolságban, mint ég és föld között. Sabadell nem mert előbbre menni. Ijedtségéhez most tiszteletteljes félelem is vegyült. Tizenkét éve, esküvőjének napja óta nem volt templomban és most valami ösmeretlen, idegen, félelmetes szent helyen érezte magát, a titokzatos katakombákban, honnan a hitetlenek ki vannak zárva.

Lihegve, megrémülve, azt képzelve, fenyegető árnyak jönnek feléje, megdült a falnak. Elég hosszú idő telt el így, de ő azt észre sem vette. Zavarodottságából s elbódultságából végre föl-ocsudott. Menekülni akart és beleütődött egy gyóntatószékbe. Annak ajtaja fölnyillott és egy árny, a többinél is feketébb, bizonyára egy pap, kezével intett neki, hogy térdepeljen le. De ő hevesen visszahökkent, mintha kísértetet látna.

— Bocsánat, — susogá egy hang, — azt hittem, meg akar gyónni.

Sabadellben fölforrt a vér és föllázadt önérzetében brutálisan felelé:

— Ez a vén asszonyok dolga.

A hang erre szomoruan újból megszólalt:

— »Vocavi et renuistis« . . .

És a templomban újra fölhangzott még buzgóbban, még könyörgőbbben: »Ora pro nobis! . . .«

Jakab hirtelen fölemelte az ajtó függönyét és kisietett a szabadba. A jeges légáramlat, mely megcsapta, visszaadá öntudatát. Kerülő utakon, gyors léptekkel, folyton visszafordulva, mintha félne, hogy követik; ért a Villamelon-palotába. Iparkodott magát megnyugtatni, de nem sikerült

neki. Az olaszszal való találkozása most épen olyan rémületet idézett benne elő, mint akkor, midőn Ferenc bácsi albumában a szabadkőműves pecsétek helyét üresen találta. Mit keres Madridban ez a vésztojoló madár?

Összefüggésben van-e jelenléte a tegnap érkezett levéllel? Miben török fejöket az ingerült testvérek? . . . Más lenne ez rossz tréfánál? . . .

Milyen kár, hogy ezen este Lopez Pedro nem volt hivatalos a Villamelon-palotába. Elmondhatta volna, hogy Currita elbűvölő volt görögös hajéke és öltözékében, mely, az igaz, kissé merész volt, de originális és illett a farsangi napok vig keretébe.

Ő nem tölté a délutánt a Pradoban. Ez az untató járás-keles a sétányon, a szemtelen, illetlen beszédek megsértették volna előkelő füleit, bosszantották volna és pirulni kénytelenítik ál-arca alatt. Inkább otthon maradt egész nap, hü hitvesként beteg Ferdinándját ápolni. Martinez és-a szenátor csak épen az ebéd idejére érkeztek. Sabadell nem mutatkozott és a grófnőt nagyon bántá e késelem. Miután gyakran megesett, hogy Jakab, bizalmas barátként, anélkül, hogy a szalonba menne, egyenesen a márki lakosztályába vagy a boudoirba ment, a grófnő, ama reményben, hogy őt ott találhatja, oda sietett. Az előszobában ezüst tálcán egy lakáj levelet tartott elébe.

— Számomra? — kérdé.

— Nem, Sabadell márki urnak.

Currita kezébe vette a levelet és a cimiratot nézte. Női irás volt, gyakorlott kézzel irt szép formás betűk és a boríték egyik sarkán kétszer aláhuzva ez állt: »Nagyon sürgős«.

— Ki hozta e levelet?

— Damien. A márki ur, mint mondá, egész nap várt reá és meghagyta, mihelyt megérkezik, azonnal hozzák utána vagy a Velez-clubba vagy ide. Damien épen most hozta, futva érkezett.

— Jó. Majd magam fogom Sabadell márki urnak átadni.

Belépett az üres boudoirba, megforgatta a levelet, megvizsgálta minden oldalról és nagyon nyughatatlan lett. A finom, illatos, angol papiros, melyen sem bélyeg, sem pecsét, sem monogramm nem volt, megerősíté őt előbbeni gyanujában.

Igen, egy nő, asszony irta e levelet. A rosszul gumizott boriték csak lazán volt leragasztva. Tétovázás nélkül, vékony elefántcsont papírvágóval elővigyázatosan, anélkül, hogy összegyűrte vagy behasította volna a boritékot, fölnyitotta azt. Hosszukás, aranszegélyü kártyán, melynek jobbsarka szándékosan el lett vágva, hogy az áruló betűt vagy monogrammot eltüntesse, szóval az ő levelező kártyáihoz hasonló lapon a következő sorokat olvasta:

»A találka, melyet tőlem kér, komolyan kompromittálhatna. De ön iránti érzelmeim győznek és azért elvárom ma éjjel éjfél és egy óra között * * * utcában, 4. szám, első emelet jobbra. Hallgatás és diszkréció. — Ne mondja nevemet a házmesternek. Kérdezősködjék Rosales asszony után.
N.«

Minden kétség ki volt zárva. Currita leült egy karosszékbe és gondolkozott. Hiusága még jobban meg volt sértve, mint szerelme; összeráncolt szemöldei, izgatott arcvonásai, sápadt ajkai, melyeket véresre harapdált, reszkető kezei elárulták a benne duló haragot, dacot. De azért nem vesztette el sem hidegvérét, sem vakmerő-

ségét. Szemeit a szoba mennyezetére függesztve mód után kutatott, miként lephetné meg a bűnösöket és miként álcázhatná le őket. Jakab kése delme időt engedett neki, hogy tervét megállapítsa. Följegyezte a levélben adott lakcímet és órát, azután ismét borítékba tette azt és le ragasztá. Alig végezte be ezt, Kate jelenteni jött, hogy Sabadell márki ur a kék szalonban vár reá.

— Megyek — viszonzá bágyadtan fölemelkedve. — Borzasztó migrainem van! . . . Ah! igaz, itt van egy levél, amit e percben hoztak Sabadell márki ur számára. Adja át neki azonnal.

Várt néhány percig, időt hagyva megbízása elvégzésére, azután vendégeihez sietett, kíváncsian kutatva Jakab arcán a levél hatását. De kedvesének arca nem árult el sem örömet sem nyugtalanságot, még csudálkozást sem. Csak nagyon szórakozott és elgondolkozó volt az étkezés alatt. Néha lerázta magáról a gyötrő gondolatokat és nagyon élénken belevegyült a társalgásba, de élénksége nem volt természetes és ez erőltetett hév nyugtalanítá a grófnőt. Azután hirtelen ismét visszaesett előbbi hallgatag álmodozásaiba, mindjobban belemerült azokba s követve a magában szőtt álmot, legkisebb figyelemre sem méltatta, ami körülötte történt. Megremegett, ajkai mozogtak, egy láthatatlan lénynyel látszott értekezni.

És valóban, rendkívülien meg volt döbbenve. Hogy a válasz csakugyan F. * * Neptuntól jön, azon nem kételkedhetett, mert senki mástól nem kért találkát. De a válasz sajtószerevése, amaz elvitázhatatlan szándék, a kifejezések szándékos megválogatása, az összejövetel okát eltitkolni, ezen irás, irály, ezen álnév, ami egy galans össze-

jövetelt sejtetett és minden tájékozatlant, mint Curritát is tévutra vezethetett, mindez idegenszerűnek, fenyegetőnek tetszett előtte.

Néha azt vélte, hogy törbe akarják csalni és ekkor visszatérő rémülete kikerülhetlen veszélyeket varázsolt eléje; ha pedig eszébe jutott a szabadkőműveseknél divó groteszk és csak ijesztgetésekből álló kinzások, akkor azt képzelte, eme levél befejezése amaz impertinens és nevetséges tréfának, melylyel üldözik, és nem egyéb farsangi tréfánál.

A reménység és félelem között lebegve, iparkodva az egyiket megerősíteni és a másikat tovaüzni, egészen feledé az ebéd célját, a vendégek kilétét, a politikát és az »ő« miniszteri tárcáját.

— Mondja csak Pontojas, — kérde egyik aggályos pillanatában a mellette ülő akadémiakustól — mit jelent: »Vocavi et renuistis«?

A derék Kázmér megdöbbenve nézett reá, azután boldogan, hogy tudományával előállhat, felelé:

— Szósz szerint azt jelenti: »Hivtalak és ti visszautasítottatok engem.« Ha nem csalódom, ezek Izsák próféta szavai, melyeket Jézus a csökönyös halászokhoz intéz, kik ellentállnak az ő irgalmasságának.

— Talán bizony ilyen szövegű erkölcsprédikációt akarsz tartani a szenatusban? — kérde kötekedve Currita.

— Én nem akarom e szavakat használni, de nekem prédikálták azokat ma este.

És elbeszélte a gyóntatószék történetét, de persze elhallgatá az okot, amiért a Carmen templomba menekült. (Azt mondá, csak át akart azon menni, hogy hamarabb érjen a Montera-

utcába.) Valamennyien nevettek a pap tévedése fölött. Cascante Vince, a szenátor, a fejét rázta és ékesszólóan lerántotta a papságot szemtelensége miatt.

... Tizenegy órakor, a szokás ellenére, a Villamelon palotában elcsöndesült minden.

Alig végezték be az ebédet, Currita migrainejét adván okul, visszavonult lakosztályába.

Jakab hirtelen rosszullétet tetetve távozott, Ferdinánd csöndben emésztett. A szolgasereg szabadon érezve magát, fölhasználta az alkalmat és farsang lévén, mulatni ment. De azért nem mindenki aludt a palotában.

Éjfél felé az elhagyott utcákra nyiló kis ajtót valaki óvatosan kinyitá, egy árny suhant ki rajta, újra bezárta és a kulcsot zsebre dugva, sietve távozott. Álarcot viselő, egy alacsony természetű nő volt, dacára a magas cipősarkaknak és a nagy fekete szalagcsokornak, melyet feje tetejére tűzött. Bő fekete selyem dominót viselt, szürke prémes gallérral, mely nyakán vállait és karját megóvta a hideg ellen.

Currita — mert ő volt — biztos léptekkel haladt a Szent Domonkos-térre vezető utcán. A nyilvános bálókra siető álarcosok tömege egy percre megállani készteté. Miután meggyőződött, hogy senki sem követi és senki sem ösmerhetné föl, fölrázta álmából a Tudescos-utca sarkán állomásozó kocsiknak egyik kocsisát és a Recoletos-sétányig a * * * utca sarkára viteté magát.

Ezen utóbbi rövid, széles utca, mely a sétányt a Serano-utcával összeköti. Amaz időben az utca baloldalát csak egy palota kertjének vasrácsa, egy beépítetlen, törmelékkal telt háztelek és a Serano-utca sarkán épült ház szélső oldala,

melyen csak egyetlen, alacsony, soha nem használt kis ajtó volt, képezte. A jobb felén egy nyilvános épület hátrésze, egy pompás magánház, mely azonban a sarok épülettől üres telek által volt elválasztva.

Currita leszállt kocsijáról, megparancsolá kocsisának, várjon reá és határozott léptekkel ment előre az elhagyott és a két gázláng dacára sötét utcában, azután visszatért és felette csudálkozott. A 2. számú magánházzal nagyon jól tudta, hogy halálos ellenségének, Mazacan Izabellának palotája, de a 4. szám sehol sem volt föltalálható. Szántszándékkal vagy véletlen tévedett volna a levél írója (mert biztos volt, hogy ő nem tévedett) vagy pedig ez a titokzatos Rosale asszony az álnok Izabella lenne? Erős gyanuja támadt és talán meg is állapodik itt, ha e percben a palota előcsarnoka hirtelen meg nem világosodik, mialatt elegáns fogat robogott elő a Serano-utcából és megállott a perron előtt. Az ajtó azonnal fölnyillott és két álarcos hölgy jött le a lépcsőkön. Az egyik hangos nevetéséről s a másik méltóságteljes tartásáról, Currita azonnal Pastor Leopoldina és Mazacan asszonyra ismert, kik valószínűen a kir. színház álarcos báljára siettek. Alig, hogy távoztak, a grófnő újra kutatni kezdte az utcát, de sikertelenül. Ekkor visszament kocsijához, bele ült és el volt határozva, várakozik ha kell reggelig is. A kocsi sarkába huzódva az ablakon át az egész széles utat beláthatta, mely lejtősen a Serano-utcáig vezet. A hely elhagyatott volt, a levegő tiszta és a hold ezüstös fénye nagyon jó segítség volt a két gázláng mellé, a tárgyakat tisztán megkülönböztethette.

Egy távoli toronyóra negyed, azután a fél-egyed is elütötte.

Az utca még mindig üres maradt. A sétányon és a Serano-utcában a járókelők — elmosódott árnyak — ritkák voltak.

Buvó helyéről Currita nem hallott mást kocsirobogás és a lóvonatok tompa dübörgésénél.

A hideg, a csend, az izgatottság, a türelmetlenség és ama megmagyarázhatlan szorongó érzés, melyet éjnek idején a legbátrabbak is éreznek, megbénítá.

Ugy tetszett neki, egy örökkévalóság óta van itt. Végre egy magas növésű férfi jött ki a Serano-utcából; hosszú kabátot és lehajtott karimájú kalapot viselt. Zsebre dugott kezekkel, kimért léptekkel haladt és a Bika-indulót fütyölte. Elkésett sétálóként, ki friss levegőt akar szivni, a járdán haladt, elment a kocsi mellett, honnét dacára ártalmatlan kinézésének, a grófnő rémülten szemlélte őt, és a Reccoletos sétány sarkán majdnem összeütközött egy másik sétálóval, ki ellenkezőleg nagyon gyorsan haladt. Currita megremegett, elsápadt; szive hevesen dobogni kezdett és visszahúzódott a kocsiba.

Az ujonnan jött csakugyan Jakab volt. Andaluziai veressel bélelt köpenybe volt burkolva és világos posztó kalapot viselt. Nem látszott észrevenni sem a hosszú kabátos férfit, aki ellenkezőleg most gyorsítá lépteit, sem a kocsit. Végigment a * * * utcán és miként Currita is, mindkét járda mentén megvizsgált minden házat és végre csalódottan megállt, nem találva meg a 4-es számot. Albornoz asszony látta, amint egy gázláng mellett olvasá a titokzatos levelet, azután a Mazacan palota előtt álldogált és szemeivel az

üres telkeket fürkészné. Ez a keresgélés nagyon bosszantá a grófnőt, mert ebből látta, milyen nagy fontosságot tulajdonít Sabadell eme találkának.

Végre elhatározá az elzárt kis ajtót megkopogtatni. Három izben is elhangzott a kalapács ütése az éj csöndjében, de senki sem mutatkozott; Jakab türelmetlenül, ama meggyőződésben, hogy ostoba misztifikációnak esett áldozatul, belefáradva egy fantom üldözésébe, hirtelen befordult a Serano-utcába.

Currita kiugrott a kocsijából és utána rohant. Talán valami jel hívta arrafelé Jakabot? ... Talán el is tűnt már eddig? ... De észrevette őt, amint a Serano-utca sarokháza előtt állt és azt vizsgálta; de ezen ház is a többihez hasonlóan csöndes és zárva volt. Egyemeletes szerény házikó volt ez, melynek földszinti helyiségeit egy temetkezési egyesület ügynöksége foglalta el.

A két szövetséges szemben állott egymással. Jakab álöltözete dacára azonnal fölismerte kedvesét. Inkább meglepetve, mint bosszusan, élénken kérdezé:

— Te itt! ... Mit keressz? Miért jöttél? ...

— Oh! semmiért! ... Hogy megmutassam neked a 4. számú házat! ...

— Honnét tudod ezt? ... Ah! csalódsz: nem arról van szó, amit te gondolsz.

Megragadta karját és bevonszoló őt a * * * utcába. De az asszony a haragtól félőrülten kiszabadította magát és szemrehányás s szitokkal illette. Jakab hiába akarta őt lecsillapítani, magát tisztázni, Currita nem engedé neki magát védeni. Lábujjhegyen, lángoló tekintettel, kezeivel kedvese arca előtt hadonázva, mintha körmeivel akarná

őt szétmarcangolni, hányta a szidalmakat, dühös zokogással közbeszakított hangon, ami messzire elhallatszott. Sabadell kénytelen volt az igazat bevallani.

Mihelyt a szabadkőműveseket említeni hallá, Currita haragja azonnal megfoghatatlan, majdnem gyerekes félelemmé változott, ami idegenszerű volt az ilyen energikus természetnél.

— Menjünk innét, el innen — rebegé. — Az Isten szerelmére, kérlek, ne maradjunk itt!... Ők exkommunikálva vannak! Te nem is tudod? Exkommunikálva!...

Sabadell, ki megijedt eme rémülettől, maga is félni kezdett és iparkodott az asszonyt megnyugtatni.

— Bolond — mondá. — Eredj, ne gyermekeskedj. Távozzunk, ha akarod, de nyugodj meg az Istenért... Mitől félsz?... Nem vagyok-e veled?... Egyedül jöttél?

— Igen.

— Gyalog? — Minő meggondolatlanság!

— Nem, itt a kocsim.

— Helyes. Majd elkísérlek a palotáig, azután én is haza térek.

— Van nálad fegyver?

— Igen, nálam van a revolverem.

Az asszony belekapaszkodott karjába, görcsösen hozzá simult s a rémülettől megtörve minden lépten hátra fordult, kimeresztett szemekkel fürkészsze a sötétségben. Alig bírta vonszolni magát és Jakab is, bármint iparkodott magával elhítni, hogy nincsenek veszélyben és Perez Cueto levele csak ostoba farsangi tréfa volt, nem birt egy legyőzhetlen aggályos érzéstől szabadulni. Így értek a Recolletos-sétány sarkáig, hol Currita

kocsisának meghagyta, hogy hol várjon reá. De most még erősebben reszketni kezdett, Jakab elfojtotta káromkodását és mindketten rémülten néztek egymásra: a kocsi eltűnt.

— Ki volt fizetve? — kérde Jakab.

— Nem, — rebegé az asszony.

A kaland különös volt. Nem lehetett föltenni, hogy a kocsis önként mondjon le pénzéről? Valaki meghagyásából vagy kényszere folytán kellett távoznia. És ki volt ez?

Mi célja volt?

És Jakab illúziói egyszerre eloszlottak... félni kezdett — borzasztó, a paroxyzmussal határos félelem lepte el, torkát fojtogató, megfagyasztó különben bátor szívét és föltárta előtte az elkerülhetetlen, a tátongó mélységet. Egy percig mozdulatlanul állottak az út közepén, szemben a sötét fasorokkal, melyeknek minden fája mögött talán egy orgyilkos rejtőzik. Azután hirtelen átkarolva egymást, ösztönszerű mozdulattal neki mentek a sétánynak és rézsutosan áthaladtak a fasorokon.

A kemény föld visszhangzott kopogó lépteiktől. Ugy tetszett nekik, hogy futó tömeg van nyomukban és üldözött csapat érinti ruhájukat.

Sipító lélekzettel, lüktető halántékkal, félig lehunytt szemekkel haladtak. Midőn végre a tulsó járdára értek, Currita föllélegzett. Ugy tetszett neki, errefelé a lámpások számosabbak és fényesebben világítanak, a házak barátságosabbak. Megállt és körülnézett minden oldalról. A sétány üres volt. Mindig gyorsabban menve folytatták utjokat. A Szent-Pál templom előtt elhaladva Currita ájtatosan keresztet vetett magára és Jakab gyöngéden megszorítá karját, évelődött

vele babonasága miatt. Végre a hadügyminiszterium palotája elé értek és kissé megnyugodtak. A magány népesedni kezdett. Hangokat hallottak, elkésett sétálók léptei hangzottak. Az Alcalá-utcából kirobogott egy kocsi és Pedro felé fordult.

A hadügyminiszterium sarkát négyszegletes egyemeletes pavillon képezi, három ablakkal minden homlokzatán. Egyedül áll egy kert közepén és vasrácsal van körülvéve. A sötétben kiscillámlott az őrt álló katona fegyvere. Midőn beakartak fordulni az Alcalá-utcába, két férfi jött ki onnan; tisztán voltak öltözve, de mint a részeg emberek kiabáltak, énekeltek, hadonásztak. A pár láttára szétváltak. A magosabbik a falhoz lapult, az alacsonyabbik a járda szélére ment, helyet hagyva maguk között Jakab és Currita számára. Mi történt akkor?

Currita hirtelen kiszakítva érzé magát Jakab karjaiból; látta, amint kedvese megtántorodik, azután egy ablak alatt végig vágja magát a járdán, de a két idegen akkor már eltűnt. Magánkívül, örülten az ijedségtől futott az Alcalá-utcába, képtelen volt megérteni a történeteket, képtelen volt segítségért kiabálni, megállani. Most rémes kiáltást hallott, halálhörgést, siető lépteket és egy érces hang kiáltá: »Örmester ur! . . . Egy halott!« . . . azután háromszor »Megállj!«-t kiáltottak, két lövés dördült el . . . és ismét csönd lett.

Currita roskadozva, kimerülten belekapaszkodott a Szent-József templom vasrácsába, nehogy elessék. Vissza akart fordulni, visszatérni és segítséget hívni. De nem birt mozdulni, torkán nem jött ki hang, akarata megbénult. Ugy érezte, hogy mindjárt meghal . . .

Végre megnyíltak az ablakok, a »serenos«-okat éles füttyentések hívták minden felől, egyik közülök a miniszterium kapuja felé szaladt, mozgó árnyak lámpásokkal siettek elő.

Inkább ösztöne, mint megfontolása sugta neki, hogy itt veszély fenyegeti őt is. Fölemelkedett és újra szaladni kezdett, azt se tudta merre megy, csak futott előre ösztönszerűleg pihenés nélkül, se nem látott, se nem hallott és azt se tudta miként és mennyi idő alatt ért boudoirjába, merev tagokkal, kidülledt szemekkel, zavart fejjel . . .

Szemben vele állt az ébenfából faragott néger, fehér fogait rémesen — oh! mennyire rémesen — vicsoritá! kezében tartá a meggyújtott fáklyát. Currita észrevette, hogy kezei és ruhái véresek.

Eszmélni kezdett és mindent megértett . . . és ijedtségében, a szivét marcangoló fájdalom közepett, dacára, hogy e rémes jelenet borzalmi lelkére nehezedtek, csak egy gondolat kinozta, fészkelte be magát megbénult agyába: maga előtt látta Lilit, letérdelve a müterem parkettjén, amint feléje nyujtá fivére vérével bemocskolt kis kezét és rebegé:

— Mama! vér, vér!

VI.

Egy óránál is több eltelt, míg a törvény emberei elősiettek, felösmerték és elvitették a hullát, mely a jobboldali járdán a második ablak alatt elterült. Esés közben a fej beleütődött a pavillon falába és a jobb halánték szét lett zúzva. De a halált nem ezen seb okozta, de egy heves törszurás, melyet egy éppen olyan erőteljes, mint ügyes kéz intézett és mely elvágta a baloldali főeret.

A meggyilkolt ruhája és a kövezet teleszivta magát a földön képződött vértócsából.

Az áldozat köpenyének fele hiányzott. Kalapját a csatornában találták meg és a Recollitos sétány és az Alcalá-utca sarkán egy vértől áztott prémes gallérra akadtak.

A hulla kiléte hamar meg lett állapítva. Tárcájában megtalálták a levelet, mely őt a találkára hívta, Garibaldi F. *.* Neptunhoz intézett levelét és különböző irományokat Sabadell márki nevével. Ezen név akkor különböző okoknál fogva majdnem híres volt s annak viselője a főváros egyik legnevezetesebb férfia. Nem számítva a nagyon érthető borzadályt, melyet minden gyilkosság kelt, az embereket megindítá a világ egyik hatalmasának halála. Az emberek mindig ijedtséggel vegyes meglepetést éreznek

egy katasztrófánál, mely az előkelő s gazdagokat a hatalom polcáról a boncterem márványasztalára sodorja. A gyilkosság hire tehát rendkívül gyorsan elterjedt Madridban. Nem keltett sajnálkozást, nem sajtolt könnyeket, de rendkívül kíváncsiságot ébresztett. Mindenki szeretett volna a dráma titkaiba behatolni. Csapatosan jöttek a hullát csudaként megbámulni és a reá következő napon reggeltől estig sűrű tömeg álldogált a hadügyminiszterium palotája előtt.

A vérnyomok még az éj beálltával sem lettek eltörölve és a Prado báljába siető tömeg nem mert ezen megátkozott helyen elhaladni. Az emberek kikerülték, átmentek a tulsó oldalra s alig mertek egy félő pillantást vetni az ablak s kövek felé, hol a gyilkosság réme látszott lebegni.

Az esti lapok kimerítő részleteket közöltek a gyilkosságról, melynek főbb tényeit a pavillon kertjében őrt álló katonának vallomásai képezték. A katona azt vallá, hogy éjjeli egy óra felé a Recolletos-sétányra néző vasrácson át egy férfit és nőt látott a Castellana felől jönni.

Nagy léptekben, karonfogvást mentek. A férfi veressel bélelt andaluziai köpenybe volt burkolva, az asszony álarcot és szürke prémes gallérral fődött fekete dominót viselt.

Ugyanakkor az Alcalá-utcai vasrácson át két férfit látott közeledni; énekeltek, kiabáltak mint a részegek. A két pár valószínűen a pavillon sarkán találkozott, de az épület elfedé őket a katona szemei elől; az őrt tehát nem láthatta, mi történt; majdnem azonnal hallá egy test zuhanását és a haldokló kiáltását.

Az álarcos asszony sebesen futni kezdett az Alcalá-utcában. A két részeg, aki most nagyon

biztosan állt a lábán, az egyik a Prado, a másik a Castellána felé futott. A vasrács és a tilalom egyaránt gátolák az őrt, állását elhagyni.

De fölkapaszkodott a rácsra és innét a köpenyes férfit elterülve látta a járdán. Ekkor az őrmestert hívta, iparkodott a szökevényeket megállítani, háromszor »Megállj«-t kiáltott és kilötte fegyverét, hogy zajt üssön. Rövid idő múlva csakugyan »seranos«-ok siettek elő s a miniszteriumból egy tiszt két katonával. De a sebesült már halva volt.

Ezen elbeszélés megállapítá a tényeket, de nem fejté meg a rejtélyt és a fölcsigázott kíváncsiság a titokban tartott vizsgálat folytán nem nyert kielégítést.

Csak arról értesültek, hogy Damien, az áldozat komornyikja, és ami különösnek tetszett, valami don Perez Cueto Xavier Ferenc, külvárosi keményítőgyáros, ki lettek hallgatva. Semmi más nyomra nem akadtak; a kutatások nem vezettek célhoz, a bírák nem látszottak érdeklődni vagy el akarták a dolgot tussolni, szóval a vizsgálatot beszüntették. A közvélemény nagyon fölháborodott a bírák eme tehetetlensége — mások szerint rosszakarata — felett a bűnösök kinyomozásában.

A mende-monda nem szünetelt.

Politikai bosszút, régen készülődő cselszövényt, titkos ítéletet emlegettek. Majdnem biztosra vették, hogy a szabadkőművesek végeztek ki egy árulót, tekintve, hogy Sabadell gyilkosai egy láthatatlan törvényszék vak eszközei; miként Prim tábornok meggyilkolásánál is, ösmeretlenek maradtak és elkerülték a büntetést. De ugyanakkor, midőn az esemény ezen tényállása gyöke-

ret kezdett verni és általános fölháborodás nyilvánult a szekta ellen eme gyáva bűntény miatt, saájtszerű hir kezdett szárnyalni.

Nem tudták honnan keletkezett, ki terjeszté, de hihetetlen fölháborodást keltett és mód nélkül fölizgatá a kedélyeket. Azt állíták ugyanis, hogy valójában az egész nem egyéb közönséges kalandnál, galans intrigánál és asszonyi féltékenység műve volt. Megvitatták a bizonyítékokat, elvitázhatatlan bűnjelek léteztek, melyek a bűntény első órájában kerültek a bíró kezei közé; egy anonim levél, melyet kétségtelenül a bűntény szerzője amaz okból irt, hogy galans találka ürügye alatt törbe csalja Sabadellt, azután a bűntény színhelyén talált szürke prémes női gallér eme gyári jelt viselve magán: Worth, rue de la Paix Paris.

Eme hireket a szabadkőművesek befolyása alatt álló két hirlap hozta, hevesen megtámadva az igazságszolgáltatást.

Mennyire jellemzi ezen eset a spanyol bírakat, kik a legkisebb gyanuok folytán börtönre vetik a szegény embert és kítaszitják a társadalomból, de keresztbe tett karral szemet hunynak a gazdagok bünei felett.

Ezen vádak eleintén bizalmatlanságot keltek a közvéleményben. Az ilyen bűntény elkövetése annyi szemérmertlenséget és aljasságot föltételezett, hogy eleintén senki sem akarta elhinni. De mivel a vádlottnő nem védte magát és a látszat mindinkább ellene volt, Albornoz grófnőt nemsokára mindenki bűnösnek tartá és a tömeg rövid idő mulva épen olyan kíváncsian és elborzadva csoportosult palotája előtt, mint annak előtte a miniszterium pavillonjánál.

A közvélemény sokszor megfoghatatlan módon ítél.

Senkisémet vontam kérdőre Curritát Velarde halála miatt, aki pedig az ő parancsára ontotta vérének és mindenki őt vádolta Sabadell halálával, kinek életéért vérének lett volna képes ontani. Fájdalma oly nagy, annyira őszinte volt, hogy életében először mulasztá el azt fitogtatni. Fájdalma ama, hogy úgy mondjuk, rideg szenvedésekhez tartozott, melyeket az energikus természetek szoktak érezni, kik a büntényben nem akarnak büntársat, a szenvedésben vigasztalót, hanem magukba vonulva, halálosan megsebezve dacolni az istenséggel. Ez a gyöngye teremtmény hamar megszabadult az ijedségtől, mely az első percben letépette.

Szembe nézett a végzettel, számot vetett az esemény következményeivel, bátran magára vállalta azokat és elhatározá egyedül küzdeni minden ellen. Ferdinánd gyöngékedése — férje napról-napra jobban elbutult — ürügyet adott neki ajtaját a látogatók előtt elzárni.

Mert nagyon félt az alkalmatlan látogatók, az indiszkrét kérdések, banális vigasztalások, az álnok könyektől, amiben Velarde halálának alkalmával része volt. De azt a halálesetet könnyű szívvél viselte és most, hogy annyi évek múltán annak emléke szívében fölébredt, úgy gondolt vissza arra, mint egy hibára, melyért még nem bűnhődött meg.

De legnagyobb csudálkozására a hétfő, kedd, szerdai napok elmúltak anélkül, hogy palotája előtt egy kocsi megállott volna; senki sem alkalmatlankodott nála, sőt még levél — a világi részvét emez apró pénze — sem érkezett számára.

Ez a közöny föltűnt neki és megrémíté. Visszavonultságában nem értesült a közvélemény megváltozásáról és nem tudta, hogy Sabadell halálával őt vádolják. Midőn végre ennek tudatára jött és látta, hogy a látszat minő sulyosan nehezedik reája, ama dühben, ami ezen igazságtalan ítéletre fölébredt benne, keresett erőt a veszélylyel szembenézhetni és vakmerően dacolni a rágalmakkal, mert hiszen talán ez volt a legcélszerűbb módja azt elhallgattatni. Eme körülmények között vakmerőnek lenni eszélyesség volt. Ha bánatában eltemetkezik, — a tömeg azt mondja, a lelkiismeret furdalja és ezáltal megerősíti az ellene emelt vádat. Visszavonulni a világtól, negyvenöt éves korában lemondani arról, hogy az elegancia királynője lehessen és kiadni kezeiből a kormánypalcát, melyet annyi szégyen és botrány árán birt eddig megtartani, ügyetlen taktika lett volna és nem is érzett ehhez magában elég erőt. Inkább ellentállásra van szüksége, tántorithatatlanul ellent kell állnia az általános gyűlölködésnek, a titkos bánatnak, el kell takarni fájdalmát és oly magasan kell az aljas hazugságok fölé emelkednie és olyan következetességgel, hogyha ezáltal nem is bírja az embereket meggyőzni, de legalább hallgatást parancsol nekik.

Eme tervet állapítá meg és rövid idő múlva alkalma nyílt a hatást észlelhetni.

Pénteken tudatták véle, hogy másnap mint udvarhölgy szolgálatot kell tennie az udvarnál.

Eme körülmény olyan előnyösnek tűnt föl Currita előtt, hogy majdnem örvendett fölötte. Bevett szokás szerint a királyi család minden szombat este elment az Atocha templomba az áldásra; ilyenkor a nép mindig oda fordult,

főleg most, mikor mindenki kíváncsi volt a fiatal királynőre.

Ha majd Albornoz grófnőt a templomban a királynő oldalán meglátják, ki fog még ellenei közül merészelni őt ama véres sárnak legkisebb részecskéjével is megdobálni?

A rágalom gyáva és az erő látszata imponál neki.

Szerencsés véletlen folytán másnap, szombaton, gyönyörű tiszta idő volt. A királynő tehát valószínűen föl fogja használni a fényes napsugárt és a lanyha időben templom után kikocsizik a Prado és Castellánába és a királyi fogatból az udvarhölgy majd minden fejet meghajolni lát maga előtt. Meg kell majd jelennie a büntény szinterén, el kell haladnia ama templom előtt, hol Jakab utolszor szól hozzá, meg fogja látni a talán még most is vértől pirosuló kövezetet, hallani fogja halálkiáltásának visszhangját.

De a sorsnak megvannak eme kegyetlenségei és csak akkor vagyunk igazán erősek s érdemesek a közönségen fölülemelkedni, ha érzéketlenek birunk maradni.

Currita mosolygott lázas nyugtalansága fölött, melylyel a perc elérkeztét várta, mikor a palotába mehet.

Moreno Lopez asszony sem volt izgatottabb ama napon, midőn II. Izabella színe előtt megjelenhetett. Korán kelt és Kate segítségével nélkül öltözködött föl amaz apró figyelem és izléssel a legapróbb részletekben, ami az igazi tehetséget elárulja. Sötétkék bársony, chinchillával gazdagon diszitett ruhát öltött, hasonló köpeny és kalappal. Kevés, de remek ékszert viselt: fekete gyöngy fülbevalókat és melltűt gyöngyökből.

Bal vállára veres selyem szalagon az udvarhölgyek két keresztjét tűzte; az egyik veres emailból volt, a trónfosztott királynőtől kapta, a másik brilláns és rubinokkal volt kirakva s a fiatal Mercedes királynő ajándéka volt.

Mialatt a komorna elhozta csipkés zsebkenőjét és keztyűit, Currita íróasztalának egyik titkos fiókjából ezüst reliquiát vett elő, mely a szent keresztből kis darab fácskát tartalmazott. Ájtatosan megcsókolta, szívéhez szorítá és forró imát rebegve védő amulettként, keblébe rejté.

Dobogó szívvel, reszkető térdekkel haladt föl a palota lépcsőjén. Ugy tetszett neki, a lakások ujjal mutatnak reá és sugdosnak körülötte. De midőn az előszobába érve, az őrt álló alabárdos egyet koppantott lándzsájával a márvány kockán, hogy egy spanyol grand érkezését jelezze, szívében fölébredt az önérzet és elég erélyesnek érzé magát a legkegyetlenebb sértésekkel is szembezállni.

Azt hitte, a királyi előszobában fogja találni a főudvarmesternőt vagy a szolgálattelvő kamarást. De senkit sem talált és eme baljóslatu magányban összeszorult a szive, mint a betegnek, mielőtt belép a sebész műtermébe. A szoba ajtaja mellett leült egy padra, várva a királynő parancsát, vagy mig valaki megjelenik. De ideges nyughatatlansága nem bírta ki eme mozdulatlanságot. Fölkelt, kikönyökölt az Armeria-térre nyiló egyik erkélyre, elrendezte fürteit a csodaszép antik velencei tükör előtt, azután mintha sohasem látta volna, megbámulta a parket citrom-fából készült diszitéseit, megállt XII. Alfonso arcképe előtt, melyet remekül festett Casado és csak ez előtt való nap helyeztek el a sárga virágos bordó

selyem kárpiton. Egy negyed óra telt el ekként, de neki egy örökkévalóságnak tetszett. Most kinyillani hallotta háta mögött a királyné lakosztályának ajtaját, megfordult, de ismét lassan becsukódni látta az ajtót, mintha az illető, ki azon kijönni szándékozott, hirtelen megváltoztatta volna szándékát. Ugyanakkor zavaros beszéd hallatszott belülről. Szelid női hang könyörögni látszott, de hiába, mert egy érces, ingerült férfi hang mondá:

— Nem, nem ... azonnal! ...

A grófnő elsápadt, megmagyarázhatatlan félelem vett rajta erőt és akaratlanul is a keblében elrejtett reliquia után nyult.

Az ajtó most újra lassan föltárult. De az uralkodóné helyett az udvarmester lépett be, természetből fogva komoly, ünnepélyes kinézésű férfiú, aki most még sokkal merevebb, kimértebb volt, mint máskor. Egy percig ő és a grófnő hallgatagon néztek egymásra, kölcsönösen kitalálni akarván egymás gondolatait. Albornoz asszony elfogulatlanságot erőltetett és vizsgálni látszott a király arcképét. Könnyedén köszönté az udvaroncot és mondá (de nem minden energiája dacára mosolya nem volt természetes és hangja reszketett):

— Kitünő arckép! ... Még nem láttam. Mikor függesztették ide?

A kamarás komolyan meghajolt, mint valaki, kinek kellemetlen megbízást kell teljesíteni és felelé:

— Ő felsége a királyné fölmenti önt szolgálata alól és kéreti, adná át nekem udvarhölgyi jelvényeit.

Currita heves mozdulatot tett, ökleit összeszorítá, szemei szikráztak, lihegett, szája eltorzult.

Azt hihette volna az ember, reá akarja magát vetni az udvarmesterre, hogy szétmarcangolja. Soha emberi arc nem fejezett még ki ilyen szenvedést és haragot. Szíven lett találva, önérzete halálosan meg lett sebezve. Álmait szétapulták, élete meg lett törve és ő tehetetlennek érezte magát, fegyvertelenül, képtelen a harcra, még a boszura is.

Végre dühtől tajtékozva, fogait vicsoritva, érthetetlen szavakat rebegve, letépte válláról a két keresztet, ledobta a földre, reá taposott — és elfutott.

VII.

Bármily kegyetlen volt is a csapás. Curritán nem fogott ki; sőt majdnem azonnal kevésbbé érintve érzé magát általa, mint a Loyola zárdában ért megalázás után, mert Fernandez atyában Isten kezét látta, mely a hitetleneket kikergeti templomából, míg ellenben az udvarmester csak a király parancsát teljesíté, ki végre is csak ember, aki ellen harcolni és kit legyőzni is lehet. De gyors felfogása és nagy világösmerete, melyek legerősebb oldalát képezték, megértették vele, hogy nem harcolhat többé nyíltan, dacosan, fölemelt fővel. Jelenleg mit sem használhat neki sem szelleme, sem ügyessége, sem vakmerősége, sőt még nagy vagyona sem, ami pedig hatalmas segítő. Dacolni a közvéleménnyel, elfojtani a rágalmat, királynő maradni egykori hódolói között, megtartani hizelgőit, föltozni személyeit, erre többé nem is gondolhatott. Mert a királynak mindig vannak utánzóit, egy szava, egy mozdulata sokszor elegendő egy egész országot megmenteni vagy veszélybe dönteni.

Elkergetve a palotából, Currita egész Madridból számüzve lett. Ezen ítélet akár igazságos volt, akár nem, törvénynyé vált és az, aki tegnap Alborno grófnő egy tekintetét koldulta, holnap

ugy fog bánni véle mint a bukott asszonyok legutolsójával.

Currita tudta ezt, de azzal hizelgett magának, hogy ezen ítélet ellen fölebbezni lehet. Távol volt attól, hogy magát legyőzve érezze, magát megalázza és belássa, hogy eme szigoru büntetés csak abban hibázott, hogy nem elég korán érte őt; elhatározá folytatni a harcot, csakhogy taktikát változtatott. Haragját, boszuvágyát nem mérsékelte, de a vakmerőséget fufanggal, a zajt csönddel és önérzetes türelemmel cserélte föl. Hosszu kerülő, de biztos utat választott; ezen járnak a tapasztalt politikusok, az ügyes strategisták és azok, kik elmondhatják, hogy ösmerik az emberi szívet s tudják mikor kell eltűnni, lelépni a szinpadról, elvonultságban élni. Ez idő alatt, gondolá Currita, fájdalma megnyugszik, beheged az önérzetén ejtett seb, az iránta való fölháborodás lecsillapszik és a legszigoruabbak is idővel elnézésre lesznek hangolva. Elhallgatnak, felednek és idővel megbocsájtanak. Hány nevezetes botrány, aljas bünténynek nem volt más büntetése!

Ma ki emlékszik már reájok? . . . Néhány év mulva épen olyan közönyösen fognak beszélni Sabadellről is, mint ma Velardéről. A pillanat alkalmas volt. Az agylágyulás már egészen elbutította Ferdinándot. Nem volt más mód, mint Párisba vinni őt, ahol talán a tudomány királyai még csudát birnak művelni és fölgyujtják az értelem egy szikráját eme megbénult agyban.

Albornoz asszony elhatározá tehát emez utat megkísérteni. De előbb ki akarta venni a lányát a chamartini zárdából.

Lili tizenkét éves volt ez időtájt és hasonlóbb

volt egy égbe rebbenő angyalhoz, mint az életet megkezdő ifju leányhoz. A felhőtlen kék ég tükröződött vissza nagy, kék szemeiben; egész lénye véghetetlen szomorú, megadó volt és mélabus bájta kölcsönzött neki. Ajtatossága szorgalmával vetekedett.

Tanítónői és társnői imádták.

Számtalan, félénken viszonzott hizelgés után Currita tudatá leányával, hogy jó hirt hozott neki, amit bizonyára türelmetlenül vár már régóta, a legjobbat valamennyi között: számüzetése véget ért; el fogja hagyni e komor zárda falait és visszatér szüleikhez, akik mindig forrón szerették. De csókok és örömrivalgások helyett a gyermek elsápadt, kétségbeesetten tekintett maga körül, azután lesütve szemeit, azok könnyekkel teltek meg.

Curritát meglepte és nyugtalanítá ezen viselet; nem kimélt sem reábeszélést, sem kérést, sem ígéreteket. Dicsőíté a családi élet kellemeit, a gyöngéd apa örömét, a szeretett fivér boldogságát, — mert természetesen Paquito is elhagyja a Jezsuiták intézetét — a nagy város örömeit stb. . . . De semmi sem volt képes leányának fájdalmát csillapítani, aki végre kijelenté, hogy a zárdában óhajt maradni.

— És különben is — susogá anyja keblére hajtva fejét, midőn már minden könyörgését fölhasználta — nem mehetek el innét . . . Valóban, nem mehetek.

— És miért nem? Hiszen itt csak gyermekek vannak és te nemsokára felnőtt leány vagy.

— Vannak itt felnőttek is!

— Hogyan? Te apáca akarnál lenni?

Lili fölemelte fejét és határozottan felelé.

— Igen!

— Te akarnál? Ah! értem! Az apácák annyira szeretnek, hogy nem akarnak tőled megválni (sem a vagyonodtól). Ők verték a fejedbe ezt a szép gondolatot.

— Nem.

— Akkor a gyóntatóatyád tette.

— Még kevésbbé.

— De hát ki akkor?

— Paquito.

— Paquito! Tessék, minő buzgó apostol vált belőle! És miért nem megy inkább ő zárdába?

-- Azt mondtam én is neki. De ő azt felelé, hogy bár ez lenne leghőbb óhaja, nem teheti, mert egy nagy kötelesség, nagy föladat vár reá... Én nem tudom, mi lehet az.

Currita kitalálta, minő föladatot tűzött ki fia magának. Még nem feledé ama borzasztó jelenetet, ami műtermében lejátszódott, mikor Paquito dühös oroszlánként vetette magát Sabadellre és megsebezve általa, vére bemocskolta kis testvérének kezeit. »Vér, mama, vér!« Ah! ezt a vért eltörölte a mások által ontott patakzó vér és Paquitonak nem volt többé szüksége a »nagy föladatra« készülni.

Erőteljesebb kéz, mint az övé, elvégezte azt az Alcalá-utca sarkán.

Ezen visszaemlékezés fájdalmas érzéseket keltett a grófnő szívében és fölébreszté lelkiismeretfurdalásait. Elgondolkozott; a mult megijeszté, a jövő elrémíté és ezalatt Lili folytatá:

— Azt ajánlá nekem, legyen jó és ájtatos, maradjak a zárdában és sokat imádkozzam érte, a mamáért, a mi szegény papánkért, mert az Isten haragja lebeg fejünk felett. Sokat sirtam,

folyton sirtam, míg végre elhatároztam, hogy apáca leszek és ezt meg is mondtam mater Larinnak és Cifuentes gyóntató atyánknak.

— Ah! Cifuentes atyának! És mit válaszoltak neked?

— Mater Larin nagyon sirt.

— És a pater?

— Nevetett. Azután megvigasztalt és azt tanácsolá, ne tegyek semmilyen fogadást, minekelőtte veled nem beszéltem.

— És szeret téged Cifuentes atya?

— Oh! igen . . . Ő nagyon jó és nagyon szeret engem.

— Ah!

Currita elhallgatott és gondolkozott.

Az anyai szeretet által egy percre lelkében fölébredt nemesebb érzések megint elszunyadtak. Feledé a gyógyíthatatlan sebet, mely Paquito szivén rágódott, a Lili által hozott áldozatot, melylyel ismeretlen bűnöket akart megváltani, feledé aggályait, lelkiismeretfurdalásait, feledett mindent és egészen átengedé magát egy ördögi sugalatnak.

Föltűnt előtte az eszköz, melylyel célhoz juthat, vagyis megboszulhatja magát ellenségein, kényszeritheti őket, hogy magokat előtte megalázzák és visszaadják neki a fejéről oly erőszakosan letépett koronát, — gyalázatos, aljas számítás volt az, ami őt foglalkoztatá, egész lelkét betölté, de ügyes, nagyon ügyes fogás és hatása biztos volt. A grófnő öt percnél tovább néma maradt és gondolatban kidolgozá a hirtelen fogamzott tervet. Lili keresztbe tett kezekkel, fejét anyja térdeire hajtva, megszűnt sirni és csodálkozott eme hallgatás fölött.

Albornoz asszony törte meg végre a csendet. Azt mondá, meg van hatva, meg van ingatva ájtatos kis angyalának kérései által. Apáca akar lenni? Ah! nem azt óhajtá ő leánya számára! Ha azonban ez lenne Isten akarata! . . . Az úgy azonban komoly, nagyon komoly és jól meg kell azt gondolni; tanácskozni kell felette. Nem ígér semmit . . . semmi egyebet, mint kikérdezni Mater Larint és Cifuentes atyát és ha mindketten helyeslésöket adják . . . akkor talán . . .

Lili sirt és nevetett egyszerre, anyja nyakába borult és csókokkal halmozá el. Currita teteté magát, mintha ellágyulna, könyezett és néhány pillanatnyi beszélgetésre kéreté mater Larint.

Ez, szemrehányásoktól tartva, hamar idesietett. Pathétikus jelenet várt reá. Egy fájdalomtól sújtott anyát talált, ki megutálta a létet és panaszkodott a világ hiúsága, igazságtalansága, tévedései felett; egy alázatos, megtört bűnöst, ki kész bűnbocsánatért könyörögni, — egy szerencsétlen anyát, ki talán belehal, ha elválni kénytelen szeretett gyermekétől, de aki mégis csak azt sajnálja, hogy nincsen hét fia, hogy följánlhatná őket Istennek, miként piazzi Szent Magdolna tette . . .

— A grófnő asszony bizonyára szent Symphorose akará mondani?

— Szent Symphorose volt? . . . Naponként olvasom a szentek történetét és így könnyen megtévedek a sok szentben . . . De, mondja csak mater Larin, hiszi-e ön igazán, hogy Lilinek komolyan hivatása van a zárdai életre?

— Én reménylem, amennyire megítélni azt képes vagyok. De azért, azt hiszem, jó lenne lelki atyánkat, Cifuentes atyát megkérdeni.

— Cifuentes atyát? ... Nincs ő Párisban?

— Nem; kevés ideje, hogy visszahívták Madridba.

— Ah! Annál jobb. Ez egy olyan tudós, okos férfi, valódi szent! ...

A grófnő sajnálatára csak hirből ösmeri őt. Nem adhatna mater Larin egy ajánló levelet a jezsuitához? Csak néhány sort, egy-két szót? ... mert e nélkül sohasem merné a papot fölkeresni ... A világ annyira gonosz, olyan sok rosszat beszélt róla, bemocskolta hirnevét! ... Ő fél, a pater rossz véleménynyel van felőle és annyira szigorú ember! ...

Ez ügyes komédiának meg volt a várt hatása. Mater Larin belement a hálóba és meg volt győződve, hogy az eltévedt báránykának legfőbb vágya visszatérni a nyájba. Iparkodott őt vigasztalni, szánakozott szerencsétlensége fölött és megígérte, hogy még azon este írni fog a jezsuitának és fölvilágosítja őt egy a szenvedések által megtisztult szív valódi érzelmeiről. A pompás ajándék, amit Currita a kápolna diszitéseül fölajánlott, végkép megnyerte az apácát és a grófnő ama biztos tudatban tért vissza Madridba, hogy semmi akadály sem fogja őt többé terve kivételében gátolni.

— Igen, — gondolá, — Lilinek valóban isteni sugallata támadt. Hogyan nem jutott ez nekem eszembe?

Ha Cifuentes atya elfogad, ha bevallom neki bűneimet és Isten megbocsájt nekem tévedéseimért, s végre, ha a Lili által meghozott áldozat megvált bűneimtől, az ilyen teljes megtérés egy szent életü szerzetes jóváhagyása mellett okvetlen biztosítani fogja számomra az erényes és

ájtatos klikk jóakarátát. Védeni, sajnálni fognak, jó hirnevem helyre lesz állítva és a reverendák árnyékában, kezemben az olvasóval ismét föl-emelkedem a polcra, honnan a világ hálátlan-sága és álnoksága letaszított . . . Egy percig sem habozott ártatlan gyermekét fölláldozni, megcsalni a jezsuitát tettettett bűnbánata és kétes értékű vallomásaival.

Mert előre elhatározta, hogy csak azt vallja be, ami okvetlen szükséges és semmit sem titkol el, ami célját előmozdithatja.

Mibe kerül neki bűneit bevallani — leg-őrültebb tetteit föltárni Hisz nem mondhatott olyant, amit a legegyszerűbb mesterember is ne tudott volna róla és nem közölték már az ujságok! . . . Nem üritette-e ki már régóta a szégyen poharát? Lehetett-e számára kegyetlenebb szenvedés Jakab halálánál és a büntetés-nél, melylyel emiatt sujtották? . . . Ami a megbánást illeti, ehhez csak neki és lelkiismereté-nek van köze.

És azután ő nem is vélt szentségtörést elkövetni eme ravasz gyónás által, mert nézete szerint a gyónás nem volt egyéb, mint hibáink bevallása amaz elhatározott szándék mellett, hogy azokért meg ne bűnhődjünk.

De azért még sem birt bizonyos kényelmetlen érzéstől szabadulni ama gondolatra, hogy Cifuentes atyához kell közeledni, mert a pap nagyon szigoru ember hírében állott. De amilyen gyors volt elhatározásában, olyan erős akarattal birt. Szeszélyes volt mint az asszony és fejes mint egy férfi. Képes volt egy mindent kockáz-tató játszmát egyedül, csak vakmerő ügyességében bizva, végig játszani. Eme találkozás alatt külön-

ben kifogástalan ügyességet fejtett ki. Távol volt attól magát a fájdalom s lelkiismetfurdalásaitól félőrülten, bűnbánólag vetni Isten szolgájának lábai elé; szerető anyaként jelent meg, kinek nincs egyéb gondja gyermeke boldogságánál. Bár szive majd meghasadt, ha reá gondolt, hogy meg kell válnia kedves gyermekétől, ki minden öröme, öregségének egyedüli vigasza, mégsem tartja magát följogositva gyermeke boldogságát megátolni.

Ellenkezőleg, kész azt tőle telhetőleg elősegíteni, elhárítani az akadályokat, melyeket netalán Ferdinánd — ki bár jó keresztény, szerető apa, de végre is alá van vetve neme előítéleteinek — utjukba gördítene. (Ez kibuvó ajtó volt azon esetre, ha célját elérve visszavenni óhajtaná szavát.) A pap nyugodtan hallgatá, belemélyesztve kezeit kabátjának bő ujjaiba. Időről-időre éles, átható pillantásokat vetett reá úgy, hogy Currita kénytelen volt szemeit elfordítani. Hagyta a grófnőt beszélni, azután kihuzva zsebéből börtubákszelencéjét és sárga-kék kockás zsebkendőjét, határozottan mondá:

— Grófnő, az ön leányának a legkisebb hivatása sincs a zárdai élethez.

Currita kijött a sodrából, nem tudta, mit feleljen és dadogá:

— De hiszen ő mondta... Azt hittem...

— Ön csalódik. Lili egy bájos gyermek, ájtatos, intelligens, jószivü és okos. De képzelete túl van csigázva bátyjának reábeszélései folytán. Ártatlan szívének aggályaiban megfogamzott benne ama gondolat, hogy föláldoza magát azokért, akiket szeret és megbűnhődjék büntényekért, melyeket nem ösmer és melyekért bánkódik. Így

tesznek az ég angyalai, akik sirnak az emberek bünei fölött és még sem képesek azokat megváltani; értsen meg . . . nem képesek azokat megváltani. Ezért tehát be fogja látni, hogy ezen áldozatot lehetetlen elfogadni. Talán használna, talán elhárítaná Isten haragját? . . . De azért ez mégsem igazi hajlam a kis lány részéről és én mindedig legalább ez elhatározást sem nem helyeselhetem, sem meg nem engedhetem.

— De hát akkor mit tegyek? Mi az ön véleménye?

— Bizzék Isten jósága és irgalmasságában, talán meg fogja jutalmazni gyermekét önfeláldozásáért és csakugyan szívébe oltja a hajlamot, amit birni vél. Hagyja gyermekét a zárdában.

— Nem tanácsolja nekem, hogy Lilit magamhoz vegyem? . . .

Cifuentes atya fölnyitá tubák-szelencéjét, nagyot szippantott és azután egészen nyugodtan, mintha a legközyösebb dologról lenne szó, felelé:

— Nem, méltóságos grófnő, az élet, melyet a gyermek ön mellett folytatna, nem mételyezné meg ugyan, de bizton megölné őt.

Currita eme vérig sértő szemrehányásra mit sem válaszolt, el nem pirult, föl sem háborodott. Ellenkezőleg kihasználta az alkalmat, hogy célját elérje és kétségbeesetten fölkiáltott:

— Ah! mennyire igaza van önnek! . . . Ha ösmerné életemet, ha ítélhetne véghetetlen szerencsétlenségem fölött! . . .

És a pillanat benyomása alatt véghetetlen szükségét érezé annak, hogy kiöntse szívét, bármily kérlelhetlen bíró előtt is, de az is ösztökölte, hogy a hazugság által meghódítsa a papot

és pártfogót szerezzen magának; e célból föltárta az egész valót. Úgyesen utánozva az őszinteség és naivitás hangját, elbeszélé neki bűneit és botrányteltjes életét. Lefesté előtte Jakab tragikus halálát, a rágalmakat, melyekkel ellenségei e miatt őt illetik, a lehetetlenséget, hogy magát megvéddesse, igazolhassa. Egyedül áll, mindenki elhagyta, meg van büntetve... bűnhődik... ezt megérdemelte... de egy képzelt bűntényért büntetik. Mit nem adna érte, ha találna egy »tiszteletreméltó«, »befolyásos« pártfogót, kinek erénye elősmert tény, ha az ilyen egyén venné pártfogása alá, ha megvédené, megajándékozná barátságával, oh, mennyire fölemelné őt a világ szemei előtt!... Nem magáért óhajtaná ezt, hiszen ő nem érdemel szánalmat; ha az emberek kegyéért, Isten könyörületéért eseng, azt csakis gyermekei, szegény gyermekeiért teszi!...

Currita keresztbetett kezekkel, lecsüggesztett fővel várta a szigorú dorgálást. Azt hitte, hogy borzasztó prédikálást tartanak neki; erőteljes szemrehányások, szigorú penitenciák, az ég haragja és a pokollal fogják fenyegetni stb. — — — el volt készülve minderre és a vihar elvonulása után várta a nagylelkű, teljes bocsánatot. De a jezsuita mozdulatlanul hallgatta őt, a legkisebb csudálkozó-mozdulatot, fölindulást, utálatot sem mutatott eme borzasztó dolgok hallatára, egyet szippantott burnót-szelencéjéből és szárazon felelé:

- Járjon az ájtatosságokra.
- Minő ájtatosságokra?
- Szent Ignác ájtatosságaira. Tegnap kezdődtek el a »Szent-Sziv« kápolnájában, menjen el mindjárt ma este.

— Nagyon szívesen . . . De . . . azt hallottam, oda csak meghívójegyekkel lehet bejutni és én nem tudom, miként szerezzek magamnak.

— Ajánlani fogom önt a zárda főnöknőjének és beszélni fogok önről Villasis márkinővel, az egylet elnöknőjével.

E név hallatára Currita olyan örömet érzett, hogy majdnem elárulta magát. Sikere meghaladta reményeit. Minden szigora és éleslátása mellett a szerzetes belement a hálóba. Kétséget sem szenved, hogy két ily pártfogó mellett, mint Villasis asszony és Cifuentes atya, a grófnő nemsokára diadalmasan fog az erényesek szent seregébe bevonulni. Ha egyszer közöttük lesz, megvédve általok, a grófnő maga erejéből is följut a polcra és ismét része lesz az emberek hódolata és hizelgéseiben, ami nélkül nem volt képes élni.

Az ájtatosságok öt órakor kezdődtek. Hét perccel öt után Currita leszállt kocsijából a kápolna előtt. Egyszerű, de nagyon alkalomszerű ruhát öltött, ama ezer aprólékos gonddal elkészítve, ami a közönséges ember figyelmét elkerüli. Egyszerű fekete selyemruha fölé hosszú, sötét, prém-mel szegélyezett köpenyt öltött. Bő fekete mantilla borult vállaira, befedve homlokát, arcát és csak néhány veres hajfürtöt engedett szabadon, ami eléggé jellemző, ösmertető jel volt, őt a sötétség dacára is felösmerhetővé tenni. Átment az előcsarnokon, hol valami apácára reménylett akadni, kit majd beküldhet Cifuentes atya, vagy Villasis asszonyhoz. De az előcsarnokban csak egy meredek, középen vaskorláttal ellátott lépcsőt talált. Két urhölgy nyugodtan beszélgetett a lépcső alján, de midőn a grófnőt észrevették, hirtelen elhallgattak és bementek a kápolnába.

Currita követte őket. A templom hajója széles és alacsony volt. A háttérben kis ajtó által közlekedett a zárdával. A szerényen diszitett oltáron viaszgyertyák égtek a szentség előtt, fölötte a »Szent-Sziv« szobra állt, mely alatt vörös brokát sávolyra eme szavak voltak himezve: »Venite ad me omnes.« A háttérben lévő ajtótól jobbra s balra az apácák padjai voltak, most azonban az egyleti hölgyek foglaltak ott helyet. Középen ült Villasis márkinő, Astorga hercegnővel oldalán.

Currita egyik pad szélén egy üres helyet vett észre. Azonnal oda térdelt, keresztet vetett magára, kezeit vállain keresztbe téve, mellére hajtá fejét, azután észrevétlen módon végigjártatá tekintetét a gyülekezeten.

Milyen rendkívüli hatalma van a női kíváncsiságnak. Alig mult el négy perc és a két-háromszáz asszony közül, akik a templomot betölték, nem volt egy sem, ki Currita jelenlétét észre ne vette volna, pedig valamennyi ajtatos volt. És erre elegendő volt egy halk köhintés, egy alig észrevehető jel, egy véletlenül elejtett imakönyv vagy olvasó, melyet hirtelen fölemelve az illető egy gyors pillantást vetett az ujonan érkezettre.

Albornoz asszony rendkívüli buzgóságot tanusított. Türelemmel viselte el a kíváncsi, megvető pillantásokat és az azokat kísérő megjegyzéseket. Jelenléte azonban nagy fölindulást keltett.

A szigoru erkölcsü Murgina grófnő, ki annak idejében gyakran ebédelt pénteken Curritánál és sokszor igénybe vette Albornoz grófnő páholyát, került melléje. Ez a szomszédság annyira bántotta a vén grófnőt, hogy a pad másik végébe húzódott, nagy tért hagyva maga és a betolakodó között. Currita áhitatosan ülve maradt,

de kedve lett volna szomszédnőjének haját megtépázni. Most egy urhölgy lépett be két leányával. A fiatalabbik Currita mellé térdelt, de anyja azonnal tájékozta magát és vállán érintve leányát, azt fölkelni kényszeríté.

Más nők is érkeztek, de egy sem merte emez átkozott helyet elfoglalni. Curritában fölforrt a méreg, de egyszersmind valami ismeretlen érzés bántotta, valami végtelen szomorúság, égető szégyen, mintha pirulni lenne kénytelen egy szeretett lény, például Lili előtt, aki okvetlen megtagadná őt. Öröme szolgált volna, ha boszuját kitöltve, most zavaros multját fölbolygathatná, ha kitarthatná botrányos életét, aljas bűneit, melyeket oly sokáig eltürt, mentegedett, megtapsolt egész Madrid és »Csekélységeknek« nevezett az udvaroncok gyáva serege, amely most elhuzódik tőle, mint a bélpoklostól és szemére veti hibáit. Szerette volna nékik oda kiáltani: »Rosszabb vagyok-e most, mint azelőtt voltam? . . . Többet árthat nekem a gyáva emberek által elterjesztett rágalom, mint a harminc éven át folytatott rendetlen életmód? . . .« Ah! milyen hipokrita, milyen igazságtalan a világ!

Mennyire igaza van Lilinek, ha lemond róla! Lili, ez a szép angyal, aki még tiszta, érintetlen! . . . Összehasonlitá a gyermek szende arcát eme megmértelyezett társadalommal, melynek egykor kikiáltott királynője volt, összehasonlitá őt önmagával. Ki volt ő, az anya, véle összehasonlitva? Büzös sártömeg! . . . tisztátlan iszapot vélt látni, amit a hajnal rózsás fénye bevilágít, a poklot a mennyország mellett. Lili dicsfénye csak egy sugár volt Isten dicsőségéből, mely szeplőtelenül ragyog az emberi nyomor fölött.

— Igen, aljas, nyomorult vagyok, — gondolá — de nem az embereknek, egyedül Istennek van joga engem elítélni!

Currita fölemelte fejét és büszke, kihívó pillantást vetett vádlónőire, kik oly sokáig bűntársai voltak, tekintete Jézus Krisztus képére esett, az egyedüli bíróra, ki elfogadá megtört önérzetének följajlását, ki kitárt karokkal megmutatá neki megsebzett szivét és mondá: »Venite ad me omnes.« A grófnő valamit megszakadni érzett szivében, ösmeretlen érzés szorongatá torkát és csöndesen ismétlé:

— Valamennyien! . . . Valamennyien! . . .

Az olvasó leimádkozása után egy jezsuita lépett a szószékre és kifejté a tartandó szent beszéd tárgyát, mely az utolsó iteletről szólt és melyet három részre osztott: Az álszenteskedők megzavarodása, kiknek legtitkosabb bűnei napfényre kerülnek; — a botránycsinálók szégyene, midőn általános megvetés tárgyává lesznek; — igazságszolgáltatása a Gondviselésnek, melynek végtelen jósága az üdvözlés titokzatos utain magához tudja vonzani a bűnösöket.

A jezsuita egyszerüen, minden körülírás nélkül beszélt. Tartózkodva, de meggyőződve tárta föl az ijesztő és vigaszt nyújtó igazságokat.

A jelenlévőket ájtatos félelem lepte el, képzelőtehetségöket fölcsigázta, szivöket meglágyitá és előkészíté ez isteni szavak értelmét átérteni: »Ossa arida, audite verbum Domini!« A kápolnában mély csönd uralkodott. A szónok mindinkább fölhevült.

Élénk szinekkel festé az Ur kifogyhatatlan irgalmát, amely oly mély, oly végzetetlen, hogy a legmegrögzöttest bűnösnek is határtalan bűnbocsánatot ígér.

— Képzeljének magoknak — mondá — egy embert, ki az elvetemültség utolsó fokát elérte, a legelképzelhetőbb bünöket elkövette és annyira megrögzött gonosztevő, hogy nem képes lelkiismeretfurdalásokat érezni, szive el van zárva minden nemesebb érzés előtt. Ugy látszik, ezen ember menthetetlenül el van veszve. És mégis egy napon, miként Nabuchodonozor álmában, a hegyről leguruló kő megdönté az agyagtalpaszatu kolosszust, az isteni irgalmasságnak egy paránya, istenfélő buzgó imája folytán megingatja a rossz-szaság kolosszját és azon érzéketlen szivben egy könnyet fakaszt... Egy könnyet, és azon piciny könny elegendő lesz előtte az igazságot föltárni, számára a bünbocsánatot meghozni és megadni neki a lelki nyugalmat!...

És ime, az Isten alázatos szolgája által hirdetett csoda beteljesült. Ama könny, amaz áldott könny, megindított egy hideg szivet és megnedvesített sirni képtelen szemeket.

Mély sóhaj, a fájdalom kitörése hallatszott a templomban. A szónok elhallgatott, a nők megfordultak és Albornoz grófnőt lerogyva látták térdeplőjén, megsemmisülve, reszketve minden izében, arcából kikelve, kidüledt szemekkel, kezeit szájába dugva, hogy emberfeletti erővel visszatartsa kiabálásait, panaszait, zokogását, ami fojtogatá.

A szent beszéd bevégződött. A számos közönség lassanként eloszlott, anélkül, hogy Currita föl-emelte volna fejét; nem mozdult, megsemmisülve látszott lenni, bünös életének szégyene padjához szegezte és észre sem vette egykori vetélytársnőinek a kíváncsi, részvétteljes, gunyos pillantásait.

A kápolna kiürült; egy apáca eloltotta a

gyertyákat és Currita még mindig nem mozdult. Végre egy szeretetteljes kar rázta föl őt kábultságából és egy megindult hang susogá:

— Currita, édes leányom . . . a kocsim lent vár . . . Akarod, hogy magammal vigyelek? . . .

Currita fölemelé könnytől áztatott arcát. Félő, bizalmatlan pillantást vetett irgalmas barátnőjére és tekintetében a haldokló ember kétségbeesése tükröződött vissza.

Megösmerte Villasis márkinőt. Életében először pirult el szégyenében és arcát a buzgó keresztény nő keblére hajtva, zokogva rebegé:

— Igen, igen . . . vigy el oda, hol senki sem láthat . . . Chamartinba, leányomhoz . . .

A gyermek nem volt meglepetve őt viszontlátni. Cifuentes atya tanácsa folytán azon napon áldozta fel életét Istennek és csöndes bizalommal várta e tettének hatását, miként az őrző-angyalok várják a bünösök könnyeit.

VIII.

Jogosan mondják, hogy egy szegény szánan-
dóbb száz vaknál. A lusta tanuló, ki könyvvel
kezében az iskola padjához van láncolva, szánan-
dóbb száz vak és száz szegénynél. Ez volt eme
napon a fiatal Tellez-Ponce Alfons esete a gui-
choni intézet egyik tanulószobájában. Tapon
(dugó, mert a fiuk így nevezték el) angyali szívvel
bíró kis ördög, társainak bálványa és hóhérja,
tanárainak öröme és boszusága volt. Pedig sohasem
volt még jobb szándék és erősebb elhatározással,
mint a mai napon. Másnap a rektor névnapját
ünnepelték és ennek tiszteletére vig kirándulás,
pompás reggeli a szabadban és élvezetes fürdés
Biarritzban volt kilátásban. Azért a szerencsét-
len Tapon, ki csinyjaiért örökös fogságra volt
ítélve, föltette magában, hogy kiváló szorgalom és
jó viselettel megindítja a prefectus páter szívét
és ezáltal kegyelmet nyerjen büneiért.

Az első harangszóra kiugrott ágyából, minden
zaj nélkül felöltözködött és a mise alatt példásan
viselkedett.

Eddig minden jól ment, de az ördög akkor
van leginkább nyomunkban, mikor legkevésbé
tartunk tőle és főleg a szegény Taponon szerette
a gyászos hatalmát gyakorolni. Ő volt az, ki

templomból kimenet szomszédjának kabátját meghuzta, ő volt az, ki a tanulószobába lépve papiros golyóval dobálta meg egyik társát, földre dobta a másíknak könyveit és végre nagy zajjal fölnyitá fiókját. Végre dologhoz látott Tapon és nemcsak úgy kellettlenül, mint valami rossz tanuló. Nem, nem. Fölnyitá geometriai könyvét, kompasz-dobozát, fehér papirlapot vett elő, visszasimitá göndör fekete fürtjeit, kiölté nyelvét és visszafojtott lélegzettel kabalisztikus jeleket rajzolt. Bonnet atyát, a fölvygázót, meglepte e szokatlan szorgalom és hinni sem akart szemeinek.

Tapon most sikerült, tökéletes kört rajzolt, gömbölyüt, akár a földgolyó vagy a téli hold. Pòm-pás! nagyszerü! . . .

Az ember valami kövér emberi arcnak vélte volna . . . persze, hogy arra hasonlít . . . hiszen egészen olyan, mint Dons asszony arca, aki labdákat árul a bayonni kapunál. Különös véletlen! Midőn Tapon a két pontot is belé rajzolta, melyekből az iv sugarának kiindulni kellett volna, a hasonlat még jobban meglepte őt. Ez a két pont épen olyan volt, mint Dons asszony iciny-piciny szemei.

A hasonlat elvitázhatlan volt.

Most csak a kis konty hiányzott a feje bubjáról.

Tapon megrajzolta a kontyot (egy fodrász se tehetne volna jobban), azután az orrot, épen oda, ahol a két átkozott körnek kereszteznie kellett volna egymást, azután széles, bajuszos száját és két hosszú fület, nagy fülönfüggőkkel — és nem telik bele egy negyed óra, a geometriai rajz helyett elkészült Dons asszony arcképe. És menynyire élethü volt! . . .

Elragadtatva művétől, épen meg akará mutatni társainak, midőn egy kegyetlen kéz durván kiragadta azt kezéből.

A megijedt Tapon fölemelte fejét és Bonnet atyát látta maga előtt. Ez bizony nem volt alkalmas perc tőle büntetése elengedését kérni.

— Így készíti el feladatait... Tapon? — rivalt reá az igazságügy minisztere.

Tapon megzavarodva, kezét szívére tette és biztosítá a tanárt, hogy nem rossz szándékból, csupán szórakoztatásból cselekedett ekként.

— Igazán?... Jól van, büntetésül ma nem kap gyümölcsöt és holnap nem megy sétálni.

Tapon sirni kezdett. Félre dobta könyvét és kompaszjait, kezébe temeté arcát és könnyein keresztül az előtte álló vas tintatartót szemlélte. Egy légy repdesett körülötte, szép, fürge, jókedvű légy fénylő szárnyakkal. Ott mászkált előtte keresztezett lábakkal, keresgélt, zümmögött — és tudvalevőleg ez igen bosszantó dolog. Tapon elkergeté, de a légy visszajött. Ekkor, hogy bánatát feledje és a legyet megbüntesse, elhatározá azt, hogy megfogja és e végből alattomosan kinyújtá kezét. Az elővigyázatlan állat gondatlanul reá szállott a fiu tenyerére... a kéz bezárult és a légy fogva volt. A találékony Taponnak ekkor fényes eszméje támadt. A legyet bosszueszközül fogja fölhasználni. Kicsiny darab papirost vág és erre reá írja »Halál Bonnet atyára« és a papirost azután jól összecsavarja és egyik hegyes végét beszurja a légy hasába, azután szabadon bocsátja.

A légy elrepül papiros zászlójával és minden tekintetet magára von, amint meg-megpihen a különböző irkákön; a fiuk nagyon mulatnak rajta.

Tapon magán kívül van örömében, tiz perc mulva már tizenkét légy hirdeti a tanulószoba négy sarkán: »Halál Bonnet atyára.« A példa ragadós.

Tapon utánzókra akad: ítélete mozgalomba hozza a fiukat.

Egyik ezt írja egy papirosszeletre: »Éljen a szabadság!« másik: »Le a jezsuitákkal«, stb.

Egyedül Paquito Luján maradt csöndesen, nem tanul, de megelégszik, hogy jóakaró tekintettel követi a galambpostát. Háta mögött egy körülbelül tizenöt évesnek látszó fiu, alacsony homlokkal, ravasz szemmel, irigy, álnok arckifejezéssel, ki nem egyszer tapasztalta Luján ökleinek erejét, titokban hosszú föliratot ír egy cigaretta papirosra. Tapon módja szerint ő is összecsavarja és egy nagy legyet választ ki hirnökül: körülnéz és látva, hogy senki sem figyel reá, elbocsátja a legyet. Ez repülni próbál, de a papiros súlyától vonzva, lehull Paquito tintatartójára. Luján megragadja a légy papirosszárnyát, ami kezei között marad és valami új bolondságot gyanítva siet azt elolvasni. De már az első szavaknál borzasztóan elsápad, megfordul, mintha tüzes vassal érintették volna és vad gyűlölettel néz az ártatlan Taponra, ki e pillanatban a tizenhatodik legyet bocsátja világnak csatakiáltásával: »Halál Bonnet atyára« Paquito fájdalmasan temeti most fejét dühtől reszkető kezei közé és keserves könnyeket sir, a szégyen és kétségbeesés könnyeit, melyeket ritkán ösmerünk tizenöt éves korunkban. De a harag hamar fölszárítja azokat.

Amaz átkozott papirosszeleten aljas tréfát olvasott, melyben anyja neve csunya módon volt alig leplezetten Tellez Jakabbal megemlítve, — s alája eme gyűlölt férfi fiának neve volt írva,

az ártatlan Tapon, a »rózsaszínü ördög«, miként őt az intézet rektora nevezte.

Paquito már régóta megszokta titokban szenvedni és most is képes volt bánatát lenyelni, eltitkolni könnyeit, haragját.

Egy órával később, midőn a harangszó az osztályba hívta a tanulókat, ő nem látszott azt hallani, mozdulatlanul padjában maradt s koronként ideges reszketés futotta végig tagjait.

Bonnet atya azt hitte, elaludt, de midőn félrevonta e fiu ujjait arcáról és megpillantá annak égő homlokát, veres, révedező szemeit, megtapogatta kezeit és mondá:

— Mi baja édes gyermekem? ... Beteg? ... Láza van? ...

— Nem, nem, nincsen semmi bajom ... biztosítom, — felelé Paquito és kiszabadítva magát a jezsuita karjai közül, osztályába futott.

... Képzelné sem lehet vigabb, boldogabb ébredést, mint másnap a guichoni intézetben. A komor harang hangjai helyett e napon vig trombita ébreszté föl a tanulókat. Ezer éljen hangzott föl a rektor tiszteletére.

Sohasem hallgatták még a misét ilyen ájtatosan. Mikor kijöttek a kápolnából, rövid reggeli után a tanulók a nagy udvarban gyülekeztek. De midőn a legvigabbak voltak, hirtelen szorongó érzés fogta el valamennyi szívét. Megjelent a prefektus, a magasabb helyről jövő büntetések végrehajtója; Tapon még hat más elítélttel kilépett a sorból.

Minden arc rémületet fejezett ki. A bünösök sápadtan, leverten egy sorba huzódtak, visszafojtották könnyeiket, nehogy elrontsák társaik örömét.

De eme korban van-e tiszta öröm, ha abban valamennyi részt nem vesz? Fájdalmas susogás támadt a tömegben. E percben megérkezett a rektor. Egészen kis fiu, büszke, határozott arc kifejezéssel lépett most elő, arca cékla-vörös volt, de hangja nem reszketett, midőn megszólalt:

— Kérem, kegyelmezzen meg nekik; helyökben itthon maradok én.

Lelkesedve fogadták a kis hős önfeláldozó ajánlatát.

De a rektor komoly kézmozdulattal csöndet intett és szigoruan felelé:

— Ön, kis fiam, az elveszett ügyek ügyvédje, sétálni fog menni. És ami ezt a hét bűnöst illeti, azok távozzanak szemem elől... és menjenek sétálni ők is.

Általános örömrivalgások között a fiuk fölrepíték sapkáikat. Az elitélteket és a nagylelkü közbenjárót diadalmasan körülhordozták, azután a vig csapat nekiindult. Viritó rétek, zöld mezők, sűrű bokrok között tették meg az utat Guichonból egészen a tengerig, ami fölcsillámlott a láthatáron Biarritz felé. Alkalmas helyen, a szirtes part egyik térségén megállapodtak, hogy elköltsék a villásreggelit. A lakoma pompás volt, de az étvágy még kitünőbb. A gyermekek, tizizenketten egy csoportban, egy jezsuita felügyelete alatt leheveredtek a füben és ott költötték el reggelijöket. Bonnet atya végigjárva a csoportokat, egy fa tövében hallgatagon, szomoruan látta Paquito Lujánt törökösen lekuporodva. Üres tányérja mellett a darab kenyér is érintetlen maradt. Egyik társa sietett őt a paternak rendkívüli szomorúságáért bevádolni.

— Pater, Luján nem eszik.

De Paquito fölrazva magát tompultságából, tettetett jókedvvel mondá:

— Hogyan? nem eszem?... nézz ide.

És egy hajtásra kiüritett egy pohár bort és egyszeribe lenyelt egy óriási falatot, azután ő volt a legvigabb valamennyi között. A villásreggeli után a gyermekek elszéledtek és mindenféle játékba kezdtek. Tapon egy sziklán lovagolt, ingujjban, vérvörösen, izzadva és abban mesterkedett, hogy hálót készített zsebkendőjéből, amit egy száraz ágra, amit a füben talált, reá kötött. Paquito oda ment hozzája és vállon érintve őt, idegenszerű hangon mondá:

— Tapon, jere velem...

A kis Tellez megijedt társának sápadt arcától, összeráncolt szemöldeitől és mit sem tudott válaszolni. Bár nem birta barátjának szándékát kitalálni és sajnálta is halászatát itthagyni, mégis fölhuzta kabátját és szófogadóan fölemelkedett.

— Eredj előre, — folytató Paquito.

A sziklák között keskeny ut vezetett le egészen a tengerig. Ezen haladt a két fiu; kapaszkodtak, ha az ut nagyon göröngyös volt és csusztak a lejtős sziklákon.

Fele uton, midőn Tapon nem hallotta többé társainak vig kiabálását, megijedt a magánytól, a borzadályos helytől, a lábainál zugó tengertől és visszafordult társához. De ez durván előre taszítá őt és kárörvendően kérdé:

— Eredj hát! Talán bizony félsz?

A kis ut egy széles lapos óriási sziklánál végződött, mely belenyult a tengerbe. A dagály rendesen egészen elborítá; most a habok csapkodták és minden hullámnál megremegett a szirt. Ném volt semmi menekvés innen, mert

előtte mélység tátongott és a szirt nedves falai mélyen lenyultak valami kutforma sötétségbe. Tapon nekidült a szikla falának, nehogy leszédüljön. Halálos félelem fojtogatta és alig bírta hebegni:

— Mit akarsz?

A másik kegyetlenül nézett reá; szemeiben fölgyult a gyűlölet, amit egykoron a gyermek apja ellen táplált és megőrzött sebzett szívében. Vadul fölnevetett; a végre elért bosszu nevetése volt ez. Apró léptekben közeledett feléje, mint a tigris, ki előbb szemeivel büvöli meg zsákmányát. Azután borzasztó kiáltással megragadta a kis fiu karját és összeszorított öklével fenyegetve ordítá:

— Mit akarok? meg akarlak ölni! azt akarom. Megöllek, a vízbe doblak! Kettőnk közül az egyik nem tér vissza ma az intézetbe.

Dühtől tajtékszón, kihuzta zsebéből a légytől elrabolt papirost és a szegény Tapon megrémült szemei elé tartá.

— Reá ösmersz erre? — kérdé.

A gyermek elolvasta az aljas sértést. Megértette-e? Szemérme mindenesetre meg volt sértve, mert halotthalvány arcát elfutá a szégyenpir és rebegé:

— Ez csunya... ez bün.

— Ah! bün?... de te követted el!

Paquito most dühös mozdulattal Tellezre rontott és a földre teperte őt. Borzasztóan szidalmazta áldozatának apját, anyját, őt magát is, ütötte, verte őt, haját cibálta és fejét a sziklához verdeste, míg végre kimerülten a verés és haragtól keze lehanyatlott és ő észrevette, hogy az véres. Erre kissé magához tért. Ijedten hát-

rált, megbánta kegyetlenségét, átkozva hevességét. Bosszuszomját, a haragos idegrohamot, ami egy percre győzött a fiu nagylelkü természetén, most rendkívüli szájalom váltá föl és Paquito megbánása épen olyan nagy volt, mint előbbeni haragja.

Megijedt tettétől, félve szemlélte a lábainál végignyult kis testet, letérdelt melléje, zsebkendőjével letörlé a vértől bemocskolt arcot és aggályosan rebegé:

— Tapon, bocsáss meg. Tapon, szólj hozzám. Te vérzel.

Tapon fájdalmasan fölsóhajtott és kétségbeesetten nyögé: »Nem én tettem azt! Nem én!«

De még inkább bántották őt a sértések, melyekkel szüleit illették, mert minden fájdalom dacára volt annyi ereje mondani:

— Az apám meghalt... Sohasem ösmertem őt... De az anyám egy szent, egy szent. Hallod? Egy szent!

Paquito nem kételkedhetett ez őszinte meggyőződéssel mondott szavakban. Szive majd meghasadt és iparkodott durvaságát jóvá tenni. Az összevert Tellez homlokán mély seb volt, melyből a vér lecsurgott arcára és ruháira.

Paquito gyöngéden fölemelte és segített neki fölkelni. A tengerhez akarta vinni, hogy ott megmossa sebéit. Karjaival támogatá és a megbánás és szájalom könnyeivel csókolta a kis fiu bágyadt, vállára hanyatló fejét. Ama percben, midőn a tengerhez ért, észrevette, hogy zsebkendőjét a sziklán feledé és sietve visszafutott érte. De sietségében nagyon gyorsan elbocsájtá Tapont, aki támasz nélkül maradva és elgyengülve a vérvesztés és nagy fölindulástól, nem birt

lábán megállani, megtántorodott, elcsuszott és a tengerbe bukott. Egy óriási hullám, ami e percben odacsapott, elkapta őt, a tájtétkző habokba hentergeté a fiut és elsodorta.

Paquito borzasztó kiáltást hallatott. A réműlettől mozdulatlanul, ég felé álló hajjal bámult a mélységbe, hová Isten ijesztő igazságszolgáltatása egy ártatlant sodort. De megdöbbenése hamar megszűnt. Erős volt, uszni tudott. És ha el is nyeli az örvény, ha összezuzzák is a sziklák, még akkor is áldozatának megmentésére siet. Összevérezve testét a hegyes sziklákon, fölmászott a sziklás part tetejére, elérte azt és térden kuszott a másik szélére, megkapaszzkodott és az örvény fölé hajolva merev tekintete a tájtétkző vitzükröt kutatá.

Oh, ha valami jel, egy fekete pont, a viz bugyborékolása vezetne hozzá. De semmi: csak a kék habok, a szép kék ég, a nyugodt nagyszerű természet volt körülötte, egyedüli tanui e borzasztó szerencsétlenségnek.

— Jézus, Mária, boldogságos Szüz! — könyörgött Paquito — mentsd meg őt! Szenvedők Anyja, neked ajánlom cserébe életemet! Nem gyűlölöm őt, nem, szeretem, szeretem... Szeretni tudnám még az apját is. Uram, Istenem, légy irgalmas! Bocsáss meg! Ő jó volt, ő ártatlan. A bünös az anyám volt... ő... ő...

Most hirtelen, mereven fölemelkedett, a réműlet megnyujtá.

Ott, ott... igen ott lenn, tiz méternyire a sziklától, a viz kissé bugyborékol, örvényt képez. Ah igen, ime egy fekete pont! Igen, semmi kétség többé. Jézus! egy görcsösen összeszorított kéz kiemelkedik, segélyért esd.

És a második áldozat is a tengerbe vetette magát, végső fohászt küldve az égbe: »Fájdalmas Szüz Mária végy pártfogásod alá!«

Vagy husz tempót rendkívüli energiával tett meg, alámerült. És nemsokára két fej bukkant föl a habok közül, egy szőke és egy barna. Néhány pillanatig a víz színen maradtak, egy kar kinyult . . . azután minden eltűnt a mélységben és ama helyen alig észrevehetőleg a víz bugyborékolni kezdett . . . egy lenge hab az óriási óceánon, — azután mi sem látszott többé, csak egy fehér sávoly, ami eltűnt a láthatáron.

Másnap a guétharyi halászok egy sziklán megtalálták a két fiu összeölelkezett holttestét.

Befejezés.

A loyolai rend kápolnájának harangja misére szólítja a hívőket.

A küszöbön a kapunyitó fráternek meggyült a baja amaz alkalmatlan szenteskedők egyikével, akik folyton szent hírek után futkosnak, sohasem nyugosznak és azt hiszik, nagy szolgálatot tesznek a hitnek és kiirtják a hitetleneket, ha elbeszéli, hogy A. atya kétszer tüszentett és B. atya sapkájáról a bojt lefeszett.

Fekete ruhába öltözött hölgy jött ki a szomszédos szállodából, lassu léptekkel áthaladt az esplanadeon és fölment a kápolna lépcsőin. Magas növésű fiatal asszony volt még, de valami nehéz bánat sulya látszott vállaira nehezedni, ama vigasztalhatlan bánatok egyike, mely a föld felé huzza a testet, ahol végre megtalálja a feledést, a békét. Sűrű kreppfátyola elfödte sirástól vörös és fénytelen szeméit, fonnyadt arcát, mely dacára bánatos kifejezésének, szelid és szép volt. A kapunyitó fráter a legnagyobb tisztelettel köszönté őt és az ájtatos asszony ostromló kérdéseire felelé:

— Sabadell márkinő.

Ugyanekkor ó-divatu kocsi, mely elé két e vidékről való gebe volt fogva, tünt elő a catalanguai hidnál, végighajtott a park mentén és

megállt a lépcső előtt. Egy nő szállt ki belőle, szintén gyászban, de kicsi, sovány és ráncos arcu volt. A gyászfátyol alatt vonásai bágyadtaknak tetszettek, veres haja helyenként ősz volt. Senki sem ösmerte őt a vidéken.

A tavasz óta egy fényűző villában lakott San-Guan fürdőhely mellett.

Gyakran lehetett véle a vidéken találkozni egy vastag idióta kinézésű férfi társaságában, aki kiabált, hadonázott, mint az esztelen öregek szoktak.

A férfi egy kis kocsiban feküdt, melyet hol egy szamár, hol egy szolga, gyakran maga az urnő huzott, szeretetteljesen ápolva a beteget. A falusiak elnevezték »Gorriya«-nak vagyis vöröshajunak. De a fráter bizonyára ösmerte őt, mert szintén mélyen meghajolt előtte.

— Ki ez? Az isten szerelméért, mondja, ki ezen nő? — kérdé az ájtatos kíváncsi.

— Albornoz grófnő.

A grófnő belépett a híres kápolnába, mely e percben már telve volt a társaság minden osztályából lévő hivekkel, nemések és szolgák, urnők és parasztasszonyokkal vegyest. Menetközben, anélkül, hogy észrevenné, elhaladt szerencsétlen unokanővére mellett, helyet keresett, de mert nem talált, letérdelt a kápolna hideg kőkockáira. Egy öreg koldus följánlá neki helyét a szomszéd padban, de a grófnő nyájas mosolylyal megköszönve sziveségét, nem fogadta el azt és térdepelő-helyzetében maradt.

Ha ő nem is vette észre Sabadell grófnőt, a márkinő fölismerete őt. A szerencsétlen özvegy kezeinek reszketése, az önkénytelenül tett rémült mozdulat, a fájdalmas ijedtség, mit arca kifeje-

zett, eléggé bizonyíták, mily utálatot és borzadályt ébresztett benne emez átkozott asszony jelenléte, kit évek óta ma látott először.

A misét a szent-Ignác kápolnában mondták. Midőn az áldozás pillanata érkezett, a pap fölnyitá a szentséget, a hívők felé fordult és megáldá őket.

Szegény és gazdag, hatalmas és szerény állásu, ártatlan és bűnös, egyaránt lehajtá a fejét, térdre borult és ájtatos csendben fölhangzott eme boldogító ígélet: »Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi!«

Néhányan, férfiak, nők vegyest, a szent asztalhoz járultak az áldozáshoz. Köztük első sorban, egymás mellett, Sabadell márkinő és Albornoz grófnő, a két vetélytársnő, a hóhér és az áldozat, az erényes asszony és a megtért bűnös.

A mise véget ért. A templom kiürült, csak Albornoz grófnő térdelt még lehajtott fővel a kövön, egymásba kulcsolt kezekkel, bűnbánólag megsemmisülve — és husz lépésnyire tőle Sabadell márkinő, ki fia halála óta először nyert vigaszt könnyeiben.

Currita végre, nem minden erőlködés nélkül, fölemelkedett. Az ajtónál, a szentelt víz tartó mellett, amint kinyujtá kezét, észrevette unokanővérét, ki várni látszott reá. Elsápadt és meghátrált, mintha kísértetet látna. De Sabadell Elvira közeledett feléje.

Nem tett egyebet, csak egy kis mozdulatot, egyikét ama »csekélységeknek«, melyek fölött a világ nevet és az angyalok örvendeznek. Bemártá ujjait a szentelt vízbe és odanyujtá unokanővéreinek.

